

КУРС ENLACED

Учебник

Co-funded by
the European Union

Съдържание

Урок 1	7
Говорете свободно.....	7
Свободата на словото и нейните граници	7
Предвидени резултати от обучението.....	7
Предистория: Какво се случи?	7
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Естеството на фалшивите новини.....	8
А. I. Четене с разбиране	8
А. II. Лексика	9
Праг I.....	11
А. III. Слушане с разбиране	12
Праг II	14
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията.....	14
Б. I. Четене с разбиране	14
Б. II. Граматика	16
Б. III. Слушане с разбиране	17
В. Говорене	18
Праг IV	21
Г. Писане	21
ОСНОВНА ЗАДАЧА	22
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ.....	22
Урок 2	23
Проверка на истината: фалшиви новини и медийна грамотност.....	23
Предвидени резултати от обучението.....	23
Предистория: Какво се случи?	23
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Естеството на фалшивите новини.....	24
А. I. Четене с разбиране	24
А. II. Лексика	25
Праг I.....	27
А. III. Слушане с разбиране	27
Праг II	29
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията.....	30
Б. I. Четене с разбиране	30
Б. II. Граматика	31
Праг III.....	33
Б. III. Слушане с разбиране	33
В. Говорене	34
Г. Писане	36
Писмен доклад	36
ОСНОВНА ЗАДАЧА	37
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ.....	38
Урок 3	39

Включете се: Гражданска ангажираност и младежко участие.....	39
Предвидени резултати от обучението.....	39
Предистория: Изисква се действие	39
A. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране:	40
A.I. Четене с разбиране	40
A. II. Лексика	41
Праг I.....	43
A. III. Слушане с разбиране	43
Праг II	45
B. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията.....	45
B. I. Четене с разбиране	45
B. II. Граматика	47
Праг III.....	48
B. III. Слушане с разбиране	48
V. Говорене	50
Праг IV	51
Г. Писане	51
ОСНОВНА ЗАДАЧА	52
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ.....	52
Урок 4	53
Ние и те. Стереотипи, идентичност и приобщаване	53
Предвидени резултати от обучението.....	53
Предистория: Пътят към приобщаването	54
A. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране:	54
A. I. Четене с разбиране	54
A. II. Лексика	56
Праг I.....	57
A. III. Слушане с разбиране	57
Праг II	60
B. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията.....	60
B. I. Четене с разбиране	60
B. II. Граматика	62
Праг III.....	63
B. III. Слушане с разбиране	63
V. Говорене	64
Праг IV	67
Г. Писане	67
ОСНОВНА ЗАДАЧА	67
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ.....	68
Урок 5	69
Власт и протест. Демокрация, гражданска активност и несъгласие.....	69
Предвидени резултати от обучението.....	69
Предистория. Как започна всичко?	69
A. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Власт, протест и демокрация: несъгласието като жизненоважен елемент от промяната..	70
A.I. Четене с разбиране	70

А. II. Лексика	71
Праг I.....	73
А. III. Слушане с разбиране	73
Праг II	76
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Взаимодействието на властта, протестите, демокрацията, гражданската активност и несъгласието	76
Б. I. Четене с разбиране	76
Б. II. Граматика	78
Праг III.....	79
Б. III. Слушане с разбиране	79
В. Говорене	81
Праг IV	82
Г. Писане	82
ОСНОВНА ЗАДАЧА	83
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ.....	83
Урок 6	85
Вашето дигитално Аз	85
Предвидени резултати от обучението.....	85
Предистория. Как започна всичко?	85
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Фалшиви акаунти	86
А. I. Четене с разбиране	86
А. II. Лексика	87
Праг I.....	88
А. III. Слушане с разбиране	89
Праг II	91
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Дигитална отговорност	91
Б. I. Четене с разбиране	91
Б. II. Граматика	93
Праг III.....	94
Б. III. Слушане с разбиране	94
В. ГОВОРЕНЕ	96
Праг IV	98
Г. ПИСАНЕ.....	98
ОСНОВНА ЗАДАЧА	99
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ.....	100
Урок 7	101
Екологично гражданство	101
Предвидени резултати от обучението.....	101
Предистория: Изисква се действие	101
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Последици от климатичните промени	102
А. I. Четене с разбиране	102
А. II. Лексика.....	103
Праг I.....	105
А. III. Слушане с разбиране	106

Праг II	107
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Как университетът може да помогне за справяне с климатичните промени	108
Б. I. Четене с разбиране	108
Б. II. Граматика	109
Праг III	111
Б. III. Слушане с разбиране	111
В. Говорене	112
Праг IV	114
Г. Писане	114
ОСНОВНА ЗАДАЧА	115
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ	116
Урок 8	117
Справедливостта е в нашите ръце: Етично поведение в ежедневието	117
Предвидени резултати от обучението	117
Предистория: На фокус	117
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Смелостта да говорим: Младите хора в защита на демократичните ценности	118
Праг I	121
А. III. Слушане с разбиране	121
Праг II	123
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: По какво правото се различава от правосъдието?	124
Б. I. Четене с разбиране	124
В. II. Граматика	125
Праг III	126
Б. III. Слушане с разбиране	126
В. Говорене	128
Праг IV	129
Г. Писане. Справедливост и етика в университета	129
ОСНОВНА ЗАДАЧА	130
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ	131
Урок 9	132
Когато световите се сблъскват: Межкултурна комуникация и конфликти	132
Предвидени резултати от обучението	132
Предистория: Какво се случи?	133
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Езикова дилема	133
А. I. Четене	133
А. II. Лексика	134
Праг I	135
А. III. Слушане с разбиране	136
Праг II	137
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Разбирайте и се свързвайте	138
Б. I. Четене	138

Б. II. Граматика	139
Праг III	140
Б. III. Слушане с разбиране	141
В. ГОВОРЕНЕ	142
Праг IV	144
Г. Писане	145
ОСНОВНА ЗАДАЧА	146
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ	146
Урок 10	148
Вашият глас, вашата сила	148
Предвидени резултати от обучението	148
Предистория: Изрази своята позиция	148
А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Езикова дилема	149
А. I. Четене	149
А. II. ЛЕКСИКА	150
Праг I	151
А. III. Слушане с разбиране	152
Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Твоят глас в действие	154
Б. I. Четене	154
Б. II. Граматика	155
Праг III	156
Б. III. Слушане	156
В. ГОВОРЕНЕ	158
Праг IV	160
РАЗДЕЛ Г. ПИСАНЕ	161
ОСНОВНА ЗАДАЧА	162
ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ	163

Урок 1

Говорете свободно.

Свободата на словото и нейните граници

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Разбиране на ключови понятия, свързани със свободата на словото, езика на омразата и техните правни/социални граници.
- Разпознаване на лексика и граматика, свързани с дебати, аргументация и предаване на чужда реч.
- Осъзнаване на глобални и европейски гледни точки относно свободата на изразяване в демократични контексти.

Умения:

- Анализиране на ситуации, свързани със свободата на словото и езика на омразата, и ясно представяне на аргументи.
- Провеждане на проучвания и обобщаване на резултатите на български (предложения, постове).
- Създаване на медийни продукти (напр. подкасти, изявления) със структурирана аргументация и убедителен език.

Нагласи:

- Уважение към различни гледни точки, като същевременно се прави критичен анализ на езика на омразата.
- Отговорност при балансиране на правата със социалната отговорност.
- Активна гражданска ангажираност в насърчаването на демократичния диалог

Ценности:

- Ценене на свободата на изразяване като демократичен принцип.
- Подкрепа на достойнството, равенството и недискриминацията.
- Ангажираност към аргументиран дебат, основан на доказателства, и към конструктивно несъгласие.

Предистория: Какво се случи?

Здравейте! Казвам се Георги и съм част от FreeVoice – паневропейска младежка инициатива, в която студенти създават подкасти и медийни материали за демократични ценности.

Днес ще ви разкажа за един случай, който предизвика много спорове в Новаленд. Един студент беше отстранен от университета, защото е публикувал онлайн мнение за имиграцията. От университета настояват, че това е език на омразата. Самият студент казва, че просто е използвал правото си на свобода на словото.

Нашият екип от FreeVoice реши да разследва историята. Прегледахме поста, говорихме със студенти и с някои преподаватели. Много хора смятат, че думите могат да нараняват. Други вярват, че мнението не трябва да бъде наказвано, дори ако е непопулярно.

Това поставя важен въпрос: къде е границата между свободата и отговорността? Според нас свободата на словото е основна, но тя не трябва да вреди на други хора.

В нашия пост в социалните мрежи насърчаваме диалога, а не конфликтите. Вярваме, че истинският диалог започва, когато слушаме другите и говорим с уважение.

Благодаря, че гледахте!

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Естеството на фалшивите новини

А. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и разсъждавайте върху това:

- Трябва ли свободата на словото да има някакви граници?
- Кой трябва да решава кога дадена реч става опасна – правителството, университетът или обществото?

Свобода на словото или език на омразата? Демократичната дилема

Свободата на словото е много важна за демократичното общество. Тя позволява на хората да споделят идеи, да задават въпроси и да изказват мнения, които невинаги са популярни. Но тази свобода не е безкрайна. В много държави хората търсят отговор на въпроса *Къде свършва свободата и къде започва опасността?*

В Съединените щати законът защитава почти всички видове реч. Дори обидните думи често са позволени. Само реч, която призовава към насилие или съдържа заплахи, не е разрешена. Идеята е, че в „пазара на идеи“ истината ще победи, ако хората говорят открито.

В Европа подходът е по-внимателен. След тежките събития през 20. век много държави създадоха закони срещу езика на омразата. Например в Германия е забранено да се отрича Холокоста или да се използват нацистки символи. Европейският съд по правата на човека често казва, че свободата на словото трябва да се балансира с достойнството, равенството и защитата от дискриминация.

С появата на социалните мрежи проблемът става още по-сложен. Платформи като Facebook, YouTube и TikTok могат да трият постове и да блокират потребители. Някои хора смятат, че това помага да се защитят

уязвими групи. Други се притесняват, че частните компании имат прекалено голяма власт.

Много млади хора са в центъра на тези спорове. В Новаленд един студент беше наказан, защото е публикувал онлайн мнения за имиграцията. От университета казаха, че това е език на омразата. Студентът твърди, че това е политическа реакция. Някои виждат наказанието като цензура, а други – като защита на университетската общност.

Този случай предизвиква основния въпрос: Как да защитим свободата на словото и в същото време да предпазим хората от опасности?

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. В Съединените щати почти всички видове реч са защитени от закона.

А) Вярно Б) Грешно

2. Европейските държави нямат никакви закони срещу езика на омразата.

А) Вярно Б) Грешно

3. Социалните мрежи могат да изтриват съдържание, което нарушава правилата им.

А) Вярно Б) Грешно

4. В Новаленд студентът е награден за своите онлайн коментари.

А) Вярно Б) Грешно

5. Текстът обсъжда въпроса как да се съчетаят свободата на словото и защитата от вреда.

А) Вярно Б) Грешно

А. II. Лексика

1. Свържете думите с техните дефиниции

Думи	Дефиниции
1. Цензура	А. Онлайн пространство за общуване и споделяне на съдържание.
2. Език на омразата	Б. Контрол или забрана на това, което може да се казва или публикува.
3. Свобода на словото	В. Неверни твърдения, които вредят на нечия репутация.
4. Клевета	Г. Реч, която напада или дискриминира определена група хора.
5. Дигитална платформа	Д. Правото да изразяваш идеи и мнения без ненужно ограничение.

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.

Списък с думи/фрази

дигитални платформи • клевета • цензура • език на омразата • свобода на словото

1. В много страни _____ е защитено право, което позволява на хората да изразяват своите идеи.
2. Когато речта напада или обижда група хора, това може да се смята за _____.
3. Премахването на съдържание от властите или медиите често се нарича _____.
4. Социалните мрежи като Instagram и YouTube са примери за _____.
5. Ако някой публикува неверни твърдения, които вредят на нечия репутация, това се счита за _____.

Праг I

Сценарий:

Вие сте част от инициативата FreeVoice. Тя помага на студентите да говорят за демократични ценности.

В Университета Новаленд един студент е наказан. От Университета твърдят, че публикациите му са език на омразата. Студентът възразява, че това е свобода на словото.

Вашата задача е да разгледате архивите на университета. Там има информация за подобни случаи.

За да получите достъп, трябва да решите четири въпроса. Всяка правилно отговорена улика дава една цифра от 4-цифрения код.

Само когато намерите правилния код, ще можете да отворите архивите и да научите повече.

Въпрос 1: (Цифра 1)

Какво е основното определение за „свобода на словото“ в демократично общество?

- А) Правото да се публикуват всякакви мнения, включително опасни или обидни – 7
- Б) Правото на хората да изразяват идеи и да участват в дискусии, без да се нарушава законът – 3
- В) Задължението да се следят социалните мрежи от университетите – 5
- Г) Възможността университетът да цензурира всички непопулярни мнения – 9

Въпрос 2: (Цифра 2)

Кое от следните действия се смята за език на омразата?

- А) Критика на политически решения с аргументи – 4
- Б) Публикуване на заплахи или призови за насилие към група хора – 8
- В) Обсъждане на исторически събития – 2
- Г) Споделяне на лични мнения без обиди – 1

Въпрос 3: (Цифра 3)

Кой подход е типичен за регулирането на езика на омразата в Европа?

- А) Забрана на съдържание, което нарушава достойнството и равенството – 6
- Б) Позволяване на всички изказвания, независимо от последствията – 3
- В) Цензура на всяко политическо мнение – 9
- Г) Университетите не вземат никакви мерки – 2

Въпрос 4: (Цифра 4)

Защо социалните мрежи могат да ограничават публикации с език на омразата?

- А) За да защитят уязвими групи и да предотвратят насилие – 0
- Б) За да рекламират повече съдържание – 5
- В) За да намалят броя на потребителите – 3

Г) За да увеличат свободата на словото – 7

Въведете кода: [_ _ _ _]

A. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Защо в различните държави правилата за свобода на словото и езика на омразата са различни?
- Как социалните мрежи влияят върху това какво съдържание се възприема като приемливо или вредно?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Само около 25% от студентите могат да различат истински новини от измислени.

А) вярно Б) грешно

2. Проверката на достоверността означава да проверим дали новината съдържа факти, мнения и емоционален език.

А) вярно Б) грешно

3. Потвърждението означава да проверим новината в няколко източници.

А) вярно Б) грешно

4. Сравнението помага на студентите да получат различни гледни точки по темата.

А) вярно Б) грешно

5. Критичното четене на новини помага само да се разпознават фалшивите новини, но не развива други умения.

А) вярно Б) грешно

3. Слушайте запис 2 за свободата на словото и отговорете на следните въпроси:

- Къде в древността се появява идеята за свободата на словото?
- Кой философ от 18 век подкрепя правото на хората да изразяват мнението си?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Къде се появява една от първите идеи за свобода на словото?

А) В Древен Египет

Б) В Древен Рим

В) В Древна Гърция

- Г) В Средновековна Европа
2. *Какво са правели гражданите в древна Атина?*
- А) Обсъждали са законите и решенията
 - Б) Служили са като войници
 - В) Гледали са театър
 - Г) Събирали данъци
3. *Кой философ от 18 век подкрепя свободното изразяване?*
- А) Томас Едисон
 - Б) Айзък Нютон
 - В) Джон Лок
 - Г) Волтер
4. *Кой документ в Съединените щати защитава свободата на словото?*
- А) Първата поправка на Конституцията
 - Б) Закон за гражданските права
 - В) Декларацията за независимост
 - Г) Върховният съд на САЩ
5. *Защо свободата на словото е важна според текста на записа?*
- А) За да се обсъждат важни въпроси и да се вземат решения
 - Б) За да се избират нови лидери
 - В) За да могат хората да се забавляват
 - Г) За да могат хората да споделят идеи и да участват в обществото

Праг II

Сценарий:

Вие сте част от екип на FreeVoice, който изследва границата между свободното изразяване и речта на омразата в социалните мрежи. За да получите достъп до дигиталния архив на университета, трябва да свържете четири термина с техните дефиниции.

Термин	Определение
1. Свободно изразяване	А)
2. Обида или омраза	Б)
3. Социални мрежи	В)
4. Гражданска активност	Г)

Определения:

- А) Дейности, чрез които гражданите участват в обществения и политическия живот.
- Б) Правото на хората да изразяват своите мисли и идеи.
- В) Думи или действия, които обиждат хора или подтикват към омраза.
- Г) Платформи в интернет, където хората публикуват мнения, снимки и видеа.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията

Б. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и помислете какви са основните притеснения, свързани с използването на изкуствен интелект за създаване на онлайн съдържание.

Свободата на словото в ерата на изкуствения интелект

Свободата на словото е важна част от демокрацията. Тя позволява на хората да критикуват правителството, да споделят непопулярни мнения и да говорят за промени в обществото. В Съединените щати това право е защитено от Първата поправка на Конституцията. Законът позволява дори

мнения, които обиждат или шокират. Само реч, която включва заплахи, измама или инструкции за престъпления, не е защитена.

Днес новите технологии поставят стари въпроси. Компютърните програми за изкуствен интелект (ИИ) могат да създават текст, музика и изображения, които изглеждат направени от човек. Чатботове и генератори на изображения могат да пишат статии или да правят картини за секунди. Това води до въпроса: има ли ИИ „свободата“ на човек, когато „говори“?

Някои експерти казват „да“. Те мислят, че ИИ е инструмент, който хората създават и управляват. Ако човек използва ИИ, за да напише политически текст, идеята пак идва от човека.

Други не са съгласни. Те се тревожат, че ИИ може да разпространява много фалшиви новини или език на омразата много по-бързо от човека. Това прави трудно да разберем кое е истина.

Възниква и въпросът: Кой е отговорен, ако ИИ създаде вредно или опасно съдържание? Програмистът? Компанията? Или потребителят?

В Европа законите за речта са по-строги. Електронните платформи трябва бързо да премахват незаконното съдържание. В САЩ правилата са по-свободни.

Дебатът продължава. Обществото трябва да намери баланс: да защитава свободния диалог, но и да предотвратява вредата в дигиталната епоха.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво позволява свободата на словото?

- А) Да се забраняват мнения
- Б) Да се споделят идеи и критики
- В) Да се пишат само положителни коментари
- Г) Да се променят законите

2. Какво могат да правят системите с изкуствен интелект?

- А) Да създават текст, музика и изображения
- Б) Да вземат политически решения
- В) Да гласуват на избори
- Г) Да подпомагат обучението и анализирането на данни

3. Кое НЕ е защитено от закона в САЩ?

- А) Политическите мнения
- Б) Заплахите и инструкциите за извършване на престъпления
- В) Непопулярните идеи
- Г) Действията, нарушаващи авторски права

4. Какво се опасяват някои експерти относно ИИ?

- А) Че може да взема решения без човешки контрол
- Б) Че може да разпространява фалшива или вредна информация
- В) Че може да нарушава личната ни поверителност
- Г) Че ще замени човешкия труд в някои професии

5. Какво трябва да правят електронните платформи според законите в Европа?

- А) Да публикуват всички мнения без проверка
- Б) Да споделят съдържанието с държавата
- В) Да предупреждават потребителите за съдържание
- Г) Да премахват незаконното съдържание

Б. II. Граматика

1. В изреченията по-долу словоредът е неправилен. Препишете ги и поправете словореда.

1. За думите си трябва човек да носи винаги отговорност.
→ _____ .
2. В демократичното общество трябва да бъдат уважавани различните мнения всички.
→ _____ .
3. Свободно може да изразява всеки своето мнение.
→ _____ .
4. Когато се нарушават на другите хора правата, поставя законът граници.
→ _____ .
5. Обществения дебат важно е да бъде открит и честен.
→ _____ .

2. Напишете прилагателното име, образувано от съответното съществително.

В България езикът е не просто средство за общуване, а също символ на (1) _____ (култура) ни идентичност. В (2) _____ (съвременност) свят много студенти избират да учат в университет, за да разширят хоризонтите си и да срещнат нови приятели от (3) _____ (различие) краища на страната и света. Свободата на мисълта и словото дава възможност за търсене на (4) _____ (истина) щастие. (5) _____ (Съвремие) общество трябва да е наясно, че за да се гарантира ред и справедливост, законът трябва да бъде спазван от всички – защото само така ценностите на свобода и взаимно уважение могат да се превърнат в реалност.

Праг III

От списъка с думи изберете подходящото по смисъл и граматична форма съществително в множествено число. Всяка дума може да бъде употребена само веднъж. Ако всички изречения са верни, може да продължите към следващата част на урока.

Списък с думи:

мнения • гледни точка • коментари • правила • студенти • клубове

1. В социалните мрежи често виждаме различни ____ .
2. В университета има много студентски ____ .
3. Понякога има обидни онлайн ____ .
4. Преподавателите обясниха новите ____ за оценяване.
5. Много ____ обсъждат темата за свободата на словото.
6. В интернет пространството се разпространяват различни ____ .

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте аудиозапис 3 на диалога между двама студенти и отговорете на следните въпроси:

- Защо университетът въвежда нови правила за публикации в социалните мрежи?
- Какво предлагат студентите, за да се намери баланс между свободата на словото и защитата на общността?

2. Слушайте аудиозаписа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво трябва да постигнат новите правила в университета?

- А) Да забранят всички социални мрежи
- Б) Да ограничат някои публикации
- В) Да насърчават повече онлайн коментари
- Г) Да отменят свободата на словото

2. Защо университетът въвежда тези правила според Студент 2?

- А) За да спре езика на омразата
- Б) За да има повече реклама
- В) За да създаде нови студентски клубове
- Г) За да увеличи броя на студентите

3. От какво се притесняват някои студенти?

- А) Че университетът ще забрани всички форми на онлайн комуникация
- Б) Че правилата ще бъдат форма на цензура
- В) Че социалните мрежи ще бъдат напълно закрити
- Г) Че няма да могат да използват интернет в университета

4. Какво казват студентите за онлайн коментарите?

- А) Че винаги са позитивни
- Б) Че понякога са обидни
- В) Че не влияят на никого
- Г) Че се четат само от преподаватели

5. Какво предлагат студентите като решение?

- А) Да има среща за обсъждане на правилата
- Б) Да се премахнат всички правила
- В) Да се затворят университетските клубове
- Г) Да се забранят онлайн дискусиите

3. Преди да изслушате аудиозапис 4 за езика на омразата и вредата, която причинява, отговорете на следните въпроси:

- Как според вас думите могат да влияят на чувствата на хората?
- Виждали ли сте онлайн коментар, който ви е изглеждал обиден или неприятен? Как се почувствахте?

4. Слушайте отново аудиозапис 4 и отговорете на следните въпроси:

- Какво означава „език на омразата“ според разказа?
- Как може да се чувства човек, когато често чува обидни коментари?
- Какви места могат да започнат да избягват хората заради страх от обиди?
- Какво се случва със самочувствието на човек, изложен на език на омразата?
- Какво можем да направим, ако забележим език на омразата онлайн или на живо?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

- Кога според вас една дума е просто мнение и кога може да нарани човек?
- Кой трябва да решава какво е позволено онлайн: държавата, институциите или хората?
- Как социалните мрежи променят начина, по който говорим?
- Защо е важно да има и свобода на словото и уважение към другите?
- Как можем да говорим спокойно дори когато не сме съгласни?

2. Ролеви игри

Ролева игра 1: Коментар в социалните мрежи

Ситуация: Един студент е написал онлайн коментар. Друг студент мисли, че коментарът е обиден.

Роли:

- Студент А: обяснява какво е искал да каже.
- Студент Б: обяснява защо се е почувствал наранен.

Задача: Опитайте да намерите общо решение – как да говорите по-учтиво.

Ролева игра 2: Правила в университета

Ситуация: Университетът предлага нови правила за онлайн поведение.

Роли:

- Студент А: подкрепя правилата, защото предпазват хората.
- Студент Б: мисли, че правилата ограничават свободата

Задача: Сравнете мненията си и предложете компромис.

Ролева игра 3: Спор в учебната зала

Ситуация: В час двама студенти спорят по чувствителна тема. Езикът става остър.

Роли:

- Студент А: иска да изрази мнение, но е емоционален.
- Студент Б: иска разговорът да бъде спокоен.

Задача: Продължете разговора по уважителен начин.

Ролева игра 4: Докладване на обиден пост

Ситуация: В социалните мрежи се появява пост, който обижда група хора.

Роли:

- Студент А: мисли, че постът трябва да се докладва.
- Студент Б: мисли, че това е просто мнение.

Задача: Обяснете своите аргументи и решете какво да направите.

Ролева игра 5: Свобода на мнение в онлайн дискусия

Ситуация: В университетска онлайн група се води оживена дискусия по обществен въпрос. Един от коментарите предизвиква напрежение сред студентите.

Роли:

- Студент А: смята, че има право да изрази мнението си свободно.
- Студент Б: смята, че начинът на изразяване е обиден и неподходящ.

Задача: Обсъдете как може да се изразява мнение свободно, но и уважително, без да се нараняват другите.

Примерни реплики:

Ролева игра 1: Коментар в социалните мрежи

Студент А (автор на коментара):

- „Аз не исках да обидя никого.“
- „Исках само да кажа своето мнение.“
- „Мога да напиша по-умерен коментар следващия път.“

Студент Б (чувства се наранен):

- „Коментарът ми се стори обиден.“
- „Тонът беше твърде остър.“
- „Искам да говорим по-учтиво.“

Ролева игра 2: Правила в университета

Студент А (подкрепя правилата):

- „Мисля, че правилата ще защитят студентите.“
- „Някои онлайн коментари са много груби.“
- „Добре е да има граници.“

Студент Б (против правилата):

- „Опасявам се, че това е цензура.“
- „Студентите трябва да имат право да говорят.“
- „Не искам мненията ни да бъдат ограничавани.“

Ролева игра 3: Спор в учебната зала

Студент А (емоционално):

- „Аз подкрепям това мнение.“
- „Може би говоря твърде високо, извинявай.“
- „Искам да ме чуеш.“

Студент Б (със спокоен тон):

- „Можем да говорим по-спокойно.“
- „Искам да разбера твоята гледна точка.“
- „Нека се уважаваме, докато спорим.“

Ролева игра 4: Докладване на обиден пост

Студент А (иска да докладва):

- „Постът е обиден за много хора.“
- „Мисля, че трябва да го докладваме.“
- „Искам хората да се чувстват защитени.“

Студент Б (мисли, че е просто мнение):

- „Според мен това е само мнение.“
- „Не съм сигурен, че трябва да го докладваме.“
- „Как можем да разберем дали е опасно?“

Ролева игра 5: Свобода на мнение в онлайн дискусия

Студент А:

„Аз просто изразих личното си мнение по темата. Не съм искал да обидя никого.“

„Смятам, че всеки има право да казва какво мисли, особено в университетска среда.“

„Може би съм използвал по-рязък тон, но идеята ми беше да провокирам дискусия.“

Студент Б:

„Разбирам, че имаш мнение, но начинът, по който го написа, прозвуча обидно.“

„Някои хора могат да се почувстват засегнати от такива думи.“

„Мисля, че можем да обсъждаме темата по-спокойно и уважително.“

Студент А:

„Добре, приемам критиката. Можех да формулирам мисълта си по-внимателно.“

„Ще се опитам да изразявам позицията си без лични нападки.“

Студент Б:

„Това би било много по-добре. Така всички ще се чувстват свободни да участват.“

„В крайна сметка целта е диалог, а не конфликт.“

Праг IV

Свободата на словото е едно от основните човешки права. Тя гарантира на всеки човек правото да изразява мислите, идеите и мнението си. В съвременния свят това право се проявява не само офлайн, но и в онлайн пространството – социални мрежи, форуми, блогове и др. Може да продължите напред, ако подредите разбърканите букви на думите / изразите и получите трибуквен код, който започва с първата буква на изрази.

Основни принципи на свободата на словото са:

1. **Право на изразяване:** Всеки човек има право да споделя своето мнение и да участва в обществени дискусии.
2. **Отговорност за думите:** Свободата на словото не означава безнаказаност – хората трябва да поемат отговорност за казаното и написаното.
3. **Граници на свободата:** Свободата на словото има ограничения – забранени са обидни, заплашителни, дискриминационни или престъпни изказвания.

Подредете буквите, за да получите правилно изписаните термини

1. ОСВДБНО ИЗВРЯЗАНИЕЕ → _____
2. РТООВНТНОС → _____
3. СОКНЛОТРАМО → _____

Въведете кода: [_ _ _]

Г. Писане

Писане на предложение

Представете си, че сте част от студентския съвет в университета. Искате да предложите нова инициатива, която да помага на студентите да общуват по-уважително онлайн и да намалява езика на омразата.

Напишете кратко предложение (80–120 думи), в което:

1. **Обяснявате проблема**
 - Защо онлайн комуникацията понякога създава конфликти?
 - Как езикът на омразата влияе на студентите?
2. **Предлагате решение**
 - Каква дейност може да помогне? (напр. лекция, онлайн правила, клуб за диалог)
3. **Обяснявате ползите**
 - Как инициативата ще направи университета по-безопасно и приятно място?

Полезни фрази

- „Мисля, че университетът има нужда от...”
- „Нашето предложение е...”
- „Това ще помогне на студентите да...”
- „Целта на инициативата е...”
- „Вярваме, че резултатът ще бъде...”

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Гледайте отново въвеждащото видео. Напишете пост в социалните мрежи в рамките на 200 думи, който отразява студентското мнение по казуса, изложен в началото на урока.

Постът следва да съдържа четири абзаца по следните основни теми:

Абзац 1 – Представяне на казуса

Основна тема: Описание на случая от Новаленд и противоположните позиции – университетът твърди, че постът е език на омразата, студентът твърди, че е свобода на словото.

Абзац 2 – Значение на свободата на словото и отговорността онлайн

Основна тема: Свободата на словото като демократична ценност и идеята, че тя върви заедно с отговорността за това как думите влияят на другите.

Абзац 3 – Необходимост от разграничение между мнение и опасна реч

Основна тема: Разграничението между политическото мнение и речта, която може да обиди друг човек; необходимостта и двете страни да разберат последиците от думите си.

Абзац 4 – Определяне на границата между свободата и вредата, както и ролята на младите журналисти

Основна тема: Къде е границата между свободата и вредата; ролята на младите журналисти да насърчават уважителен диалог и да търсят истината.

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

1. Отговорете на следните въпроси:

- Как можем да използваме свободата на словото по отговорен и уважителен начин в нашето ежедневие?
- Как според вас технологиите променят начина, по който общуваме и спорим онлайн?
- Какво можем да направим като общност, за да намалим обидното съдържание и да насърчим по-спокойния диалог?

Урок 2

Проверка на истината: фалшиви новини и медийна грамотност

Предвидени резултати от обучението

Знания: - Разбиране какво е дезинформация в университета и как се разпространяват фалшиви новини. - Познаване на основна лексика, свързана с академичната етика, кризисната комуникация и проверката на информация онлайн. - Разбиране на основни правила за формална комуникация.	Умения: - Критично мислене и проверяване дали информацията онлайн е вярна или фалшива. - Създаване на кратки и ясни съобщения за формална комуникация в кризисни ситуации на български език.
Нагласи: - Отговорно отношение към споделянето на информация в университета. - Вземане на решения на базата на факти и ясна комуникация.	Ценности: - Истината и уважението към хората – защита от фалшиви обвинения и лоша репутация. - Справедливост и прозрачност в университетската среда.

Предистория: Какво се случи?

Вие сте студент по програма Еразъм+ в университета Новаленд и сте част от Комисията по академична етика. Неделя вечер е – остават 15 часа преди семестриалните изпити. Изведнъж в студентските чатове се появяват снимки с възможни отговори на изпитите по три предмета.

Заместник-ректорът свиква спешна среща. Ако отговорите са истински, изпитите трябва да се отложат и стотици студенти трябва да бъдат проверени. Ако са фалшиви, това трябва да се докаже бързо, за да не се загуби доверието в университета.

Вие започвате проверка. Забелязвате проблеми: в „отговорите“ има теми, които не са включени в учебната програма. Преподавателите също казват, че въпросите са различни. Въпреки това много студенти вярват, че информацията е истинска.

Имате време до 8:00 часа в понеделник сутринта, за да разберете дали това е измама, да върнете доверието и да помогнете изпитите да бъдат честни.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Естеството на фалшивите новини

А.І. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и разсъждавайте върху това защо фалшивите новини се разпространяват по-бързо от истинските според проучването на MIT (Масачузетски технологичен институт)?

Какво са фалшиви новини?

Фалшивите новини са неверни или подвеждащи новини, които се разпространяват чрез различни медии, като телевизия, радио, интернет и социални мрежи. Те често се създават, за да заблудят хората, да им навредят или да донесат материални или политически ползи.

Според медии като *Ню Йорк Таймс* (*The New York Times*), фалшивите новини са като пропаганда или сензационна журналистика. Те използват подвеждащи заглавия и истории, за да привлекат вниманието на хората. Фалшивите новини могат да бъдат създадени за забавление, за политически цели или за печалба. Някои политици използват фалшиви новини, за да променят мнението на гражданите или да популяризират свои идеи.

Има различни видове фалшиви новини. Най-често срещаните са:

- Сензационни новини – с преувеличени и непроверени заглавия, които привличат много читатели.
- Хумористични новини – правят се, за да се подиграват с важни теми, а не да объркват хората.
- Големи скандали – изглеждат като истински журналистически материали, но съдържат лъжи.

Други видове са: сатирични новини, пародии, измислени новини и манипулирани снимки или видеа. Те могат да приличат на истински новини, но всъщност съдържат фалшива информация.

Проучване на Масачузетския технологичен институт в САЩ показва, че фалшивите новини се разпространяват в *Твитър* (*Twitter*) по-бързо и достигат повече хора от истинските новини. Хората, а не само автоматизирани програми (ботове), са основният източник на разпространение на лъжливата информация. Това прави проверката на новините трудна, защото фалшивата информация често изглежда по-привлекателна.

За да се борят с фалшивите новини, медиите трябва да проверяват информацията. Целта е хората да получават вярна информация и да не бъдат заблуждавани от лъжи.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. Фалшивите новини се създават само за забавление.

А) вярно Б) грешно

2. Сензационните новини имат преувеличени заглавия, за да привличат повече хора.

А) вярно Б) грешно

3. Фалшивите новини се разпространяват по-бавно от истинските новини.

А) вярно Б) грешно

4. Хумористичните новини се правят, за да объркват хората.

А) вярно Б) грешно

5. Проверка на фактите помага на хората да получават вярна информация.

А) вярно Б) грешно

А. II. Лексика

1. Свържете думите с техните дефиниции

Думи	Дефиниции
1. Фалшиви новини	А. Процесът на проверяване дали информацията е вярна или надеждна.
2. Фалшификация	Б. Новини, които не са верни и се разпространяват, за да заблудят хората.
3. Проверка	В. Информация, която се разпространява, но не е доказана и може да е невярна.
4. Слух	Г. Скрито, нечестно въздействие върху човек или група, за да се контролира мисленето и поведението.
5. Манипулация	Д. Умишлено изкривяване на факти, за да се създаде грешна представа или заблуда.

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.

Списък с думи/фрази

фалшифицират • фалшивите новини • заблудят • проверяват • слух

(1) _____ се разпространяват много бързо в интернет. Един (2) _____ в социалните мрежи може да достигне много хора, преди някой да провери дали е истина. Много хора споделят новини, без да проверят дали са верни.

Някои хора (3) _____ снимки и видеа, за да изглеждат реални измислени от тях събития. Други създават изцяло измислени истории, за да (4) _____ хората. Това разделя обществото и намалява доверието към истинските новини.

Журналистите (5) _____ източниците и фактите, преди да публикуват новини. Те разкриват фалшивите твърдения и помагат хората да получават правилна информация.

Праг I

Сценарий:

База данни, съдържаща проверени ресурси за проверка на факти, е защитена с 4-цифрен код. За да я отворите, трябва правилно да отговорите на въпросите по-долу. Всеки правилен отговор по-долу разкрива една цифра.

Въпрос 1: (Цифра 1)

Какво представляват фалшивите новини?

- А) Новини, които винаги са верни – 3
- Б) Новини, които са неверни или подвеждащи – 2
- В) Новини за спорт и развлечения – 7
- Г) Новини само по телевизията – 5

Въпрос 2: (Цифра 2)

Кой е основният начин, по който се разпространяват фалшивите новини според проучването на MIT?

- А) Чрез хората, които споделят новините – 8
- Б) Само чрез автоматизирани програми (ботове) – 1
- В) Само по телевизията – 3
- Г) Само чрез социалните мрежи – 4

Въпрос 3: (Цифра 3)

Как медиите се борят с фалшивите новини?

- А) Като изтриват всички новини в интернет – 4
- Б) Като спират социалните мрежи – 1
- В) Като публикуват повече сензационни новини – 2
- Г) Като проверяват информацията и коригират грешки – 6

Въпрос 4: (Цифра 4)

Какво може да направи всеки от нас, за да не разпространява фалшиви новини?

- А) Да споделя новини веднага, без да ги чете – 1
- Б) Да проверява източника и информацията преди споделяне – 9
- В) Да вярва на всичко, което вижда онлайн – 3
- Г) Да споделя само сензационни заглавия – 5

Въведете кода: [_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 „Как да научим студентите да разпознават фалшивите новини” и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Какво представлява програмата „Критичното четене на новини” и как помага на студентите?

- Защо е важно студентите да проверяват информацията в няколко надеждни източника?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Само около 25% от студентите могат да различат истински новини от измислени.

А) вярно Б) грешно

2. Проверката на достоверността означава да проверим дали новината съдържа факти, мнения и емоционален език.

А) вярно Б) грешно

3. Потвърждението означава да проверим новината в няколко източници.

А) вярно Б) грешно

4. Сравнението помага на студентите да получат различни гледни точки по темата.

А) вярно Б) грешно

5. Критичното четене на новини помага само да се разпознават фалшивите новини, но не развива други умения.

А) вярно Б) грешно

3. Слушайте запис 2 „Кризисна комуникация и фалшиви новини“ и отговорете на следните въпроси:

- Защо е важно университетът да реагира бързо, когато се разпространява фалшива информация?
- Как социалните мрежи могат да помогнат на университетите при кризисна комуникация?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво означава кризисната комуникация в университетите?

- А) Отлагане на всички новини по време на криза
Б) Създаване на нови медии за разпространяване на информация
В) Планиране как да се реагира на фалшиви новини
Г) Наказание за студентите, които споделят информация

2. Коя е една от трите важни части на добрата кризисна комуникация?

- А) Бърза реакция
Б) Изчакване да мине кризата
В) Публикуване на мненията на студентите
Г) Мълчание до официалното разследване

3. Защо е важно университетът да е прозрачен по време на криза?

- А) Защото така студентите няма да имат въпроси
- Б) Защото честността изгражда доверие и спира слуховете
- В) Защото мълчанието е по-добро, отколкото бързата реакция
- Г) Защото така кризата приключва по-бързо от само себе си

4. Как социалните мрежи могат да помогнат на университетите?

- А) Бързо разпространяват фалшиви новини
- Б) Позволяват на всеки да публикува слухове без контрол
- В) Позволяват бързо да информират студентите и служителите
- Г) Заместват официалните изявления на университета

5. Какво трябва да направи университетът след кризата?

- А) Да обясни какво се е случило и как ще предотврати проблемите в бъдеще
- Б) Да промени правилата за всички студенти и преподаватели
- В) Да игнорира събитията и да продължи нормално
- Г) Да спре комуникацията по темата завинаги

Праг II

Свържете всеки от термините по-долу с тяхното определение, за да преминете по-нататък.

Термин	Определение
1. Фалшиви новини	А)
2. Критично мислене	Б)
3. Достоверност	В)
4. Контекст	Г)

Определения:

- А) Качество на информация или източник да бъде надежден, точен и основан на проверими факти.
- Б) Съвкупност от условия и обстоятелства (време, място, събития), при които е създадена и разпространена дадена информация.
- В) Неверни или подвеждащи съобщения, представени като истински новини, с цел заблуда на обществото.
- Г) Способност за логическо и аналитично осмисляне на информация чрез проверка, сравнение и оценка на нейната достоверност.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията

Б. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и обяснете как университетите трябва да се подготвят за кризисна комуникация.

Кризисна комуникация в университетите

Днес проблемите могат да се появят много бързо. Социалните мрежи разпространяват новини за секунди. Университетите също могат да попаднат в кризисни ситуации. Това може да са проблеми с безопасността на кампуса, случаи на академична неетичност, конфликти между студенти или въпроси, свързани със свободата на словото. Понякога става дума за инциденти по време на събития, онлайн скандали или грешна информация, която се разпространява бързо. Такива ситуации могат да навредят на имиджа на университета и да притеснят студентите и служителите.

Затова университетите трябва да имат ясен план за кризисна комуникация. Важно е да се подготвят предварително, а не да реагират в последния момент. Университетът трябва да помисли за възможните проблеми. Кой ситуации са най-вероятни? Кой могат да причинят най-голяма вреда? Например проблем със сигурността изисква бърза и ясна информация, а академичен скандал – обяснение и прозрачност. Подготовката включва и планиране на начини за комуникация при различни ситуации – имейли, съобщения в сайта, публикации в социалните мрежи или срещи със студенти.

Университетът работи с различни групи – студенти, преподаватели, административен персонал, семейства, медии и партньори. Когато има криза, трябва да се мисли как тя ще засегне всяка от тези групи. Студентите може да се чувстват несигурни, а родителите – притеснени. Медиите и партньорите ще търсят ясна и точна информация. Най-добре е хората да получат вярна информация навреме, преди да се появят слухове или фалшиви новини.

Социалните мрежи изискват специално внимание. Много кризи започват именно там и се разпространяват много бързо. Затова трябва да е ясно кой пише официалните съобщения и кой следи реакциите онлайн. След кризата университетът трябва да анализира какво се е случило, как е реагирал и какво може да се подобри в бъдеще. Така следващият път реакцията ще бъде по-бърза и по-ефективна.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Защо в днешно време кризисните ситуации могат да се появят много бързо?

- А) Защото университетите имат твърде много студенти
- Б) Защото социалните мрежи разпространяват информация много бързо
- В) Защото университетите провеждат много различни събития

Г) Защото студентите не следят сайта с официалните новини

2. Кой от следните проблеми е пример за кризисна ситуация в университета?

- А) Липса на учебници в библиотеката
- Б) Промяна в учебната програма
- В) Конфликт между студенти
- Г) Закъснял ремонт в учебните аудитории

3. Защо е важно университетите да имат план за кризисна комуникация?

- А) За да реагират спокойно и навреме при проблем
- Б) За да не общуват със студентите и преподавателите
- В) За да избегнат използването на социални мрежи
- Г) За да получават повече финансиране

4. Кои групи трябва да получат информация по време на криза?

- А) Ръководството на университета
- Б) Преподавателите и студентите
- В) Всички заинтересовани страни
- Г) Само медиите и партньорите

5. Какво трябва да направи университетът след края на кризата?

- А) Да игнорира случилото се и да продължи както преди
- Б) Да продължи да следва плана за кризисната комуникация
- В) Да анализира ситуацията и да подобри реакцията си
- Г) Да документира случилото се и да съхрани информацията за бъдещи справки

Б. II. Граматика

1. Прочетете текста и попълнете пропуските с подходящия модален глагол или конструкция: *може, трябва, иска, необходимо, желателно.*

Подготовка за кризисни ситуации в университетите

Последни проучвания показват, че университетите (1) _____ да бъдат добре подготвени за кризи. Когато има проблем със сигурността на студентите, е необходимо университетът да реагира бързо и ясно. Ако екипът има план, той (2) _____ да информира всички навреме.

В някои случаи университетите реагират късно. Това показва, че те не са били подготвени. (3) _____ е важните групи – студенти, преподаватели и партньори – да получат информация директно, а не от медиите. Така се избягват слухове.

Социалните мрежи също са много важни. Университетът трябва да следи какво се пише онлайн. Ако не го прави, грешна информация може да се

разпространи бързо. В такива ситуации е (4) _____ да се публикува официално съобщение.

Всеки университет (5) _____ да запази добрия си имидж. Затова е необходимо да има ясен план за действие в кризисни моменти.

2. Прочетете изреченията и попълнете пропуските с подходящия модален глагол или конструкция според посочената в скобите интенция.

1. Университетът _____ да има ясен план за действие при криза. (необходимост)
2. Екипът по комуникация _____ да реагира бързо при необходимост. (възможност)
3. Студентите _____ да получат вярна информация навреме. (желание)
4. При криза университетът _____ да скрие напълно информацията от студентите и медиите. (невъзможност)
5. След кризата ръководството _____ да игнорира анализа на случилото се. (забрана)

Праг III

След проблем с изтичане на изпитна информация в университета Новаленд, Комисията по академична етика разбира, че снимките са били фалшиви. Студентът – член на Комисията – пише кратък текст за реакцията на университета. Помогни му да завърши изреченията с правилни модални глаголи според интенцията, посочена в скобите. Изберете от списъка с думи. Всяка дума може да се използва само веднъж.

Списък:

трябва • трябваше • не може • можеше • не трябва • може

1. Университетът _____ да реагира бързо в кризисната ситуация, за да избегне слухове. (задължение в миналото)
2. Комуникационният екип _____ да следи социалните мрежи по време на кризата. (възможност в миналото)
3. Шаблонните съобщения _____ да се подготвят предварително, за да се реагира бързо. (необходимост в настоящето)
4. Университетът _____ да игнорира фалшивите новини в социалните мрежи. (невъзможност в настоящето)
5. Кризисният екип _____ да координира действията си с медиите за точно отразяване на ситуацията. (възможност в настоящето)
6. В кризисна ситуация _____ да се игнорира проблемът. (задължение в настоящето)

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Медийна грамотност в дигиталния свят“ и отговорете на следните въпроси:

- Защо медийната грамотност е важна?
- Кое от четирите умения за медийна грамотност ви се струва най-важно и защо?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво означава медийна грамотност според текста?

- А) Да използваме социални мрежи
- Б) Да разбираме информацията по-добре
- В) Да създаваме новини
- Г) Да приемаме за верни всички новини без проверка

2. *Защо медийната грамотност е много важна?*

- А) Защото информацията, която получаваме, не винаги е вярна
- Б) Защото тя ни помага да разпознаваме пропаганда и подвеждаща реклама
- В) Отговорите А и Б са верни
- Г) Защото така можем да публикуваме колкото се може повече новини

3. *Колко основни умения включва медийната грамотност?*

- А) Три
- Б) Четири
- В) Пет
- Г) Шест

4. *Какво означава умението „достъп“?*

- А) Да пишем собствени новини
- Б) Да споделяме информация бързо
- В) Да знаем къде да търсим надеждна информация
- Г) Да гледаме видеоклипове в социалните мрежи

5. *Какво означава умението „оценка“?*

- А) Да проверяваме информацията и да я сравняваме с други източници
- Б) Да мислим как е направено съобщението
- В) Да бъдем отговорни при споделяне на информация
- Г) Да вярваме на всичко, което прочетем

3. Преди да изслушате записа „Първият час на кризата“, отговорете на следните въпроси:

- Какво според вас трябва да направи университетът, ако се появи фалшива новина за изпитите?
- Защо според вас бързата и ясна комуникация е важна по време на криза?

4. Слушайте записа „Първият час на кризата“ и отговорете на следните въпроси:

- Какво се случи веднага след като се появи фалшива новина за изпитите?
- Защо първият час след настъпването на кризисна ситуация е много важен?
- Какво често питат ръководителите по време на криза и защо това е грешно?
- Какво очакват хората от университета по време на криза?
- Кой са петте неща, които университетът може да каже по време на криза?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

- Срещали ли сте фалшива информация или слухове в университета? За какво бяха те и как реагираха студентите или преподавателите?

- Защо според вас фалшивите новини се разпространяват бързо? Къде най-често ги виждате – в социалните мрежи, в чатове?
- Какви проблеми могат да създадат фалшивите новини за студентите и за университета? Можете ли да дадете пример?
- Как трябва да реагира университетът, когато се появи фалшива новина? Какво е най-важно да направи в началото?
- Вие как проверявате дали информацията е вярна?

2. Ролеви игри

Работете по двойки. Прочетете ситуацията и изиграйте роли А и Б.

Използвайте помощните фрази:

„Според нас снимките са ...“

„Няма / има доказателства, че снимките са ...“

„Мислим така, защото ...“

„Това показва, че информацията е ...“

„Университетът трябва да направи / каже / обясни / обещае, че ...“

„Тази ситуация показва, че ...“

„В заключение можем да кажем, че ...“

Ситуация 1: Сензационна новина в социалните мрежи

Сценарий:

Участник **А** вижда новина в социалните мрежи, че университетът отменя всички изпити. Той/тя иска да я сподели веднага.

Роли:

Участник А – Исква да сподели сензационна новина.

Участник Б – Съветва да провери информацията.

Ситуация 2: Подвеждащо заглавие

Сценарий:

Заглавие в мрежата гласи: „Подготвя се нов закон, който ще забрани свободата на словото!“

Роли:

Участник А – Чете само заглавието.

Участник Б – Насърчава критично четене.

Ситуация 3: Манипулирана снимка

Сценарий: В интернет се разпространява снимка от протест

Роли:

Участник А – Показва снимка като доказателство.

Участник Б – Съмнява се в достоверността на снимката.

Ситуация 4: Анонимен източник

Сценарий: В социалните мрежи се разпространява кратко видео, в което човек твърди, че е „експерт“ и предупреждава за сериозна обществена опасност. В клипа няма посочени източници, но говорителят изглежда уверен и убедителен.

Роли:

Участник А – Доверява се на анонимния клип.

Участник Б – Поставя под въпрос източника.

Ситуация 5: Емоционална реакция

Сценарий: Новина в университетската мрежа предизвиква силно възмущение.

Роли:

Участник А – Реагира емоционално на новината.

Участник Б – Насочва колегата си към рационален анализ.

ПРАГ IV.

Пренаредете буквите, за да откриете верния отговор.

1. Какво трябва да направите с информацията, преди да я приемете като факт или истина?

Пренаредете буквите: **ПОРЕКВАР**

2. Какво трябва да направи университетът пред студентите и медиите, когато се появят грешни новини?

Пренаредете буквите: **ИЯЛВЕИЕЗН**

3. Какво трябва да направите, ако намерите противоречива информация от различни източници?

Пренаредете буквите: **ВАСЕРНЕНИ**

Г. Писане

Писмен доклад

Напишете кратък доклад за проверка на информацията за изтичане на изпитни материали в Университет Новаленд. Докладът е за заместник-ректора и ще се използва за работа по кризисни ситуации.

Изисквания:

- Използвайте официален и ясен език.
- Не използвайте лични мнения („мисля“, „според мен“).
- Използвайте модални глаголи или конструкции, за да обясните какво е било възможно или невъзможно, какво трябва или не трябва да се направи.
- Обем: 120–150 думи.

Структура на доклада:

1. Кратко описание на случая (30–40 думи)

- Кога се появиха снимките;

- Как се разпространиха;
- Каква беше първата реакция на университета.

2. Резултати от проверката (50–60 думи)

- Каква информация беше проверена (например: IT данни, мнения на преподаватели, социални мрежи);
- Какво показва проверката;

3. Заключение (20–25 думи)

- Дали става дума за истинско изтичане или за фалшива новина.

4. Препоръки (20–25 думи)

- Какво трябва да направи университетът сега;
- Как да се предотвратят подобни проблеми в бъдеще.

Примерен доклад:

- Описание на случая

В неделя вечер в студентски чатове се появиха снимки на предполагаеми изпитни материали. Снимките се разпространиха бързо в социалните мрежи. Това създаде напрежение сред студентите и родителите. Медиите също потърсиха информация от университета.

- Резултати от проверката

Университетът провери наличната информация. IT отделът не откри влизане в изпитната система без разрешение. Преподавателите казаха, че въпросите на снимките не съвпадат с реалните изпитни материали. Анализът на социалните мрежи показва, че снимките са се появили първо в затворена група. Вероятно снимките са били създадени, за да предизвикат тревога. Публикуваните материали са фалшиви.

- Заключение

Въз основа на проверката университетът счита, че няма реално изтичане на изпитни материали.

- Препоръки

Университетът трябва да информира студентите и медиите. Необходимо е и по-добро следене на социалните мрежи.

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Прегледайте отново видеозаписа в началото на урока или прочетете текста към видеото.

Фалшивата информация за изтекли изпитни материали се е разпространила в университета. Хиляди студенти са притеснени и не знаят какво да правят.

Сега е 22:00 в неделя вечер. Имате време до 8:00 в понеделник сутринта, за да върнете доверието в системата за изпити. Като представители на Комисията по академична етика, вие сте отговорни да реагирате на кризата чрез ясна и навременна комуникация.

Напишете имейл до всички студенти (120–150 думи), в който да уверите студентите, че новината за изтекли материали е фалшива и че изпитите ще се проведат според всички етични норми.

Помощни фрази

„Искаме да ви информираме, че ...“

„След проверка установихме, че ...“

„Всички изпити ще се проведат по план.“

„Моля, проверявайте информация чрез официални канали на университета.“

„Ще ви информираме навременно за ...“

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

- Какво научихте за фалшивите новини и дезинформацията в университета?
- Коя част от урока беше най-полезна за вас и защо?
- Как бихте обяснили на друг студент защо е важно да проверяваме новините?
- Чувствате ли се по-уверени да разпознавате фалшиви новини след този урок? Дайте пример.
- Какви съвети бихте дали на приятели, ако видят фалшиви новини?

Урок 3

Включете се: Гражданска ангажираност и младежко участие

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Разбиране на основни понятия за гражданската ангажираност и младежкото участие
- Познаване на основни лексикални изрази и граматични конструкции за изразяване на задължение и възможност
- Запознаване с европейски програми, които помагат на младите хора да бъдат активни граждани в обществото

Умения:

- Планиране и представяне на студентска кампания в помощ на обществото
- Създаване на основни медийни материали
- Формулиране на ясни изречения за изразяване на идеи, съвети и причини

Нагласи:

- Работа в екип и включване на всички
- Инициативност за решаване на местни проблеми и мотивиране на други студенти
- Повече увереност при говорене пред хора и работа в екип

Ценности:

- Вярa в демокрацията и активното гражданско участие
- Уважение към различните мнения и водене на спокоен разговор
- Използване на факти и подаване на ясна информация при споделяне на идеи

Предистория: Изисква се действие

Вие сте членове на „СивикСпарк“, международна студентска мрежа в Европа. От Вашия университет в Новаленд желаят да финансират студентски проект, в който обаче участват малко студенти и много от тях не са достатъчно отдадени. От университета предупреждават, че проектът ще бъде спрял, ако няма активно студентско участие. Задачата Ви е да създадете и представите студентска кампания, която да реши местен проблем и да насърчи студентите да се включат в решаването му.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране:

А.І. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и обсъдете разликата между безразличието и действието в живота на гражданите.

От безразличие към действие – студенти съживяват гражданския дух в Новаленд

Университетът в Новаленд има модерни зали, добри лаборатории и активен социален живот, но много малко студенти участват в граждански дейности. Само около 10 % гласуват на студентските избори. Срещите за решаване на местни проблеми често са слабо посещавани. Много студенти мислят, че мнението им не е важно. Те смятат, че решенията се вземат от други хора.

Това не се случва само в Новаленд. В много европейски страни младите хора участват слабо в обществения живот. Те често пишат мнения в социалните мрежи, но не ходят на срещи и не организират кампании. От университета в Новаленд предупреждават, че ако студентите не започнат да участват по-активно, специалният фонд за граждански проекти ще бъде закрит.

Обаче има и добри примери. Във Финландия студенти създават Младежки климатичен форум в Хелзинки. Те организират работилници и музикални събития. Все повече студенти започват да присъстват. След време общинският съвет започва да използва идеите им.

В Испания студенти от Барселона създават групата „Сити Мейкърс“. Те работят по проблеми с колоезденето в града. Организират събития за ремонт на велосипеди и разходки из кварталите. Общината им отпуска средства за нови велосипедни алеи. Кампанията е забавна и лесна за разбиране.

В Полша, в университета в Гданск, студенти създават мрежа за взаимопомощ. Студентите от по-горните курсове помагат на новопостъпилите. Те разговарят за локални проблеми като рециклирането на отпадъци и културни инициативи. Все повече студенти започват да присъстват на срещите.

Тези примери обхващат три важни стратегии:

- **помощ между студенти** – студентите по-лесно се включват, когато ги покани друг студент.
- **дигитално съдържание с ясна цел** – видеата, анкетите и кампаниите помагат на студентите да действат, а не само да гледат.
- **партньорство с местни организации** – местните организации предоставят опит и помощ за постигане на реални резултати.

Бъдещето на Новаленд зависи от студентите. Кампанията, водена от студенти с помощта на социалните мрежи и местната общност, може да

промени положението. Университетът предлага награда – средства за най-добрия проект. По-важното обаче е друго – когато студентите действат, те стават активни граждани и помагат на своя университет, град и демокрация.

Става въпрос не просто за един проект, а за създаване на дълготраен граждански дух – стъпка по стъпка, студент по студент.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. В студентските избори в Новаленд обикновено участват повече от половината студенти.

А) вярно Б) невярно

2. От университета предупреждават, че специалният фонд за граждански проекти ще бъде закрит, ако студентите не започнат да участват по-активно.

А) вярно Б) невярно

3. Групата „Сити Мейкърс“ в Барселона използва креативни идеи и неофициални дейности, за да приобщава студенти.

А) вярно Б) невярно

4. Трите основни стратегии са: помощ между студенти, цифрово съдържание с ясна цел и партньорство с местни организации.

А) вярно Б) невярно

5. Местните организации могат да предоставят опит и помощ за постигане на реални резултати.

А) вярно Б) невярно

А. II. Лексика

1. Свържете думите с техните дефиниции

Думи	Определения
1. гражданска активност	
2. задължение	
3. призив за действие	
4. отчетност	
5. убедителна реч	

Определения

А. Ясно послание, което указва на хората какво да направят (например да се запишат за участие, да дарят или да присъстват)

Б. Отговорност за това, което правим, и необходимост да обясним действията си

- В. Включване на хората във вземането на решенията в общността, политиката или обществото
- Г. Морална или законова принуда да направим нещо
- Д. Изказване, чиято цел е да въздейства на хората да мислят или постъпват по определен начин

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.

Списък с думи/фрази

отчетност • гражданска активност • убедителна реч • призив за действие • задължение

1. Студентите показаха ярка _____, като организираха дебат за околната среда в университета.
2. Всеки гражданин има _____ да гласува на местните избори.
3. Говорителят завърши с ясен _____, който насърчи всички да помагат през уикенда.
4. Прозрачността и _____ на институциите са основа за доверието на обществото.
5. Студентският лидер изнесе силна и _____, която въздейства на много хора да подпишат петицията.

Праг I

Ситуация

Университетският център „СивикСпарк Хъб“ е защитен с 4-цифрен код. Всеки верен отговор показва една цифра. Открийте всички четири цифри, за да отключите центъра и да предадете своя проект.

Въпроси

1. Каква е основната опасност фондът за граждански проекти да бъде закрит?

- А) Липсата на средства – 4
- Б) Слабото участие на студентите – 7
- В) Новата университетска политика – 1
- Г) Липсата на прозрачност и отчетност – 8

2. В кой европейски град Младежкият климатичен форум привлича все повече студенти?

- А) Барселона – 9
- Б) Хелзинки – 2
- В) Гданск – 6
- Г) И трите – 4

3. Коя стратегия НЕ е сред трите най-важни?

- А) Помощ между студенти – 5
- Б) Партньорство с местни организации – 3
- В) Задължително присъствие – 0
- Г) Целенасочено дигитално съдържане – 9

4. Кое най-добре насърчава активното участие на студентите в обществени инициативи?

- А) Пасивно наблюдение на събитията – 6
- Б) Липса на обратна връзка – 8
- В) Задължителни правила без обяснение – 4
- Г) Ясен призив за действие и възможност за включване – 1

Въведете

4-цифрения

код:

[— — — —]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 „Морална дилема“ и отговорете на следните въпроси:

- Ако бяхте на мястото на Ема, как бихте реагирали в тази ситуация? Бихте ли рискували и се конфронтирали, за да помогнете на някого, или бихте се концентрирали върху собственото си спокойствие и обучение? Защо?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Ема е първокурсничка в университета.

А) вярно Б) невярно

2. Преподавателят се подиграва на студент, защото задава въпроси за чувствителни изследователски данни.

А) вярно Б) невярно

3. Ема решава да замълчи и да не предприема никакви действия.

А) вярно Б) невярно

4. Ема е сигурна, че ще бъде наградена за намесата си в лекцията.

А) вярно Б) невярно

5. Ема се опитва да намери начин да подкрепи студента, без да се конфронтира директно с преподавателя.

А) вярно Б) невярно

3. Слушайте запис 2 „Как открих гласа си чрез действие“ и отговорете на следния въпрос:

- Защо според Вас някои млади хора се колебаят да се включат в политиката или социалните проекти?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. С какво започва включването на Ема Ларкин в гражданската активност?

- А) С желание за политическа кариера
- Б) С несигурност и въпроси за значението на действията ѝ
- В) С натиск от преподаватели
- Г) С участие в студентски съвет

2. Каква е първата конкретна стъпка, която Ема предприема?

- А) Подаване на жалба до университета
- Б) Участие в национален форум
- В) Организиране на университетско събитие
- Г) Записване в доброволческа организация

3. Колко души участват в организираното от Ема събитие?

- А) Около 50
- Б) По-малко от 100
- В) Точно 120
- Г) Около 150

4. Какъв е резултатът от участието на Ема в младежката среща за цифровото разделение?

- А) Създаване на студентски клуб
- Б) Публикуване на научна статия
- В) Реална политическа промяна
- Г) Международен обмен на студенти

5. Какъв извод прави Ема от своя опит?

- А) Само големите проекти водят до промяна
- Б) Гражданската активност е твърде рискова
- В) Политиката не се влияе от младите хора
- Г) Дори малките действия могат да имат голямо значение

Праг II

„СивикСпарк Студио“ е заключено. За да го отключите, трябва да свържете всеки термин с правилната му дефиниция. Напишете дефиницията, означена с буква (А–Г), срещу съответния термин в посочения ред (1–4).

Термин	Определение
1. Гражданска ангажираност	А)
2. Изтичане на мозъци	Б)
3. Гражданска кампания	В)
4. Овластяване	Г)

Определения:

- А) Напускане на родината от голям брой образовани млади хора за търсене на по-добри възможности в чужбина
- Б) Процес на предоставяне на права, ресурси и възможности на човек или група да вземат самостоятелни решения и да влияят върху средата си.
- В) Публично участие на хората във вземането на общностни, политически или социални решения, които да доведат до положителна промяна
- Г) Движение, основано от обикновените хора, а не от правителствата или големите организации

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията

Б. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и обяснете каква е основната идея в текста „Участието на младежите в Европа – какво показват данните“?

Участието на младежите в Европа – какво показват данните

В Европа участието на младите хора в политическия и обществен живот се увеличава. Според доклад на Европейската комисия (2023) все повече млади хора обсъждат политика и гласуват. На изборите за Европейски парламент през 2019 г. процентът на младите избиратели (под 25 години) се увеличава с 14% спрямо 2014 г., достигайки около 42%. Все пак младите се чувстват по-влиятелни на местно ниво (47%), отколкото на ниво ЕС (30%).

Други форми на участие също са популярни: около 85% обсъждат политика с приятели или семейството, а много от тях подписват петиции или участват в протести. Въпреки това има разлика между представата им за ефективност и реалните действия – по-малко млади хора участват във вземането на решения или се свързват с политици.

Младите срещат различни проблеми: ограничено време за учене, работа и семейни задължения, липса на знания за политиката и усещане, че мнението им няма да бъде чуто. Понякога институциите не възприемат участието им сериозно, което демотивира.

Експертите препоръчват: обучение за демокрацията и процеса на вземане на решения, създаване на платформи като младежки съвети, където младите имат реална власт, и осигуряване на равен достъп, включително финансов и технологичен.

Интернет и социалните медии също са важен инструмент – чрез онлайн петиции и форуми младите хора могат да изразяват мнение и да създават общности. Все пак цифровото участие има ограничения: понякога се свежда до „кликтивизъм“, достъпът до технологии е неравен и онлайн действията не винаги водят до реални промени.

В заключение, интересът и гласуването на младите хора нарастват, но предизвикателствата остават. За пълноценно участие са нужни образование, истинско въздействие и институции, които да ги възприемат като равноправни партньори, а не символични участници. Когато тези условия са изпълнени, младите хора могат да укрепят демокрацията и да променят общностите си. Важно е всеки глас да се чува и всеки млад човек да има шанс да участва реално в решенията, които го засягат.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Според доклада на Европейската комисия от 2023 година какъв е процентът на младите избиратели (под 25 години) на изборите за Европейски парламент през 2019 година?

- А) По-малко от една трета от младите хора гласуват
- Б) Около 40% от младите хора под 25 години гласуват
- В) Почти половината от младите хора гласуват
- Г) Над три четвърти от младите хора гласуват

2. На кое ниво на управление младите хора се чувстват по-влиятелни?

- А) На институциите на ЕС
- Б) На националните правителства
- С) На местно ниво

Г) На международно ниво

3. *Кои са основните препятствия за политическото участие на младите хора?*

- А) Липсата на достъп до интернет
- Б) Липсата на интерес към политиката
- В) Липсата на време
- Г) Прекалената активност в социалните мрежи

4. *Какво се посочва като ограничение на цифровото участие?*

- А) Може да се възприеме като повърхностен „кликтивизъм“
- Б) Отнема прекалено много време
- В) Твърде скъпо е за изпълнение
- Г) Онлайн действията винаги водят до реални промени

5. *Как институциите понякога възприемат участващите младежи?*

- А) Като равноправни партньори
- Б) Като символични участници
- В) Като технически експерти
- Г) Като редовни наблюдатели

Б. II. Граматика

1. Перифразирайте изреченията, като запазите същия смисъл и започнете с „При условие че“.

1. Ако тя има повече време, ще ти помогне.

При условие че _____.

2. Ако хората спазват правилата, градът ще бъде по-чист.

При условие че _____.

3. Ако изкуственият интелект контролира информацията, свободата на словото ще бъде ограничена.

При условие че _____.

4. Ако не защитаваме правото на свобода на словото, изкуственият интелект може да създаде филтри, които ограничават мненията.

При условие че _____.

5. Ако използваме изкуствения интелект, за да разпознаем фалшивите новини, може да се подобри качеството на информацията в интернет.

При условие че _____.

2. Попълнете празните места в текста с по една дума, образувана от думата в скобите.

Младите европейци проявяват нарастващ интерес към политиката, но реалната гражданска (1) _____ (ангажирам се) все още е

неравномерна. Изборите за Европейски парламент през 2019 г. показват рязък ръст в избирателната (2) _____ (активен) на младите хора, но много от тях все още не са сигурни как могат да влияят на политиката.

Изследователите посочват няколко причини за ограниченото (3) _____ (участвам) – липсата на време, липсата на информация и слабото доверие в (4) _____ (институция) органи. Експертите препоръчват по-силно застъпено гражданско образование, за да се развие (5) _____ (уверен) на младите хора да изразяват мнението си.

Праг III

На среща на студентския клуб в града, група студенти обсъжда различни инициативи, доброволчески проекти и кампании за социални и екологични каузи. Студентите решават да напишат кратък текст за значението на активното участие в обществото. Помогнете им да завършат изреченията с правилните модални изрази от Списъка според интенцията, посочена в скобите.

Списък с изрази:

може • е желателно • необходимо е • трябва •
е нужно • задължително е

1. Младите хора _____ да променят обществото към по-добро чрез участие в доброволчески проекти. (възможност в настоящето)
2. За да има истинско влияние, _____ всеки да изразява своето мнение в обществени обсъждания. (задължение в настоящето)
3. За повишаване на активната роля в общността _____ да се създават инициативи за младежи. (силна нужда в настоящето)
4. _____ младите хора да се включват в кампании за опазване на околната среда и социални каузи. (необходимост в настоящето)
5. За да се чува гласът на младежите, _____ те да участват в избори и анкети на местно ниво. (задължение в настоящето)
6. Освен това, за изграждане на сътрудничество и инициативност, _____ младите хора да предлагат свои идеи и да участват активно в дискусии и проекти. (желателност, препоръка)

Б. III. Слушане с разбиране

1. Преди да изслушате аудиозаписа, помислете за социалните движения в страната или общността Ви. Защо е важно младите хора да участват в тях и какви въпроси би следвало да обсъждат?

2. Слушайте аудиозапис 3 „Какво е младежка гражданска активност? Вашият наръчник за гражданските права“ и изберете правилния отговор (А, Б В или Г).

1. Какво представлява младежката гражданска активност?

- А) Роля на наблюдател на обществените процеси
- Б) Участие на младите хора в културни събития без обществена цел
- В) Активно участие на младежите в социални, политически и екологически дейности
- Г) Активно участие в избори

2. Каква роля заемат младите хора в младежката гражданска активност според текста?

- А) Изпълнители на решенията на възрастните
- Б) Наблюдатели на обществените промени
- В) Участници предимно в онлайн кампании
- Г) Активни участници, които организират инициативи и подкрепят каузи

3. Кога младите хора започват да играят значима роля в борбата за граждански права според текста?

- А) В началото на ХХІ век
- Б) По време на Втората световна война
- В) През 60-те години на ХХ век
- Г) След появата на социалните мрежи

4. Кои форми на младежка гражданска активност са посочени в текста?

- А) Само гласуване и партийна дейност
- Б) Доброволчество в чужбина
- В) Митинги, петиции, обучения и творчески инициативи
- Г) Само протести

5. Защо младежката гражданска активност е важна според текста?

- А) Защото осигурява забавления за младите хора
- Б) Защото замества работата на институциите
- В) Защото развива личните интереси на участниците
- Г) Защото допринася за демократично и справедливо общество

3. Преди да изслушате запис 4 „Кой е отговорен за обучението по гражданска ангажираност на младите хора“, отговорете на следния въпрос:

- Кой според Вас трябва да помогне на младите хора да разберат своите граждански задължения?

4. Слушайте запис 4 „Кой е отговорен за обучението на младите хора по гражданска ангажираност?“ и отговорете на следните въпроси:

- Как семействата могат да помогнат на младите хора да разберат своите граждански задължения?

- По какъв начин университетите допринасят за обучението на младите хора по гражданска активност?
- Каква роля имат обществените организации в насърчаването на гражданската активност сред младите хора?
- Как правителствата подпомагат младите хора да участват в демократичните процеси?
- Защо обучението по гражданска активност включва не само предоставяне на знания, но и възпитаване на ценности?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

1. Какво според Вас означава „гражданска активност“?
2. Защо е важно младите хора да се включват в обществени дейности?
3. Как можете да се ангажирате с гражданските процеси във вашата общност?
4. Какви са предимствата на младежката активност в обществото?
5. Как университетът може да насърчи младите хора да участват в обществени дейности?

2. Ролеви игри

1. Студент (А) и преподавател по социални науки (Б)

Роля А: Вие сте студент, който се интересува от участието на младите хора в обществени въпроси. Искате да организирате университетска кампания за събиране на дарения за благотворителност и търсите помощ от преподавател.

Роля Б: Вие сте преподавател по социални науки, който подкрепя младежкото участие и гражданската ангажираност. Трябва да решите дали университетът може да помогне в организацията на кампанията и какво трябва да се направи, за да бъде тя успешна.

2. Младеж от квартала (А) и представител на младежка организация (Б)

Роля А: Вие сте млад човек, който живее в квартала и не е много активен в обществените инициативи. Търсите начини да се включите, но не знаете откъде да започнете.

Роля Б: Вие сте член на младежка организация и се стараете да мотивирате повече младежи да участват в различни инициативи. Обяснете какви възможности за участие предлагате и как младите хора могат да се включат в кампаниите ви.

3. Младеж (А) и социален работник (Б)

Роля А: Вие сте млад човек, който не се чувства включен в обществото и не знае как може да направи промяна. Искате да разберете как можете да станете част от решаването на обществени проблеми.

Роля Б: Вие сте социален работник и смятате, че е важно да се ангажираме със социални въпроси. Трябва да обясните на А какви са начините за младежко участие и какви са ползите от активното участие в обществото.

4. Гражданин (А) и кмет на малък град (Б)

Роля А: Вие сте гражданин на малък град и смятате, че младежите не се включват достатъчно в местните инициативи. Искате да обсъдите с кмета как може да се подобри това и да се мотивират младите хора да се включат.

Роля Б: Вие сте кмет на малък град и се интересувате от мнението на гражданите. Трябва да предложите идеи и решения за увеличаване на младежкото участие в общински инициативи и да обясните какво прави местната власт, за да помогне.

5. Студент (А) и състудент (Б)

Роля А: Вие сте студент, който е решил да се включи в проект за доброволческа работа, но не знаете какви точно дейности да изберете. Търсите съвет от състудента си.

Роля Б: Вие сте състудент на А, който вече участва в доброволчески проект и можете да предложите идеи за това какво могат да направят младежите в рамките на този проект. Обяснете какво сте научили от доброволческата дейност и как тя може да помогне на общността.

Праг IV

Ситуация

Последната парола защитава плана за действие на „СивикСпарк“. Подредете буквите в думите, за да откриете три важни препоръки за успешна кампания, водена от студенти. Вземете първата буква на всяка правилно разпозната дума, за да съставите 3-буквен код и да отключите плана.

Разбъркани букви в думи

- НИПЛАНЕРА
- КИПЕНА БОРАТА
- МУКОКАЦИЯНИ

Въведете 3-буквения код:

[_ _ _]

Г. Писане

Напишете **имейл** от 100–150 думи, за да насърчите състудентите си да се включат в кампанията за създаване на нови места за почивка и общуване. Използвайте императивни форми, фрази за изразяване на задължение, както и поне едно условно изречение (съдържащо „ако“).

Съставете мотивиращо заглавие на имейла, например „Присъедини се – помогни да създадем места за почивка!“.

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Гледайте отново видеозаписа, представен в началото на урока.

Университетът в Новаленд иска да помогне на повече студенти да се включат в гражданския живот. В момента по-малко от 15% от студентите участват в местни или университетски инициативи. За да се промени това, от университета Ви канят да създадете **кампания**, ръководена от студенти. Кампанията трябва да насърчава участието и да показва как младите хора могат да направят промяна.

Работете в екип, за да създадете и представите кампания, която да реши проблема с липсата на споделени пространства за почивка и общуване в кампуса.

Кампанията Ви трябва да включва:

- заглавие и лозунг или хаштаг;
- предложение (100–150 думи), което обяснява проблема, целите, действията, резултатите и отправя препоръки.

Кампанията Ви е необходимо да бъде представена пред университета и Вашите състуденти.

Насоки

Заглавие и лозунг: например „Споделено пространство – място за отдых и общуване“

Увод: кратко обяснение на проблема – липсата на места за почивка, и влиянието му върху студентското благополучие и за изграждане на академична и професионална общност.

Цели: ясни цели, като създаване на три нови зони за почивка

План за действие: дейности, партньори и времева рамка

Очаквани резултати: ползи, като намаляване на стреса и свързване

Препоръки: съвети към администрацията или студентския съвет

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

Отговорете на следните въпроси:

- Кои умения развихте най-много, докато създавахте и представяхте кампанията си, и как тези умения могат да Ви помогнат в бъдеще?
- Кои стратегии Ви помогнаха да работите добре в екип, да си разпределяте задачите и да се справяте с разногласията?
- След като завърши проектът, как се промени разбирането Ви за участието на младите хора в гражданския живот и как мислите, че можете да допринесете за осъществяването на местни или национални инициативи извън учебната зала?

Урок 4

Ние и те.

Стереотипи, идентичност и приобщаване

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Придобиване на знания и критично разбиране за приобщаването и равнопоставеността в академична среда, включително анализ на стереотипи, предразсъдъци, пристрастия, несправедливо отношение и дискриминационни практики.
- Познаване и адекватна употреба на лексикалните изрази и граматичните конструкции в контекста на разнообразието, равнопоставеността и приобщаването (РРП), както и на междуличностната и институционалната комуникация.

Умения:

- Анализиране и интерпретиране на академично съдържание (лекции, презентации, текстове) чрез прилагане на критично мислене и ясно формулиране на аргументи и изводи на български език.
- Формулиране на ясни и отговорни послания на български език, насочени към разпознаване и преодоляване на пристрастия и дискриминация в университета и към насърчаване на приобщаваща институционална среда.

Нагласи:

- Формиране на чувство за отговорност и гражданска ангажираност към поддържането на разнообразието, равнопоставеността и приобщаването в университета и в обществото като цяло.
- Развитие на умения за вземане на решения, основани на доказателства, и за използване на подходяща и етична комуникация.
-

Ценности:

- Утвърждаване на равенството и човешкото достойнство, включително защита на индивидите от дискриминация, социално изключване и уронване на репутацията.
- Подкрепа на демократичните принципи чрез насърчаване на прозрачност, отчетност и справедливи процедури в академичните институции.

Предистория: Пътят към приобщаването

Здравейте, скъпи студенти!

Искаме да ви обърнем внимание на една важна тема от университетския ни живот – нашата обща отговорност да подкрепяме разнообразието, равнопоставеността и приобщаването (РРП).

Всички знаем, че университетът не е просто място, където взимаме диплома. Това е среда, в която се учим да мислим критично, обменяме идеи и се подготвяме за бъдещето си. Начинът, по който учим и се отнасяме един към друг тук, има значение не само за нас, но и за обществото като цяло. Затова темата за РРП е толкова важна.

Разнообразието означава да има място за хора с различен произход, култура, вярвания и способности. Равнопоставеността е свързана с това всеки да има честен достъп до възможности и подкрепа. А приобщаването е усещането, че си приет и ценен такъв, какъвто си.

Тези три неща са тясно свързани. Не е достатъчно само да сме различни – важно е всички да се чувстваме включени и да имаме равни шансове. Нашата цел е университетът да бъде място, в което всеки студент, независимо от своя произход, може да учи спокойно, да се развива и да успее.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране:

А. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и отговорете на въпроса:

- Сблъскали ли сте се с несъзнателна предубеденост в университетската или професионалната среда – лично или като наблюдатели? Как реагираха участниците в ситуацията и какъв беше резултатът?

Преодоляване на стереотипите и предразсъдъците на работното място: път към приобщаване

Днес много се говори за *разнообразие* и *приобщаване* на работното място. Това означава да се дават равни шансове на хора от различна възраст, пол, раса и религия. Но стереотипите все още са голям проблем. Стереотип е обобщена и често опростена представа или вярване за определена група хора. Тези представи често са погрешни и пречат на екипната работа и на равните възможности.

Пример за стереотип е възрастта. По-възрастните служители понякога погрешно се възприемат като по-бавни и по-слабо отворени към промени, а по-младите – като мързеливи или разглезени. Тези несправедливи представи влияят върху наемането, повишенията и мотивацията. Когато

хората имат усещането, че не са оценени обективно, мотивацията им може да намалее.

Промяната трябва да започне от лидерите. Те имат ключова роля в изграждането на работна среда, в която стереотипите се разпознават и оспорват. Необходимите действия са на три нива:

- **Индивидуално:** Хората трябва да осъзнават собствените си предразсъдъци. Предразсъдъкът представлява прибързана и необективна преценка. Важно е да мислим критично, да изслушваме другите и да реагираме срещу несправедливо поведение.
- **Културно:** Работната култура трябва да се основава на уважение. Лидерите следва да дават личен пример, да въвеждат ясни правила и да реагират при прояви на дискриминация.
- **Институционално:** Правилата и системите трябва да гарантират справедливост. Например, прозрачни критерии за повишение и менторски програми създават равни възможности за всички.

Предразсъдъците често са несъзнателни, което означава, че хората могат да ги проявяват, без да го осъзнават. Например, мениджър може да предпочете кандидат, който прилича на него, дори когато друг е по-подходящ. С течение на времето това води до несправедливост и изключване.

Предразсъдъците вредят и на организациите – ограничават новите идеи, отслабват екипната работа и водят до загуба на служители. Разнообразните екипи са по-ефективни, защото предлагат различни гледни точки, намират по-добри решения и постигат по-високи резултати.

Борбата с предразсъдъците започва с осъзнаване. Малки, но целенасочени стъпки – като активно изслушване, по-внимателно вземане на решения и ясно поставени цели – могат да доведат до значителна промяна.

Приобщаващите работни места са не само по-справедливи, но и по-успешни.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. *Стереотипите често помагат на хората да работят по-добре заедно.*
А) вярно Б) грешно
2. *По-младите работници понякога се смятат за мързеливи или разглезени.*
А) вярно Б) грешно
3. *Несъзнателният предразсъдък означава, че човек умишлено иска да навреди.*
А) вярно Б) грешно
4. *Разнообразните екипи могат да предлагат повече идеи и решения.*
А) вярно Б) грешно

5. Лидерите трябва да действат само на индивидуално ниво, за да премахнат предразсъдъците.

А) вярно Б) грешно

А. II. Лексика

1. Свържете думите с техните дефиниции

Думи	Дефиниции
1. Стереотип	А. Създаване на среда, в която всеки се чувства уважаван, ценен и приет, независимо от различията си.
2. Предразсъдък	Б. Осигуряване на равен достъп до ресурси и възможности за всички, като се премахват системни бариери.
3. Приобщаване	В. Опростено и обобщено мнение за дадена група хора, което игнорира индивидуалните различия и често води до несправедливо отношение.
4. Разнообразие	Г. Несъзнателна или съзнателна пристрастност, която влияе върху решенията и поведението и може да доведе до дискриминация.
5. Равнопоставеност	Д. Присъствие на хора с различен произход, опит, пол, възраст или способности, което носи различни гледни точки и стимулира иновации.

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.

Списък с думи/фрази

пренебрегнати • несъзнателен • осъзнаване • несправедливо • иновации

Дори когато хората имат добри намерения, (1) _____ предразсъдък може да изкриви преценката. На работното място някои членове на екипа могат да се почувстват (2) _____ оценени, когато техният принос не се отчита. Някои хора могат да бъдат (3) _____ при повишение заради постоянни предразсъдъци. Това вреди на екипната работа и ограничава (4) _____, като намалява разнообразието от идеи. Намаляването на предразсъдъка започва с (5) _____ им.

Праг I

Сценарий:

Помолени сте да се присъедините към новата работна група на вашата компания за разнообразие и приобщаване – но преди това трябва да „отключите“ достъпа до общата ресурсна стая. Прагът има 4-цифрен код, като всяка цифра съответства на правилния отговор на ключов въпрос, базиран на прочетения текст.

Въпрос 1: (Цифра 1)

На кои три нива се препоръчва да се борим с предразсъдъците?

- А) Лично, емоционално, професионално – 3
- Б) Индивидуално, културно, институционално – 1
- В) Логическо, етично, социално – 5
- Г) Финансово, структурно, административно – 7

Въпрос 2: (Цифра 2)

Защо предразсъдъците често остават незабелязани?

- А) Защото хората винаги се държат обективно – 3
- Б) Защото предразсъдъците са несъзнателни и се проявяват без да се осъзнават – 7
- В) Защото лидерите ги премахват веднага – 2
- Г) Защото служителите ги признават открито – 4

Въпрос 3: (Цифра 3)

Какво е важно за преодоляване на предразсъдъците на индивидуално ниво?

- А) Да се осъзнават собствените предразсъдъци и да се реагира срещу несправедливост – 9
- Б) Да се увеличават работните задачи – 6
- В) Да се следват стриктно правилата, без да се мисли критично – 8
- Г) Да се предпочитат кандидати, които приличат на вас – 2

Въпрос 4: (Цифра 4)

Какво е основното предимство на разнообразните екипи?

- А) Те намират по-добри решения и постигат по-високи резултати – 5
- Б) Те намаляват броя на служителите – 2
- В) Те винаги са по-бавни в работата – 4
- Г) Те изключват нови идеи – 7

Въведете 4-цифрения код:

[_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 (История 1 и История 2) и разсъждавайте върху това, как стереотипите, свързани с възрастта, могат да повлияят на възможностите за работа и на отношенията между колеги?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Мениджърът на интервюто смята, че всички млади хора работят усърдно.

А) Вярно Б) Грешно

2. Мария е била приета на стаж въпреки стереотипното изказване на един от мениджърите.

А) Вярно Б) Грешно

3. Петър работи в ИТ фирма и е по-възрастен от някои свои колеги.

А) Вярно Б) Грешно

4. Новият колега на Петър първоначално предполага, че по-възрастните служители не могат да се справят със софтуера.

А) Вярно Б) Грешно

5. И в двете истории героите доказват, че стереотипите за възрастта не винаги са верни.

А) Вярно Б) Грешно

3. Слушайте запис 2 „Екипната работа“ и отговорете на следните въпроси:

- Как езиковите бариери и културните предразсъдъци могат да влияят на работата в екип в университетска среда?
- Какво помага на хората да преодолеят предварителните си негативни нагласи към чужденци или непознати култури?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво е първоначалното мнение на колежката за чужденците?

- А) Че са много добри в екипната работа
Б) Че не говорят добре български и няма да могат да работят в екип
В) Че имат повече опит от местните студенти
Г) Че чужденците няма да успеят да се интегрират в проекта

2. Как се чувства Айша в началото?

- А) Мотивирана и уверена
Б) Объркана, но спокойна
В) Трудно ѝ е и се чувства несигурна
Г) Лесно се справя и се чувства комфортно

3. Как Айша успява да стане част от екипа?

- А) Като спира да участва активно
- Б) Като се старае всеки ден и продължава да опитва
- В) Като сменя екипа с друг
- Г) Като изчаква другите да ѝ обърнат внимание

4. С какво допринася Айша към проекта?

- А) С идеи, които помагат на екипа
- Б) С превод на текстове на английски
- В) С допълнителни материали, които намира онлайн
- Г) С организиране на срещите и задачите на екипа

5. Какво се случва с мнението на колежката?

- А) Остава непроменено
- Б) Става още по-негативно
- В) Променя се, след като вижда усилията на Айша
- Г) Колежката започва да работи по-добре с екипа

Праг II

Сценарий:

Новинарска организация се подготвя да публикува материал за обществената роля на различията и стереотипите. Редакционната система няма да позволи публикацията, докато всички ключови понятия не бъдат правилно дефинирани.

Свържете всеки от термините по-долу с техните определения.

Термин	Определение
1. Стереотип	А)
2. Идентичност	Б)
3. Приобщаване	В)
4. Предразсъдък	Г)

Определения:

- А) Чувство за принадлежност и самопознаване, което формира начина, по който човек се възприема и се представя пред другите.
- Б) Обобщено и често опростено мнение за определена група хора, което не отчита индивидуалните различия.
- В) Несправедлива или пристрастна оценка на човек или група, често основана на предишни стереотипи или лични убеждения.
- Г) Активно създаване на среда, в която всички се чувстват уважавани, ценени и приети, независимо от различията им.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Управление на дезинформацията

Б. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и обяснете за ролята на РРП във висшето образование и обяснете какво означава РРП.

Разнообразие, равнопоставеност и приобщаване в университетите

Университетите са много важни за обществото. Те не са само места за учене, а и места, където се подготвят бъдещите лидери. Студентите

придобиват умения, които им помагат да вземат решения, да откриват нови идеи и да влияят на света.

За да правят това добре, университетите трябва да се фокусират върху **Разнообразие, Равнопоставеност и Приобщаване (РРП)**. Без РРП някои студенти остават извън процеса, а образованието става несправедливо.

- **Разнообразие** означава да има хора от много групи – различна възраст, пол, култури, раси и способности.
- **Равнопоставеност** означава честност – всички получават подкрепата, от която имат нужда, за да успеят.
- **Приобщаване** означава университетът да бъде място, където всеки се чувства добре дошъл и уважаван.

Трите ценности вървят заедно. Самото разнообразие не е достатъчно без справедливост и включване. Когато студентите имат подкрепа, те се справят по-добре в обучението и живота.

Някои изследвания показват, че разнообразните екипи имат повече креативни идеи. В приобщаващите университети студентите са по-ангажирани и срещат по-малко дискриминация. Това създава по-добра и по-продуктивна среда. РРП също подготвя студентите за международни работни места, където хора от много култури работят заедно.

Въпреки това има трудности. В САЩ много професори са бели, което означава, че цветнокожите студенти имат по-малко примери за следване сред преподавателите и лидерите. Някои студенти срещат затруднения като високи такси, слабо финансирани висши училища или културни предразсъдъци. В някои места програмите за РРП дори се критикуват или ограничават.

За да подобрят ситуацията, университетите могат да:

- Наемат по-разнообразни преподаватели и лидери
- Дават стипендии и финансова помощ
- Обновяват програмите с култури от целия свят
- Създават менторски програми и студентски групи
- Обучават персонала да намалява предразсъдъците и да насърчава уважение

РРП не е просто мода. То е дългосрочен ангажимент. Когато университетите ценят разнообразието, равнопоставеността и приобщаването, те стават по-силни, по-справедливи и по-успешни за всички.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Каква е основната роля на университетите според текста?

- А) Само да провеждат изпити
- Б) Да подготвят бъдещи лидери и да развиват идеи
- В) Да предлагат евтини курсове
- Г) Да организират социални събития за студентите

2. Какво означава „разнообразие“?

- А) Всички студенти имат еднакви интереси
- Б) Хора от различни възрасти, полове, култури и способности

- В) Прием на повече международни студенти
Г) Университетът предлага различни допълнителни програми

3. Защо РРП е важно?

- А) Защото осигурява равни възможности за всички студенти и подобрява учебната среда
Б) За да има по-малко изпити и повече свободно време
В) За да се намалят таксите за студентите
Г) За да се увеличи конкуренцията между студентите

4. Какви трудности остават според текста?

- А) Недостатъчен брой стипендии за студентите
Б) Липса на разнообразие сред преподавателите и високи такси
В) Твърде много култури в учебните програми
Г) Културни предразсъдъци и ограничени програми за РРП

5. Какво могат да направят университетите, за да подобрят РРП?

- А) Да наемат само хора от една култура
Б) Да намалят броя на студентите
В) Да дават стипендии, да наемат разнообразни преподаватели и да обновяват програмите
Г) Да предлагат основно традиционни програми

Б. II. Граматика

1. Преобразувайте всяко изречение, като:

- започнете новото изречение, както е показано;
- запазете същия смисъл;
- използвате страдателен залог в сегашно време.

1. Предразсъдъците ограничават участието на някои студенти.

→ Участието на някои студенти _____.

2. Липсата на приобщаване създава чувство на изолация.

→ Чувство на изолация _____.

3. Ясните правила намаляват дискриминацията.

→ Дискриминацията _____.

4. Обученията помагат за разпознаване на предразсъдъци.

→ Предразсъдъците _____.

5. Приобщаващата среда повишава мотивацията на студентите.

→ Мотивацията на студентите _____.

2. Прочетете текста и попълнете празните места, като образувате подходящо съществително име от глаголите в скоби.

Приобщаващата университетска среда се изгражда чрез активното

(1) _____ (участвам) на всички студенти. Важна роля има и откритото

(2) _____ (общувам) между хора от различен произход. Липсата на

уважение често води до (3) _____ (изключвам) на определени групи, което влияе негативно върху тяхната мотивация. За да се преодолеят стереотипите, е необходимо постоянно (4) _____ (осъзнавам) на собствените нагласи и целенасочено (5) _____ (подкрепям) от страна на институциите.

Праг III

Попълнете празните места с подходящ съюз или съюзна дума от списъка, така че изречението да бъде граматично правилно и смислово точно.

Списък:

които • ако • когато • че • преди да • за да

Важно е да разберем, _____ стереотипите влияят на отношението ни към другите.

Хората, _____ приемат различията, допринасят за по-приобщаващо общество.

Обществото става по-справедливо, _____ всички се чувстват уважавани.

Трябва да се замислим, _____ съдим човек, без да го познаваме.

Училището има важна роля, _____ възпитава толерантност и уважение.

_____ се научим да слушаме другите, ще разберем по-добре тяхната идентичност.

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа на диалога между двама студенти и отговорете на следните въпроси:

- Към кого Анна и Иван смятат, че трябва да се обърне Мария, ако преподавателят не реагира?
- Какво е мнението на Иван за това как трябва да постъпи Мария при дискриминиращ коментар?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б или В) на всеки въпрос.

1. Какво се е случило с Мария по време на лекцията?

- А) Тя е получила похвала
- Б) Някой е направил обиден коментар за нея
- В) Лекцията е приключила по-рано
- Г) Мария не е присъствала на лекцията

2. Как се е почувствала Мария след случката?

- А) Доволна
- Б) Объркана
- В) Разстроена
- Г) Ядосана

3. Към кого Анна предлага първо да се обърне Мария?

- А) Към приятелите си
- Б) Към преподавателя
- В) Към ръководството
- Г) Към студентския съвет

4. Какво предлага Иван, ако преподавателят не помогне?

- А) Да потърси помощ от студентския съвет
- Б) Да пропусне следващите лекции
- В) Да смени групата
- Г) Да се обърне към Офиса за равенство и подкрепа

5. Какъв офис споменава Иван по време на разговора?

- А) Офис за студентски дейности
- Б) Информационен офис
- В) Офис за равенство и подкрепа
- Г) Офис за международни програми

3. Преди да изслушате запис 4 *Разнообразие и приобщаване в университетите* отговорете на въпросите:

- Как университетите могат да допринесат за по-справедлива и приобщаваща среда за студентите?
- Какви трудности са свързани с прилагането на принципите за разнообразие, равнопоставеност и приобщаване?

4. Слушайте записа *„Разнообразие и приобщаване в университетите“* и отговорете на следните въпроси:

1. Какво помага на студентите да развиват умения като критично мислене и работа в екип?
2. Защо разнообразието не е достатъчно, ако няма равнопоставеност и приобщаване?
3. Какво показват изследванията за разнообразните екипи?
4. Какви трудности могат да възникнат при прилагане на принципите за РРП?
5. Как университетите могат да подпомогнат студентите в условия на неравенство?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

1. Какво разбирате под думата „предразсъдък“? Можете ли да дадете пример от живота?
2. Случвало ли ви се е да сте свидетели на дискриминация в училище, университета или на работа? Как се почувствахте в този момент?
3. По какъв начин хората могат да подкрепят някой, който се чувства изключен или пренебрегнат?
4. Защо е важно всички студенти да се чувстват уважавани и приети в учебната среда?
5. Какви малки стъпки можем да предприемаме всеки ден, за да направим средата по-приобщаваща за всички?

2. Ролеви игри

Прочетете внимателно всяка ситуация и влезте в роля. Опитайте се да реагирате естествено, като използвате някои от предложените изрази и собствени идеи.

Целта не е да „изиграете перфектна сцена“, а да помислите как бихте реагирали в реална ситуация. Бъдете уважителни, изслушвайте партньора си и търсете решение или подкрепа.

Ситуация 1: Нов студент

- Студент А: Вие сте новопостъпил чуждестранен студент. Чувствате се изолиран, защото хората често коментират вашия акцент.
- Студент В: Вие сте състудент/ка. Опитайте се да разберете как се чувства А и предложете начини да се чувства добре дошъл.

Ситуация 2: Жените в екипа

- Студент А: Вие сте студентка по инженерство. В екипната работа вашите идеи често се игнорират.
- Студент В: Вие сте колега от екипа. Изслушай А и покажи, че уважаваш мнението ѝ.

Ситуация 3: Студент с увреждане

- Студент А: Вие имате физическо увреждане и трудно влизате в аудиторията.
- Студент В: Вие сте състудент/ка. Разговаряйте с А и помислете какво може да се направи, за да стане достъпът по-лесен.

Ситуация 4: Разговор за помощ

- Студент А: Вие сте свидетел на случай на по време на лекция. Не знаете как да постъпите.
- Студент В: Дайте съвет към кого може да се обърне А за помощ (преподавател, Студентски съвет, университетското ръководство).

Ситуация 5: Включване в група

- Студент А: Вие сте чуждестранен студент и се чувствате изключени от груповите дискусии.
- Студент В: Вие сте местен студент. Опитайте се да включите А в разговора и да покажете уважение.

Полезни изрази в отговорите:

Ситуация 1: Нов студент

- Студент А (новият):
„Чувствам се сам/сама.“
„Хората често коментират моя акцент.“
„Не знам как да се включа в групата.“
- Студент В (състудент):
„Разбирам те.“
„Можеш да седнеш при нас.“
„Хайде да работим заедно.“

Ситуация 2: Жените в екипа

- Студент А (момичето):
„Моите идеи често се игнорират.“
„Искам и аз да участвам.“
„Моето мнение е важно.“
- Студент В (колегата):
„Извинявай, не съм те изслушал.“
„Можеш ли да повториш идеята си?“
„Нека обсъдим твоето предложение.“

Ситуация 3: Студент с увреждане

- Студент А:
„Трудно влизам в тази аудитория.“
„Имам нужда от помощ.“
„Не винаги има лесен достъп за мен.“
- Студент В:
„Мога да ти помогна.“
„Хайде да кажем на преподавателя.“
„Нека потърсим по-лесен достъп.“

Ситуация 4: Разговор за помощ

- Студент А:
„Забелязах дискриминация по време на лекцията.“
„Не знам какво да направя.“
„Страхувам се да говоря сам/сама.“
- Студент В:
„Можеш да говориш с преподавателя.“
„Отиди при студентския съвет.“
„В университета има служба за подкрепа.“

Ситуация 5: Включване в група

- Студент А (чужденец):
„Чувствам се изключен.“
„Трудно ми е да говоря на български.“
„Не знам кога да се включа.“
- Студент В (местен студент):
„Ела, седни при нас.“
„Може да говориш бавно, ние ще слушаме.“
„Разкажи ни своята идея.“

Праг IV

Разкодирайте термините по-долу. Когато ги откриете, вземете първата буква от всяка дума, за да получите 3-буквен код, който отключва следващия етап.

1. Какво трябва да направите с информацията, преди да я приемете като факт или истина?

Пренаредете буквите: КАВЕРПРО →

2. Как се нарича несправедливо отношение към хора заради техния произход, пол или убеждения?

Пренаредете буквите: ДЪКПРЕДЗСЪРА →

3. Какво създава среда, в която всеки се чувства уважаван и включен?

Пренаредете буквите: ОБПРИЩАНЕВА →

Въведете кода: [_ _ _]

Г. Писане

1. Предложение

Инструкция:

Напишете кратко предложение (50–70 думи) до приятели от вашата група. Предложете да направите събитие за „Ден на различните култури“ в университета. Обяснете какво бихте могли да покажете (например храна, музика или танци).

Полезни фрази за предложение

- „Предлагам да...“
- „Мисля, че ще е хубаво да...“
- „Можем да организираме...“
- „Какво мислите за тази идея?“
- „Всеки може да участва, като...“

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Прегледайте отново видеозаписа в началото на урока или прочетете текста към видеото.

Университетът Новаленд иска да направи учебната среда по-отворена и приятна за всички студенти. Целта е да се развият повече дейности, свързани с разнообразие, равнопоставеност и приобщаване (РРП), така че всеки студент да има равни възможности за учене.

Като част от академичната общност вие имате задача да подкрепите изпълнението на тези инициативи. Те включват:

- създаване на ясна стратегия за разнообразие и приобщаване;
- предоставяне на повече подкрепа за студенти с увреждания и за студенти от различни култури.

Вашата задача е да подготвите кратък репортаж за студентския вестник (до 250 думи). Помислете за учебната среда и опишете три случая, в които сте забелязали неравнопоставеност или несправедливо отношение в университета:

- опишете каква е била дискриминацията;
- предложете какво може да се направи, за да се подобри ситуацията (например срещи между студенти, общи дейности, работа със студентски клубове).

Вашият кратък репортаж трябва да включва:

- заглавие на историята, малко лого и кратък слоган;
- цели на репортажа – по една ясна цел за разнообразие и приобщаване и за подкрепа на студенти с увреждания или от различни култури;
- три кратки студентски истории с примери за неравнопоставеност;
- идеи за действия или събития, които могат да помогнат (например ученически работилници или съвместни проекти).

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

Отговорете на следните въпроси:

- Каква роля играят стереотипите и предразсъдъците при определянето на политиката за включване в една компания или университет?
- Възможно ли е да се злоупотреби с политиката за приобщаване?
- Кои компетентности за демократична култура трябваше да приложите и защо?

Урок 5

Власт и протест. Демокрация, гражданска активност и несъгласие

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Придобиване на знания и критично разбиране за езика и комуникацията, свързани с властта, протестите, демокрацията, гражданското участие и формите на обществено несъгласие.
- Познаване на ключови аспекти на съвременния свят, включително политика, право, човешки права и медии.

Умения:

- Формиране на аналитични и критически умения за мислене и аргументация.
- Умения за активно слушане и целенасочено наблюдение.
- Гъвкавост и адаптивност в различни социални и комуникационни ситуации.
- Развитие на езикови, комуникативни и многоезични умения.
- Умения за ефективно сътрудничество и работа в екип.
- Умения за конструктивно разрешаване на конфликти

Нагласи:

- Уважение към различните гледни точки и начини на изразяване.
- Формиране на гражданско съзнание и социална отговорност.
- Насърчаване на рефлексията и обективната самооценка.

Ценности:

- Утвърждаване на уважението към човешкото достойнство и основните човешки права.
- Придържане към принципите на демокрацията, справедливостта, равенството и върховенството на закона.

Предистория. Как започна всичко?

Въздействието на социалните медии върху гражданското участие

Социалните медии промениха начина, по който хората се ангажират с каузите, в които вярват. Движения като #MeToo, #FridaysForFuture, #CSR, #begood.today показват колко силни могат да бъдат тези платформи за

обединяване на хора около една идея. Гражданите вече не се нуждаят от телевизия или вестници, за да разпространяват посланията си – те могат да го направят директно онлайн.

В същото време съществуват рискове. Невярната информация лесно се разпространява, а някои правителства или компании използват социалните медии, за да ограничат движението. Затова хората, участващи в граждански инициативи, трябва да използват платформите внимателно и умно и да проверяват достоверността на информацията.

Наскоро в някои страни приеха закони, които ограничиха публикациите на граждани, ангажирани в движения. В отговор, гражданите трябва да намерят нови начини за разпространяване на посланията си, както онлайн, така и офлайн, спазвайки новите правила.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Власт, протест и демокрация: несъгласието като жизненоважен елемент от промяната

А.1. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и помислете дали той потвърждава или поставя под въпрос Вашите възгледи за ролята на протестите в демократичното общество. Промени ли се мнението Ви след прочитането? Ако да – как и по какви причини?

Власт, протест и демокрация

Несъгласието като жизненоважен елемент от промяната

Демокрацията често се възприема само като гласуване на всеки няколко години и чакане на резултатите. Истинската демокрация обаче е много повече. Тя се проявява на улиците, когато хората търсят справедливост, на работните места, когато работниците защитават правата си, и на обществените места, когато гражданите изразяват мнението си.

В основата на демокрацията стои идеята, че властта принадлежи на народа, а не на малка група богати и влиятелни хора. Когато правителствата ограничават свободата на словото или правото на протест, демокрацията отслабва. Някои закони ограничават протестите и стачките, като лишават хората от възможността да предизвикват промени.

Въпреки рисковете протестите остават важни. Историята показва, че права като гласуването на жените и гражданските права са били извоювани чрез протести и обществен натиск. Когато хората протестират, те напомнят, че демокрацията принадлежи на всички, а не само на силните.

В някои страни гласуването е позволено, но протестите са забранени. Когато гражданите могат да гласуват, но не могат свободно да говорят или да се събират, демокрацията губи своя смисъл.

Протестите дават сила на работниците. Когато правителствата им забраняват да стачкуват, те ограничават възможността им да се борят за по-добри условия. Дори в трудни ситуации хората намират тихи начини за

изразяване на несъгласието си – чрез интернет или малки действия в ежедневието.

В съвременния свят цифровите платформи улесняват бързата организация на протести. Социалните медии обединиха хората в движения като Арабската пролет и в последващи протести по целия свят.

Протестите обаче понякога се възприемат като заплаха. Някои правителства се опитват да ги потиснат, наричайки протестиращите „екстремисти“ или приемайки строги закони. Но докато хората продължават да изразяват мнението си, протестът остава неразделна част от демокрацията.

В крайна сметка демокрацията оцелява благодарение на правото ни да протестираме. Когато изразяваме мнение и предприемаме действия, ние показваме, че демокрацията е жива и силна.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. Демокрацията е свързана само с гласуването на избори.

А) вярно Б) грешно

2. Протестите могат да помогнат на хората да извоюват важни права.

А) вярно Б) грешно

3. Протестите са незаконни във всички страни.

А) вярно Б) грешно

4. Дигиталните платформи не помагат за организирането на протести.

А) вярно Б) грешно

5. Когато хората не могат да протестират, демокрацията става по-силна.

А) вярно Б) грешно

А. II. Лексика

1. Свържете думите с техните дефиниции

Думи	Дефиниции
1) Демокрация	А) Публично изразяване на несъгласие, обикновено с цел да се постигне промяна в обществото или в управлението.
2) Протест	Б) Способността на хора или институции да вземат решения и да влияят на живота на другите или на обществото като цяло.
3) Гражданска активност	В) Проява на несъгласие с определени решения на правителството или обществени норми чрез публично изразяване на мнение.
4) Несъгласие	Г) Действия за постигане на промяна в обществото, като протести, писма или кампании.

5) Власт

Д) Система на управление, при която гражданите имат право да избират своите лидери чрез гласуване и да участват във вземането на решения за държавата.

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.

Списък с думи/фрази

демократията • протести • цифрови платформи • свободата на
словото • екстремисти

Демократията е система на управление, при която хората имат право да изразяват своето мнение и да участват във вземането на важни решения за обществото. Един от начините хората да изразяват своето несъгласие е чрез **(1)** _____ – от митинги до стачки, водещи често до промени в обществото.

Въпреки че демокрацията дава правото на хората да гласуват, важен елемент от демократичния процес е и **(2)** _____. Това означава, че хората могат да изразяват своето мнение без страх от наказание. Когато правителствата ограничават тези права, демокрацията става по-слаба.

Протестите могат да се организират по много начини, като например чрез **(3)** _____, които се използват за бързо разпространение на информация и организиране на хора. В съвременния свят интернет и социалните медии играят важна роля в тези действия.

Въпреки това някои правителства могат да възприемат протестиращите като заплаха за властта си и да ги нарекат **(4)** _____. Това може да доведе до приемане на строги закони, които забраняват протестите.

Независимо от трудностите, правото на протест и изразяване на мнението е важно за доброто състояние на **(5)** _____, която е жива и постоянно се променя благодарение на активността на гражданите.

Праг I

Сценарий:

Вие сте част от студентска мисия в Университета Новаленд. Целта е да активирате дигиталната платформа „Гласът на студентите“, която позволява на всички да участват в решенията на университета. За да отключите системата, трябва да разгадате 4-цифрен код. Всяка цифра се крие в правилния отговор на следващите въпроси.

Въпрос 1 (Цифра 1)

1. Кое твърдение най-добре описва гражданското участие?

- А) Участие в обществени и политически процеси чрез избори, кампании или доброволчески дейности – 4
- Б) Споделяне на мемета и забавни публикации онлайн – 1
- В) Присъединяване към спортни дейности за лично забавление – 3
- Г) Гласуване само на избори – 7

Въпрос 2 (Цифра 2)

Защо протестите са важни в демокрацията?

- А) Ограничават свободата на медиите – 3
- Б) Заместват необходимостта от гласуване – 2
- В) Служат само за забавление или демонстрации – 5
- Г) Позволяват на гражданите да изразят несъгласие и да повлияят на решенията на властта – 8

Въпрос 3 (Цифра 3)

Какво се случва, когато свободата на словото е ограничена?

- А) Повишава се активността на гражданите – 1
- Б) Гражданите губят възможност да критикуват решенията на властта и да изразяват мнение – 6
- В) Университетите получават повече средства за кампании – 4
- Г) Протестите стават по-малко ефективни – 3

Въпрос 4 (Цифра 4)

Как социалните медии могат да подпомогнат гражданското участие?

- А) Чрез увеличаване на рекламните приходи – 0
- Б) Чрез игри и забавления – 2
- В) Чрез обединяване на хората около каузи и информиране за обществени проблеми – 9
- Г) Чрез ограничаване на публичната дискусия – 5

Въведете 4-цифрения код:

[_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 „Демокрацията в действие“ и отговорете на следните въпроси:

- Кой политически обещания на Националната конгресна партия са най-важни според вас и защо?
- Какви фактори влияят върху решението на избирателя за кого да гласува, според текста?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. *Националната конгресна партия е във властта заедно със социалдемократите.*

А) вярно Б) грешно

2. *Партията планира да инвестира повече пари в образованието от управляващата партия.*

А) вярно Б) грешно

3. *Най-бедните 30% от семействата ще плащат по-високи данъци.*

А) вярно Б) грешно

4. *Куксън обмисля мерки за намаляване на замърсяването и международни споразумения за околната среда.*

А) вярно Б) грешно

5. *Гражданите не трябва да се интересуват от политическите идеи, когато гласуват.*

А) вярно Б) грешно

3. Слушайте запис 2 „Протести за климатичните промени в цяла Нова Зеландия“ и отговорете на следните въпроси:

- Кой са основните причини, които хората посочват за участието си в климатичните протести, за които научихте?
- След като се запознахте с тези събития, промени ли се мнението Ви за климатичните протести? Ако да, по какъв начин и защо?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. *Каква е основната цел на климатичните протести, описани в записа?*

- А) Да се информира обществото за глобалното затопляне
Б) Да се изрази недоволство от работата на правителството като цяло
В) Да се поиска правителството да предприеме конкретни действия срещу климатичните промени
Г) Да се привлече вниманието на медиите към учениците

2. Какъв е основният фокус на протестите в Окланд?

- А) Замърсяването на въздуха
- Б) Покачването на морското равнище
- В) Унищожаването на горите
- Г) Липсата на обществен транспорт

3. Какъв символ използваха някои участници, за да покажат опасността от покачване на морското равнище?

- А) Плакати с лозунги
- Б) Жива верига
- В) Газови маски
- Г) Спасителни жилетки и надуваеми лодки

4. Кое от следните НЕ е сред исканията на протестиращите?

- А) Обявяване на климатично извънредно положение
- Б) Закон за нулеви въглеродни емисии
- В) Спиране на проучванията за въглища и нефт
- Г) Намаляване на данъците

5. Коя международна фигура обърна внимание на протестите и ги сподели в социалните мрежи?

- А) Дейвид Атенбъро
- Б) Антонио Гутериш
- В) Грета Тунберг
- Г) Ал Гор

Праг II

Сценарий:

Назначени сте за стажант в Центъра за гражданско образование към Университета Новаленд. В навечерието на студентски форум за демокрация и обществени промени трябва да получите достъп до архив с ключови материали. Напишете дефиницията, означена с буква (А–Г), срещу съответния термин в посочения ред (1–4), за да получите архивите.

Термин	Определение
1. Протест	
2. Политическо послание	
3. Глобално затопляне	
4. Рециклиране	

Определение:

- А) Дългосрочно повишаване на средната температура на земята, причинено в резултат на човешката дейност и увеличените парникови газове.
- Б) Организирано публично изразяване на несъгласие с цел да се привлече внимание и да се постигне обществена или политическа промяна.
- В) Процес на събиране и повторна преработка на отпадъци с цел опазване на природните ресурси и намаляване на замърсяването.
- Г) Идея или позиция, изразена публично, която цели да повлияе на общественото мнение или на решенията на властта.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Взаимодействието на властта, протестите, демокрацията, гражданската активност и несъгласието

Б. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и помислете как гражданската активност и протестите могат да помогнат за създаването на по-справедливо общество. Мислите ли, че те винаги водят до положителни промени или понякога могат да имат неочаквани последствия?

Връзката между властта, протестите, демокрацията, гражданската активност и несъгласието

В демократичните общества властта и протестите са тясно свързани. Властта обикновено се упражнява от правителствата и от хора или групи с голямо влияние. Протестите възникват, когато гражданите не са съгласни с решенията или действията на управляващите. Исторически протестните

движения са имали важна роля за развитието и утвърждаването на демокрацията.

Демокрацията е система на управление, при която хората участват във вземането на решения – пряко или чрез избрани представители. Тя се основава на свобода на изразяване, равенство и участие в обществения живот. На практика обаче властта често се концентрира в ръцете на малка група, която не винаги действа в интерес на всички. Именно тук се появява необходимостта от несъгласие.

Несъгласието представлява открито изразяване на критика към властта и установените правила. То е жизненоважно за демокрацията, защото позволява контрол върху управлението и създава възможности за промяна. Много важни исторически постижения, като разширяването на гражданските права и борбата срещу апартейда, са резултат от такова организирано несъгласие.

Протестите са една от най-видимите форми на гражданска активност. Те могат да бъдат мирни митинги, шествия или други публични действия, които насочват вниманието към проблеми, често пренебрегвани от властта. Чрез протестите хората, които се чувстват безгласни, получават възможност да бъдат чути.

Гражданската активност обаче не се ограничава до еднократни протести. Тя включва дългосрочно участие – организиране на инициативи, информиране на обществото и настояване за промени в политиките. Тези действия често срещат съпротива и носят рискове, но са ключови за поддържането на демокрацията жива.

В същото време протестите могат да доведат до напрежение или да бъдат използвани за лични цели. Затова важният въпрос остава: как гражданската активност може да се упражнява така, че да укрепва демокрацията, а не да я подкопава?

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Каква е връзката между властта и протестите в демократичните общества според текста?

- А) Протестите напълно заменят институциите на властта
- Б) Протестите се появяват, когато гражданите не са съгласни с решенията на управляващите
- В) Властта винаги подкрепя протестите
- Г) Протестите съществуват само при икономически кризи

2. Как е определена демокрацията в текста?

- А) Система, при която решенията се вземат само от правителството
- Б) Форма на управление, в която властта е съсредоточена в малка група
- В) Система, при която гражданите участват пряко или чрез избрани представители
- Г) Управление без нужда от обществено участие

3. Защо несъгласието е важно за демокрацията?

- А) Защото премахва всички конфликти

- Б) Защото позволява контрол, критика и възможност за промяна
- В) Защото гарантира икономически растеж
- Г) Защото замества изборите

4. Кое от следните най-добре описва гражданската активност според текста?

- А) Само участие в протести
- Б) Изразяване на мнение без действия
- В) Дългосрочно участие за постигане на обществена промяна
- Г) Подкрепа единствено чрез социалните медии

5. Какъв въпрос остава открит в края на текста?

- А) Дали протестите трябва да бъдат забранени
- Б) Как да се увеличи броят на протестите
- В) Как гражданската активност може да укрепва, а не да подкопава демокрацията
- Г) Кой контролира протестните движения

Б. II. Граматика

1. Преобразувайте всяко изречение, като:

- започнете новото изречение с посочените изрази;
- използвате условно наклонение;
- запазете същия смисъл.

1. Протестите помагат на демокрацията, защото дават глас на гражданите.
→ Ако нямаше протести, _____.

2. Гражданите могат да влияят на решенията, когато участват активно.
→ Ако гражданите не участваха активно, _____.

3. Несъгласието позволява на обществото да контролира властта.
→ Ако обществото не изразяваше несъгласие, _____.

4. Демокрацията съществува, защото хората имат право да участват във вземането _____ на _____ решения.
→ Ако хората нямаха право да участват във вземането на решения, _____.

5. Гражданската активност води до дългосрочни промени в обществото.
→ Ако нямаше гражданска активност, _____.

2. Попълнете празните места с правилната форма на прилагателното, образувано от думите в скобите.

В днешно време протестите и гражданската активност са важни за създаване на (1) _____ (демокрация) общества. Когато хората изразяват несъгласие, те показват (2) _____ (критика) отношение към решенията на _____ властта. Протестите могат да доведат до (3) _____ (ефект) промени в обществото, ако са добре организирани. Властите понякога използват (4) _____

(репресия) мерки, но активните граждани продължават борбата си (5)
_____ (упоритост и решителност).

Отговори:

1. демократични
2. критично
3. ефективни
4. репресивни
5. упорито и решително

Праг III

Попълнете празните места с подходящ съюз или съюзна дума от списъка.

Списък със съюзи / съюзни думи:

тъй като • защото • когато • въпреки че • дори ако • след като

1. Протестите са начин за изразяване на мнение, _____ хората не са съгласни с решенията на властта.
2. Хората се включват в граждански инициативи, _____ искат промени в законите и политиката.
3. Активистите продължават своите действия, _____ има заплахи или препятствия от страна на властта.
4. Гражданската активност е важна, _____ обществото се развива по справедлив начин.
5. Гражданите започнаха да организират мирни демонстрации _____ правителството отхвърли предложенията им за законови промени.
6. Студентите участват в обществени дискусии _____ се страхуват от санкции или ограничения.

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Хиляди университетски служители започват стачка заради ниски заплати“ и отговорете на следните въпроси:

1. Какви са основните причини, които накараха университетските служители да започнат стачка?
2. Как служителите и ръководството на университетите се опитват да разрешат ситуацията и какво показва това за работната среда в университетите?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б или В) на всеки въпрос.

1. Защо университетските служители са започнали стачка?

- А) За да поискат повече отпуски

- Б) За да увеличат заплатите си с 8%
- В) За да намалят учебния материал
- Г) За да протестират срещу нови правила за студентите

2. Колко служители са участвали в стачката и от колко университета?

- А) 5 000 от 5 университета
- Б) 3 000 от 3 университета
- В) 10 000 от 10 университета
- Г) 7 500 от 8 университета

3. Какво беше досегашното предложение за увеличение на заплатите?

- А) 2%
- Б) 5%
- В) 10%
- Г) 8%

4. Кои фактори принудиха служителите да протестират?

- А) Намаляване на студентските такси
- Б) Липса на свободно време
- В) Висока инфлация и ниски заплати
- Г) Заетост на нови кабинети

5. Как се чувстваха някои от протестиращите?

- А) Доволни и удовлетворени
- Б) Забавляващи се
- В) Равнодушни
- Г) Недооценени и неуважавани

3. Преди да изслушате записа „Демократично право“, отговорете на следните въпроси:

- Защо хората протестират срещу големи проекти като изграждането на нов път?
- Какво според вас е по-важно за местната общност – икономическото развитие или опазването на природата и защо?

4. Слушайте записа „Демократично право“ и отговорете на следните въпроси:

1. Защо жителите на Редфорд протестират срещу строежа на новата магистрала?
2. Каква алтернатива предлагат протестиращите вместо новата магистрала?
3. Какви притеснения изразяват местните жители относно влиянието на магистралата върху живота им?
4. Как реагира полицията по време на протеста и какво предупреждение са получили участниците?
5. Как местният конгресмен коментира правото на хората да протестират и какво решение взе относно строежа на магистралата?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

1. Какви са начините, по които хората могат да протестира, когато усещат, че правата им не се зачитат?
2. Защо е важна демокрацията за една страна?
3. Как може гражданската активност да помогне за промяната в обществото?
4. Кои са мирните начини за изразяване на несъгласие с правителството?
5. Каква е ролята на социалните медии в съвременните протести?

2. Ролеви игри

1. Протестиращият (А) и правителственият служител (Б)

Роля А: Вие сте протестиращ. Считате, че правителството не зачита правата на хората. Обяснете защо протестирате и какви промени искате да видите.

Роля Б: Вие сте правителствен служител. Считате, че правителството прави най-доброто за страната и нейните граждани. Обяснете защо правителството постъпва така и отговорете на опасенията на протестиращия.

2. Активистът (А) и гражданинът (Б)

Роля А: Вие сте активист. Искате да промените закон или практика, които смятате за несправедливи. Обяснете защо промяната е необходима и убедете другите да подкрепят каузата Ви.

Роля Б: Вие сте гражданин. Не сте убеден, че гражданската активност е най-добрият начин за постигане на промяна. Задайте въпроси и изразете съмнения за каузата на активиста.

3. Организаторът на протест (А) и журналистът (Б)

Роля А: Вие сте организатор на протест. Обяснете причините за протеста и защо е важен. Опитайте се да убедите другите да се присъединят към него.

Роля Б: Вие сте журналист, който прави репортаж за протеста. Задайте въпроси за целите му, как е организиран и какво въздействие би имал.

4. Поддръжникът на демокрацията (А) и скептикът (Б)

Роля А: Вие вярвате в демокрацията и смятате, че тя е най-добрата форма на управление в обществото. Обяснете защо демокрацията е важна и как защитава гражданските права и свободи.

Роля Б: Вие сте скептичен към демокрацията и смятате, че понякога не работи добре и може да доведе до хаос или неефективно управление. Задайте критични въпроси на поддръжника на демокрацията.

5. Мирният протестиращ (А) и агресивният протестиращ (Б)

Роля А: Вие сте мирен протестиращ. Подкрепяте неагресивните видове протест и смятате, че мирните действия са най-добрият начин за постигане на промяна. Обяснете защо избирате този подход.

Роля Б: Вие сте агресивен протестиращ. Смятате, че понякога хората трябва да използват сила, за да бъдат чути. Обяснете, че агресивните протести понякога са необходими, за да се постигне истинска промяна.

Праг IV

Разкодирайте термините по-долу. Когато ги откриете, вземете първата буква от всяка дума, за да получите 3-буквен код, който отключва следващия етап.

1. Как се нарича система на управление, при която хората избират своите представители и могат да участват във вземането на решения?

Пренаредете буквите: МОЦИЯКРАДЕ →

2. Как се наричат организирани събития, на които хората излизат на улицата, за да покажат несъгласие с решенията на властите?

Пренаредете буквите: ТСЕРТОП →

3. Как се нарича група хора, които живеят заедно, имат свои правила, традиции и взаимодействат помежду си?

Пренаредете буквите: ЩОВЕСТОБ →

Код: [_ _ _]

Г. Писане

Гледайте отново видеозаписа „Въздействието на социалните медии върху гражданската активност“ и прочетете следната допълнителна информация, преди да започнете да работите по задачите за писане:

Правителството е наложило следните правила, за да ограничи онлайн активността, да пази обществения ред и да се бори с фалшивите новини:

1. Забрана на „непотвърдената информация за протести“

Активистите не могат да споделят подробности за протести или публични събирания, освен ако правителството не ги одобри предварително. Социалните медии трябва да изтриват тази информация в рамките на 24 часа или ще бъдат глобени.

2. Забрана на „емоционално провокативното съдържание“

Публикации с изображения на насилие, видеа, показващи полицейски действия или обществено недоволство, са забранени, защото могат да предизвикат обществени безредици. Активистите, които споделят такова съдържание, могат да бъдат обвинени в дестабилизиране на държавата.

3. Забрана на „подстрекателство, финансирано от чужбина“

Не може да се споделя съдържание от групи или НПО-та, които получават пари от други страни. Това включва интервюта, доклади или дори хаштагове, свързани със световни кампании.

4. Изискване на регистрация с истинските имена на администраторите

Администраторите на активистките страници в социалните медии трябва да се регистрират с истинските си имена, ЕГН и адрес. Анонимни акаунти, които подкрепят политическите промени, са незаконни.

5. Черни списъци с ключови думи и хаштагове

Някои хаштагове (като #JusticeNow или #YouthRise) са забранени. Ако ги използвате, публикацията ще бъде изтрита и може да последва разследване.

6. Автоматизирано следене на съдържанието

Социалните медии трябва да използват инструменти от изкуствен интелект, за да откриват и изтриват публикации, които заплашват националното единство или общественото доверие в институциите. Това правило често се използва срещу хора, които не са съгласни с правителството.

1. Напишете силно послание (100–150 думи), което да достигне до хората по целия свят. Нека то не нарушава законите и правилата, създадени от правителството.

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Ръководството на Университет в Новаленд съобщава на студентите за нов закон и призовава той да се спазва стриктно. Вашата група студенти с активна гражданска позиция (всички сте са част от нея) трябва да създаде **план за онлайн кампания, който да включва запомнящ се лозунг и списък от действия** за съпротива срещу новите правителствени правила за социалните медии. Целта ви е да запазите активността на социалното си движение, като намерите начини да избегнете цензурата.

Лозунгът трябва да бъде не по дълъг от десет думи. **Действията** трябва да бъдат не повече от пет, като всяко от тях има кратко заглавие (не повече от седем думи) и кратко описание (не повече от петдесет думи).

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

1. Отговорете на следните въпроси:

- Как трябва да реагират правителствата на обществените протести? Трябва ли да използват сила, за да спират протестите, или трябва да позволяват на хората да изразяват своето мнение, дори ако това би довело до безредици?
- Смятате ли, че протестите могат да променят политиката или мнението на обществото? Защо някои протести успяват да постигнат това, а други не?

- Как се е променила гражданската активност с развитието на социалните медии? По-ефективни ли са онлайн протестите от традиционните улични протести?

Урок 6

Вашето дигитално Аз

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Разбиране на основните понятия за дигитална безопасност, включително представяне под чужда самоличност, фишинг, прекомерно споделяне и дигитални следи.
- Осъзнаване на споделената отговорност на отделните хора, компаниите и правителствата за защитата на онлайн идентичността и доверието.

Умения:

- Критичен анализ на дигитални казуси и идентифициране на рискове като фалшиви профили или подозрителни съобщения.
- Ефективна комуникация на български език по теми, свързани с онлайн безопасността, чрез дискусии, ролеви игри и формални предложения.

Нагласи:

- Проявяване на отговорност към защитата на собствената и чуждата дигитална идентичност.
- Критично отношение към онлайн съдържанието, вместо безусловното му приемане.

Ценности:

- Ценене на личното пространство, прозрачността и отчетността като основни демократични принципи в дигиталната среда.
- Уважение към човешкото достойнство и справедливостта чрез насърчаване на безопасна и надеждна онлайн среда.

Предистория. Как започна всичко?

Дигиталните пространства вече са неразделна част от ежедневието: студентите ги използват за учене, общуване, дебати и изграждане на своята идентичност. Тези пространства обаче крият и рискове. Фалшиви профили могат да манипулират доверието, фишинг атаки могат да откраднат лична информация, а прекомерното споделяне може да изложи потребителите на вреди. Университетите, правителствата и онлайн платформите често обсъждат границите на отговорността – но самите студенти също играят ключова роля.

В Университета „Новаленд“ скорошни случаи на представяне под чужда самоличност, фишинг и злоупотреба с данни подчертаха спешната нужда от дигитална грамотност и отговорност. Защитата на онлайн

идентичността на студентите не е само технически въпрос – тя е и демократичен, свързан с доверието, прозрачността и справедливостта в дигиталното общество.

Този раздел ви подготвя да разпознавате дигитални заплахи, да обсъждате ефективно онлайн рисковете и да предлагате решения, които балансират личната отговорност с институционалната и корпоративната. Като развивате уменията си за критично мислене, комуникация и отговорно онлайн поведение, ще бъдете по-добре подготвени да действате като отговорни дигитални граждани – защитавайки себе си, своите колеги и демократичните ценности, които стоят в основата на безопасните онлайн общности.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Фалшиви акаунти

А. I. Четене с разбиране

Случвало ли ви се е да попаднете онлайн на профил, за който сте подозирали, че е фалшив? Как разпознахте, че е такъв? Защо според вас някои фалшиви профили стават популярни толкова бързо?

1. Прочетете текста и обяснете как фалшивият профил се е разпространил толкова бързо.

Казус: Фалшивият профил в Novaland Connect

Преди три часа официалната университетска платформа Novaland Connect регистрира подозрителен нов профил. На пръв поглед той изглеждаше напълно автентичен – използваше истинското име и снимка на студентка, копирани от нейни публични профили в социалните мрежи. Скоро след създаването си профилът започна да публикува съдържание. Първият пост беше неутрален поздрав, но вторият – коментар за студентския живот с противоречиво мнение за университетските политики – привлече голямо внимание.

Реакциите на студентите бяха бързи. Някои харесаха публикацията, други коментираха, а трети я споделиха. Само за един час фалшивият профил събра стотици последователи, включително много колеги на студентката, чиято самоличност беше използвана. Поради високата активност алгоритмите на платформата започнаха да показват публикациите на все повече потребители, включително на такива, които не познаваха лично студентката. Това създаде илюзия за достоверност.

Скоро възникна объркване. Някои студенти писаха лично на истинската студентка, за да проверят дали тя стои зад публикациите. Други забелязаха несъответствия – правописни грешки и необичаен стил.

Въпреки това много потребители приеха профила за истински, тъй като големият брой последователи създаде „социално доказателство“.

Проблемът се задълбочи, когато в публикациите се появиха линкове към външни сайтове, които изискваха въвеждане на имейл и парола. По-късно експерти потвърдиха, че това са фишинг атаки. Въпреки подадените сигнали, профилът остана активен няколко часа и дори публикува фалшиво съобщение за отмяна на студентско събитие.

До края на деня истинската студентка беше силно разстроена – репутацията ѝ беше накърнена, а чувството ѝ за сигурност разклатено. Случаят показва колко бързо могат да се разпространяват фалшиви профили и подчертава значението на дигиталната грамотност и критичното мислене.

3. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. *Фалшивият профил е създаден преди три часа.*

А. Вярно Б. Грешно

2. *Първата публикация е предизвикала най-голям интерес.*

А. Вярно Б. Грешно

3. *Профилът е събрал 274 последователи в рамките на първия час.*

А. Вярно Б. Грешно

4. *Алгоритмите са помогнали за увеличаване на видимостта на профила.*

А. Вярно Б. Грешно

5. *Всички студенти веднага са разпознали, че профилът е фалшив.*

А. Вярно Б. Грешно

А. II. Лексика

1. Свържете ключовите термини с техните определения.

Термин	Дефиниция
1. Имперсонацията (<i>от</i> <i>англ. impersonation</i>)	А. Терминът се отнася до качеството на информация, източник или доказателство, което да бъде вярно, истинно, надеждно и заслужаващо доверие, т.е. да не подлежи на съмнение и може да бъде прието като сигурен и доказан факт.
2. Фишинг	Б. Възприятие или представа, която не отговаря на реалността. Измамна представа.
3. Достоверност	В. Измислен акаунт, създаден под чужда или несъществуваща самоличност с цел измама, спам, разпространение на дезинформация, фишинг или други злонамерени действия

4. Фалшив профил	Г. Изпълнение на действия от името на друг потребител с цел заблуда, измама. Представяне под чужда самоличност
5. Илюзия	Д. Киберпрестъпление, при което измамници се представят за легитимни организации (банки, куриери, социални мрежи), за да откраднат чувствителна информация като пароли и данни за банкови карти.

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места.

Списък:

парола • кибер тормоз • хакерство • цифров отпечатък • спам

1. Повечето хора бързо изтриват _____, предлагащ фалшиви награди или отстъпки.
2. Университетът напомни на студентите, че всяка публикация оставя _____, който може да бъде проследен години по-късно.
3. Използването на сложна и дълга _____ увеличава сигурността на вашия потребителски профил.
4. Подрастващите бяха предупредени за вредните ефекти на _____, който може бързо да се разпространи чрез групови чатове.
5. След повишаване на случаите на кражба на самоличност, полицията разследва случаи на онлайн _____, насочени към клиенти на банки.

Праг I

Сценарий:

Вие сте нает като разследващ служител по дигиталната сигурност в Университета „Новаленд“. Преди да получите достъп до системата за реакция при инциденти, трябва да отключите 4-цифрен код. Всяка цифра е скрита в отговора на въпросите. Използвайте знанията си за онлайн идентичност и дигитална безопасност, за да ги разгадате.

Въпрос 1 (Цифра 1)

Кой от следните отговори най-добре определя термина „социално доказателство“ в дигиталните пространства?

- А) Възможността на алгоритмите да блокират вредно съдържание – 6
- Б) Възприятието, че нещо е надеждно, защото много хора взаимодействат с него – 4
- В) Гаранция, че профилът е верифициран – 2
- Г) Законово изискване да се регистрирате с истинското си име – 9

Въпрос 2: (Цифра 2)

Коя е основната опасност от прекомерното споделяне онлайн?

- А) Намалява наличното пространство на платформата – 1
- Б) Може да разкрие лични данни, използвани за представяне под чужда самоличност или измами – 7
- В) Намалява видимостта на публикациите в търсачките – 3
- Г) Намалява броя на последователите – 5

Въпрос 3: (Цифра 3)

Какво най-вероятно прави фишинг атаката?

- А) Подмамва потребителите да разкрият чувствителна информация като пароли, банкови данни и лични данни – 8
- Б) Насърчава потребителите да създават по-силни пароли – 6
- В) Подобрява дигиталната грамотност чрез уроци – 4
- Г) Блокира вредни реклами – 2

Въпрос 4: (Цифра 4)

Защо дигиталната грамотност е важна в демократично общество?

- А) Помага на хората да разпознават дезинформацията и да защитават онлайн идентичността си – 0
- Б) Позволява на университетите да рекламират повече курсове – 5
- В) Намалява разходите за интернет абонаменти – 3
- Г) Гарантира, че платформите никога няма да злоупотребяват с данни – 7

Въведете 4-цифрения код: [_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Защо според вас компаниите събират толкова много данни от потребителите?
- Могат ли настройките за поверителност наистина да ви защитят или смятате, че са твърде сложни?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Някой е създал фалшив акаунт с името на Андрей.

- А) Вярно Б) Грешно

2. Фалшивият акаунт е използвал снимка на Мария.

- А) Вярно Б) Грешно

3. Андрей е разбрал за проблема преди час.

А) Вярно Б) Грешно

4. Андрей не е предприел никакви действия по случая.

А) Вярно Б) Грешно

5. Андрей се притеснява, че може да бъде публикувана фалшива информация от негово име.

А) Вярно Б) Грешно

3. Слушайте запис 2 „Свидетелските показания на д-р Варга за дигиталната етика“ и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Защо според вас компаниите събират толкова много данни от потребителите?
- Могат ли настройките за поверителност наистина да ви защитят или смятате, че са твърде сложни?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво правят компаниите с данните на вашия профил?

- А) Изтриват ги след 24 часа
- Б) Следят, продават и ги използват за прогнози
- В) Използват ги само за влизане в акаунта
- Г) Пазят го защитен и сигурен

2. Защо фалшивите профили са сериозен проблем?

- А) Заемат твърде много място за съхранение
- Б) Губят времето на хората
- В) Подкопават доверието и разпространяват дезинформация
- Г) Помагат на платформите да тестват нови функции

3. Какъв е проблемът с настройките за поверителност?

- А) Те са объркващи и скрити
- Б) Те са твърде лесни за използване
- В) Те са само за по-възрастните потребители
- Г) Те се заплащат допълнително

4. Коя информация винаги е публична в платформите?

- А) Паролите
- Б) Информацията за профила (име/снимка)
- В) Лични съобщения
- Г) Историята на търсенията

5. Кое решение д-р Варга подчертава най-силно?

- А) Сигнализиране за фалшиви профили
- Б) Използване на псевдоними

- В) Избягване на социалните мрежи напълно
- Г) Дигитална грамотност

Праг II

Свържете всеки от термините по-долу с неговото определение, за да преминете по-нататък.

Термин	Определение
1. Фалшив профил	А)
2. Дигитална среда	Б)
3. Дигитална грамотност	В)
4. Онлайн безопасност	Г)

Определения:

- А) Способността да се използват дигитални технологии осъзнато и критично, включително умения за намиране, оценяване и проверка на информация, разпознаване на манипулации и вземане на отговорни решения в дигиталната среда.
- Б) Съвкупност от правила, мерки и поведение, които целят да предпазят потребителите от рискове в интернет, като фалшиви профили, измами, зловреден софтуер, нарушаване на личното пространство и онлайн тормоз.
- В) Акаунт в онлайн платформа, създаден с чужда или измислена самоличност, често с цел заблуда, измама или разпространение на невярна информация.
- Г) Информацията, която човек оставя онлайн чрез своите действия, като публикации, харесвания, коментари и посещения на сайтове.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Дигитална отговорност

Б. I. Четене с разбиране

Дискусия преди четенето

- Смятате ли, че социалните медийни компании се интересуват повече от печалбата или от безопасността на потребителите? Защо?
- Трябва ли младите хора да се обучават на дигитална отговорност в училището или университета?

1. Прочетете текста и обобщете отговорностите на компаниите и на отделните хора за защитата на дигиталната безопасност.

Дигитална отговорност в епохата на социалните медии

През последните години онлайн безопасността стана належащ въпрос. Социалните медийни платформи влияят на комуникацията, мненията и възможностите на потребителите, но също ги излагат на рискове като имитиране на чужда самоличност, злоупотреба с данни и вредно съдържание. Младите потребители са особено уязвими, тъй като слабата защита може да доведе до измами, тормоз и емоционални вреди.

Често липсва прозрачност. Политиките за поверителност обикновено са написани на сложен юридически език, което затруднява потребителите да разберат как се събират или споделят данните им. Това объркване може да доведе до прекомерно споделяне на лична информация, като снимки с активирана геолокация или студентски карти, които могат да бъдат използвани за кражба на идентичност.

Фалшивите профили остават сериозна заплаха. Те могат да разпространяват дезинформация, да манипулират полемика или да организират измами. Някои имитират авторитетни личности, публикувайки фалшиви съобщения, които изглеждат достоверни. Последните инциденти в Университета „Новаланд“ показват, че учебният процес, приятелствата и репутацията на студентите са пряко засегнати.

Експертите смятат, че са необходими по-строги регулации и дигитално образование. Платформите трябва да опростят политиките за поверителност, да реагират бързо на сигнали и да маркират съдържание, създадено от AI. В същото време студентите трябва да развиват дигиталната си грамотност, да използват ефективно инструментите за поверителност и да избягват прекомерното споделяне.

Споделената отговорност е предизвикателство. Компаниите трябва да осигурят прозрачност и защита, а потребителите да действат разумно онлайн. Сътрудничеството е ключово за истинска дигитална безопасност, защитата на личната поверителност и поддържането на доверие в демократичното общество.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. *Защо са критикувани социалните медийни платформи?*

- А) Не успяват да защитят потребителите
- Б) Пускат твърде много реклами
- В) Забраняват политическите изказвания
- Г) Ограничават безплатните акаунти

2. *Какво все още липсва в политиките за поверителност?*

- А) Хумор
- Б) Граматика
- В) Прозрачност
- Г) Пунктуация

3. *Защо потребителите споделят прекалено много информация?*

- А) Законът ги задължава
- Б) Искат популярност
- В) Доверяват се на приятелите си
- Г) Не разбират правилата и политиките

4. *Какво прави студентите уязвими към имитиране на самоличност?*

- А) Техните напреднали технически умения
- Б) Тяхната възраст и ограничен опит
- В) Недоверието им към платформите
- Г) Устойчивостта им към фишинг атаки

5. *Какъв проблем съществува с настройките за поверителност?*

- А) Те струват пари
- Б) Те са скрити и сложни за използване
- В) Те са твърде видими
- Г) Не се запаметяват автоматично

Б. II. Граматика

1. От всяка двойка прости изречения съставете сложно изречение, като използвате относителните местоимения *който, която, което, които, чиито*, като всяко местоимение се употребява само веднъж.

1. Организацията провежда информационни кампании срещу фалшивите новини. Нейните препоръки помагат на потребителите.

→ _____

2. Фалшивите новини се разпространяват бързо. Те подвеждат много хора.

→ _____

3. Сайтът публикува сензационни статии. Сайтът не проверява информацията.

→ _____

4. Писмото изглеждаше подозрително. Писмото се оказа опит за измама.

→ _____

5. Компанията защитава личните данни. Компанията предупреждава за нови дигитални измами.

→ _____

2. Попълнете правилната форма на думите/фразите в скобите, като съобразите правилата за членуване в българския език.

В интернет пространството (1) _____ (онлайн безопасността / онлайн безопасност) е изключително важна за всеки потребител. Много често обаче (2) _____ (дигиталната грамотност / дигитална грамотно) се пренебрегва, въпреки че тя помага да разпознаваме фалшивите профили и

измамите. Фалшивият профил може да създаде сериозни проблеми, ако (3)_____ (потребителят / потребител) не знае как да се защити. (4) _____ (Настройките за поверителност / Настройки за поверителност) понякога са сложни и трудно разбираеми за младите хора. Затова (5) _____ (правилното използване / правилното използване на дигиталните умения) е важно, за да се гарантира безопасност онлайн и да се предотвратят рисковете.

Отговори:

1. онлайн безопасността
2. дигиталната грамотност
3. потребителят
4. настройките за поверителност
5. правилното използване

Праг III

Попълнете изреченията с подходящата форма на модалните думи/изрази, като обърнете внимание на граматичната структура на изречението.

Списък с думи:

най-вероятно • възможно е • би могъл • изглежда • би могло • може би

1. Фалшивият профил _____ като истински акаунт на студент.
2. _____ някой да иска да заблуди хората с този фалшив профил.
3. _____ линковете в профила са опасни за личните данни.
4. Фалшивият акаунт _____ да доведе до объркване сред потребителите.
5. _____ студентите да получат съобщения, които съдържат фишинг атаки.
6. _____ платформата ще реагира и ще блокира фалшивия профил, ако бъде докладван.

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 3 от Младежката среща на върха за дигиталната етика и отговорете на следните въпроси:

- Какви дигитални проблеми според вас са най-често срещани в университетите?
- Трябва ли платформите или отделните хора да правят повече, за да ги решат?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Къде се провежда обсъждането, описано в текста?

- А) На университетска лекция
- Б) На Младежката среща на върха за дигитална етика
- В) В онлайн форум
- Г) На пресконференция

2. Кой проблем един от студентите определя като най-вреден?

- А) Прекомерното споделяне на снимки
- Б) Липсата на модерация
- В) Използването на псевдоними
- Г) Представянето за друг човек (имперсонация)

3. Защо един от студентите използва псевдоним?

- А) За да бъде по-популярен
- Б) За да избегне правила на платформите
- В) За да запази личния си живот поверителен
- Г) За да публикува анонимно коментари

4. Какъв личен проблем споделя трети студент?

- А) Че е бил обект на онлайн тормоз
- Б) Че акаунтът му е бил изтрит
- В) Че е станал жертва на фалшив профил
- Г) Че пробив в сигурността на данните е засегнал семейството му

5. Какво според студентите трябва да правят платформите?

- А) Да ограничават достъпа на младежи
- Б) Да премахват псевдонимите
- В) Да спазват регулациите и да предлагат прозрачни политики
- Г) Да забранят споделянето на лични данни

3. Преди да изслушате запис 4 „Обсъждане на експертната комисия“ разсъждавайте по следните въпроси:

- Според експертите кой носи най-голяма отговорност за онлайн безопасността и защо?
- Каква е ролята на дигиталната грамотност според обсъждането и как тя допълва регулациите и прозрачността?

4. Слушайте отново записа и отговорете на следните въпроси:

1. Какво според вас е най-важното действие, което платформите трябва да предприемат, за да осигурят онлайн безопасност?
2. Как отделните потребители могат да се предпазят от рискове като имперсонация или фалшиви профили?
3. Какви закони или регулации смятате, че правителствата трябва да въведат, за да защитят личните данни онлайн?
4. По какъв начин дигиталната грамотност може да намали вредата от онлайн измами и фалшиви новини?

5. Как компаниите биха могли да направят правилата си по-прозрачни и разбираеми за потребителите?

В. ГОВОРЕНЕ

1. Отговорете на следните въпроси:

1. Трябва ли онлайн платформите да носят по-голяма отговорност за фалшивите профили, отколкото самите потребители?
2. По-ефективни ли са строгите регулации от дигиталната грамотност при защита на хората онлайн?
3. Ограничават ли правилата за онлайн безопасност свободата на изразяване?
4. Длъжни ли са потребителите сами да проверяват достоверността на информацията и профилите, които следват?
5. Може ли дигиталното пространство да бъде наистина безопасно или рискът винаги ще съществува?

2. Ролева игра. Работете по двойки. Прочетете ситуацията и изиграйте роли А и Б. В края на играта намерете решение. Използвайте предложените изрази:

Изразяване на мнение

- Според мен
- Вярвам, че / Смятам, че
- От моя гледна точка
- За мен
- Изглежда, че

Изразяване на съгласие / Допълване на чуждо мнение

- Съгласен/на съм с теб
- И аз мисля така
- Освен това / Нещо повече
- В допълнение
- Също така
- Освен това
- Бих искал/а да добавя...

Учтиво несъгласие

- Не съм сигурен/на, че съм съгласен/на
- Разбирам твоята гледна точка, но...
- Всъщност не съм съгласен/на
- От друга страна...
- Въпреки това / Обаче...

Правене на предложение

- *Трябва да обмислим...*
- *Може би е добра идея да...*
- *Като начало...*
- *След това... / По-нататък...*

Покана за изразяване на мнение

- *Какво мислиш за това?*
- *Съгласен/на ли си, че...?*
- *Споделяш ли това мнение?*
- *Би ли обяснил/а*

Структуриране на аргумент

- *Като начало...*
- *Първо / Второ / Трето...*
- *Нека разгледаме...*
- *Например...*

Обобщаване на дискусия

- *Накратко може да се каже, че...*
- *В заключение може да се каже, че...*
- *В крайна сметка може да се направи изводът, че...*

1. Подозрителен линк

Роля А: Вие сте студент, който иска да изпрати на колегите си линк, получен в чата.

Роля Б: Вие сте негов колега, който му казва да провери дали е безопасен.

2. Слаби пароли

Роля А: Вие сте потребител, който използва една и съща парола за няколко акаунта.

Роля Б: Вие сте IT специалист, който обяснява рисковете и предлага да се използват различни силни пароли.

3. Лични снимки

Роля А: Вие имате намерение да публикувате снимки на важни документи.

Роля Б: Вие сте приятел, който предупреждава, че това е опасно. Обяснете какви рискове крие това.

4. Дигитална безопасност в екип

Роля А: Вие сте потребител, който счита, че никой не може да контролира какво се случва онлайн.

Роля Б: Вие сте студент, който мисли, че всички студенти могат да помогнат, като следват прости правила и докладват проблеми.

5. Подозрителни съобщения

Роля А: Вие сте потребител, получил лично съобщение от непознат, който иска лична информация.

Роля Б: Вие сте приятел, който предупреждава да не го отговаря и да изтрие съобщението.

Праг IV

Пренаредете буквите, за да откриете верния отговор.

Сценарий:

Вратата към **Стаята за контрол на киберсигурността** е заключена. За да я отворите, трябва да разшифровате три важни думи. Буквите са разбъркани, но имате подсказка. Първата буква от всяка правилна дума е част от паролата.

1. Тайна комбинация от символи (букви, цифри, знаци).

Пренаредете буквите: ЛАРПАО

2. От какво може да е заразен вашият компютър или телефон?

Пренаредете буквите: СИРУВ

3. Онлайн измама, при която престъпник се представя за легитимна организация или познат, за да открадне вашата лична информация.

Пренаредете буквите: ШИГФИН

Въведете 3-буквения код: [_ _ _]

Г. ПИСАНЕ

1. Напишете кратко есе (80 – 100 думи). Разсъждавайте върху това как вашата лична информация е видима онлайн в момента. Какво споделяте и какво бихте искали да промените? Следвайте предложената структура:

1. Увод

- Представете темата: личната информация онлайн.

2. Основна част

- Опишете какво споделяте умишлено (например снимки, състояния, хобита).
- Посочете какво бихте искали да промените (например да ограничите достъпа до определена информация или да бъдете по-внимателни при споделяне).

3. Заключение

- Обобщете мисълта си за личната информация и нейното значение за вашата безопасност и поверителност.

Полезни фрази:

В днешно време

В същото време бих искал/а

това ми позволява да

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Прегледайте отново видеозаписа в началото на урока или прочетете текста към видеото.

Напишете писмо на приятеля/-ката си по основния въпрос на урока – Дигиталната безопасност на Университета Новаланд.

Насоки за писане на писмо:

Формат и стил

- **Тип:** Неформално писмо до приятел/ка.
- **Тон:** Приятелски, разговорен, но информативен.
- **Дължина:** Около 150 думи.
- **Структура:** Увод – Основна част – Заключение.

2. Увод

- Започнете с обръщение: „Здравей ...!“
- Обяснете причината за писмото: например, че искате да спделите нещо важно за дигиталната безопасност.
- Можете да използвате въпрос, за да ангажирате приятеля: „Забелязал/а ли си колко лична информация е видима онлайн?“

3. Основна част

- Опишете какво знаете за дигиталните рискове (фалшиви акаунти, фишинг, прекомерно споделяне).
- Споделете какво правите вие лично, за да се защитите (например проверка на настройки за поверителност, внимателно споделяне на информация).
- Можете да зададете въпроси или да поискате съвет: „Какво правиш ти, за да се пазиш онлайн?“

4. Заключение

- Обобщете основната идея: важността на внимателното поведение онлайн.
- Покажете желание за обмен на идеи или съвети с приятеля.
- Завършете с подходящ поздрав: „Поздрави, ...“

5. Съвети за писането

- Използвайте кратки и ясни изречения.
- Избягвайте прекалено сложен академичен език – пишете както бихте говорили на приятел.
- Включете примери от реалния живот или от Novaland Connect, за да направите писмото по-интересно.
- Проверете за правопис и пунктуация, за да бъде писмото лесно за четене.

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

Отговорете на следните въпроси:

- Как дигиталната грамотност може да помогне на студентите да станат по-отговорни демократични граждани?
- Кои участници (компаниите, правителства, университети или отделни личности) трябва да носят най-голяма отговорност за дигиталната безопасност и защо?
- Как промените начина, по който мислите за собствения си дигитален отпечатък и поверителност?

Урок 7

Екологично гражданство

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Основни знания за климатичните промени и как влияят те на хората и природата.
- Разбиране на идеи за това как хората и общностите могат да се адаптират към климатичните промени и да ги ограничават на местно ниво.
- Познаване на основна лексика, свързана с климатичните промени, и на граматични модели за задаване на въпроси на български език.

Умения:

- Разбиране на кратки писмени и аудио текстове за климатичните промени.
- Устно и писмено изразяване на идеи на български език за екологично поведение и опазване на околната среда.
- Работа в екип за създаване на кратка анкета за нагласите към климатичните промени и представяне на резултатите чрез проста инфографика на български език.

Нагласи:

- Осъзнаване на личната отговорност за опазване на околната среда и участие в общността.

Ценности:

- Уважение към мнението на другите и право на свободно изразяване.

Предистория: Изисква се действие

Рекордни горещини, наводнения и промени в сезоните показват, че климатичните промени вече са тук. В Европа виждаме повече горещи дни, променливо време и все по-малко зелени зони в градовете. Това е глобален проблем, но решението му трябва да започне на местно равнище.

Вие участвате в Младежката лаборатория за климатични действия в Университета на Новаленд. Вашата цел е да проучите как климатичните промени влияят на университета и как общността може да реагира. Ще говорите за намаляване на вредното влияние върху климата и за адаптация към новите условия. Това може да включва използване на възобновяема енергия, по-малко пластмаса, повече рециклиране, колоездене и пешене на вода. Малките действия в кампуса могат да имат голям ефект.

Вашата задача е да подготвите анкета, да съберете мнения и да направите инфографика с резултатите. Така ще покажете, че местните действия са важни.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Последници от климатичните промени

А.1. Четене с разбиране

1. Прочетете текста и разсъждавайте върху това на кои последици от климатичните промени университетите и местните общности трябва да обърнат повече внимание и защо?

Как климатичните промени влияят на Европа

Климатичните промени не са проблем на бъдещето. Те се случват сега. В много части на Европа времето се променя. Има повече горещи дни, силни дъждове, наводнения и дълги сухи периоди. Сезоните също се променят. Тези промени влияят на природата и на живота на хората.

Европа се затопля по-бързо от други части на света. Температурите се покачват всяка година. В южните и централните райони има по-малко дъжд и повече суша. В северните и крайбрежните райони има повече дъжд и наводнения. Това създава проблеми за хората и за околната среда.

Растенията и животните също са засегнати. Някои от тях не могат да живеят при по-високи температури. Други видове, като насекоми, се разпространяват по-лесно при топло време. Горите, особено в Южна Европа, са застрашени от пожари и вредители. В много райони няма достатъчно чиста вода, особено през сухите сезони.

Климатичните промени са опасни и за човешкото здраве. Горещите вълни могат да причинят сериозни заболявания и дори смърт. Най-застрашени са възрастните хора, децата и хората със здравословни проблеми. Високите температури влошават сърдечните и дихателните заболявания.

По-топлото време увеличава и замърсяването на въздуха. Това води до повече заболявания от астма и други здравословни проблеми. Някои болести, пренасяни от комари и кърлежи, все по-често се появяват в Европа. Те могат да се разпространяват по-лесно заради по-меките зими.

Климатичните промени засягат също така храната и водата. Сушата и силните дъждове могат да унищожат реколтата. По време на наводнения водата може да се замърси. Това е много опасно за хората.

Климатичните промени влияят и на психичното здраве. Хората често се чувстват тревожни и притеснени. Особено младите хора често се страхуват за бъдещето.

За да защитим хората и природата, трябва да действаме сега. Местните действия днес могат да създадат по-безопасно бъдеще.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. Климатичните промени са проблем, който ще се появи само в бъдещето.

А) Вярно Б) Грешно

2. В северните и крайбрежните райони на Европа има повече дъжд и наводнения заради климатичните промени.

А) Вярно Б) Грешно

3. По-топлото време няма влияние върху разпространението на болести, пренасяни от комари и кърлежи.

А) Вярно Б) Грешно

4. Всички видове животни са засегнати от по-топлото време.

А) Вярно Б) Грешно

5. Климатичните промени могат да повлияят на здравето на хората.

А) Вярно Б) Грешно

А.ІІ. Лексика

1. Свържете думите с техните определения

Думи	Определения
1. Климатични промени	А. Голямо количество вода, което залива земята и причинява щети.
2. Гореща вълна	Б. Постепенно увеличение на температурите и промяна на времето на Земята.
3. Наводнение	В. Недостиг на вода, който затруднява живота на растенията, животните и хората.
4. Суша	Г. Навлизане на вредни вещества във въздуха, което може да причини болести.
5. Замърсяване на въздуха	Д. Времеви период с необичайно високи температури, който може да навреди на здравето.

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.

Списък с думи/фрази:

замърсяването • наводнения • безопасност • суша
климатичните промени

По целия свят (1) _____ влияят на хората и природата. Земята става по-топла. Заради това има повече горещи вълни, (2) _____ и пожари. Тези събития могат да навредят на хората, животните и растенията.

С промяната в режима на валежите някои райони се сблъскват с недостиг на вода, докато други се борят с (3) _____. Хората, които живеят близо до морето, са в опасност заради високите вълни и силните бури, които разрушават домовете им и местната инфраструктура. Това принуждава някои семейства да се преместят в търсене на (4) _____ или работа.

(5) _____ на въздуха и газовете, които затоплят Земята, влошават проблема. Ако не действаме сега, последствията за хората и природата в бъдеще ще станат по-големи.

Праг I

Сценарий:

Вие подготвяте изложба на тема „Нашият променящ се климат“. В дигиталната лаборатория има защитена кутия с важни данни за климата в Европа – но тя е заключена! За да я отворите, трябва правилно да отговорите на въпросите по-долу. Всеки верен отговор дава цифра на правилния 4-цифрен код.

Въпрос 1: (Цифра 1)

Докато разглеждате картите за климата, забелязвате промени в количеството дъжд в различни части на Европа. Кое твърдение най-добре обобщава тази разлика?

- А) В цяла Европа вали повече – 3
- Б) Дъждът е намалял навсякъде – 2
- В) В южните и централните райони има по-малко дъжд, а в северните и крайбрежните райони има повече – 7
- Г) Няма промяна в количеството дъжд – 5

Въпрос 2: (Цифра 2)

Кое твърдение от текста обяснява защо хората се тревожат за водата?

- А) Сушата може да унищожи реколтата и да намали количеството чиста вода – 8
- Б) Водата е проблем само за северна Европа – 1
- В) Хората могат да използват неограничено вода – 3
- Г) Промяната на климата няма ефект върху водата – 4

Въпрос 3: (Цифра 3)

Вие създавате плакат за здравословните последици от климатичните промени. Кое твърдение трябва да включите?

- А) Замърсяването на въздуха не влияе на здравето – 4
- Б) Студените зими са по-опасни за хората от горещите вълни – 1
- В) Силните ветрове и бури са основната причина за болести – 2
- Г) Горещите вълни могат да причинят сериозни заболявания – 6

Въпрос 4: (Цифра 4)

Кои хора са най-застрашени от здравословни проблеми по време на горещи вълни според текста?

- А) Предимно младите хора – 9
- Б) Спортистите и работещите навън – 3
- В) Възрастните хора, децата и хората със здравословни проблеми – 2
- Г) Хората, които живеят в планините – 4

Въведете кода: [_ _ _ _]

A. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Климатичните промени: критичните точки” и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Кой страни страдат повече от климатичните промени?
- Какви проблеми могат да се появят, ако температурите продължат да се покачват?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Най-засегнатите страни от климатичните промени са тези, които замърсяват най-много въздуха.

А) Вярно Б) Грешно

2. Суша и наводнения могат да унищожат реколтата и да причинят проблеми с храната.

А) Вярно Б) Грешно

3. Температурите може да се покачат с 3–5 градуса до края на века.

А) Вярно Б) Грешно

4. Критичните точки в климата са моменти, когато малко по-голямо затопляне може да промени природата трайно и необратимо.

А) Вярно Б) Грешно

5. След преминаването на критична точка климатичните промени спират.

А) Вярно Б) Грешно

3. Слушайте записа „Климатични решения” и отговорете на следните въпроси:

- Каква е основната цел на предаването „Климатични решения“?
- Защо местните инициативи и големите проекти трябва да работят заедно?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво показва предаването „Климатични решения“?

- А) Как хората решават проблеми с климата в своите общности
- Б) Как правителствата инвестират в големи климатични проекти
- В) Как да печелим пари чрез климатични проекти
- Г) Как природата се променя през различните сезони

2. Кой хора участват в предаването?

- А) Хора, които пътуват и събират идеи за климатични проекти
- Б) Учени, които разработват климатични решения
- В) Обикновени хора, които правят малки климатични проекти

Г) Политици, които вземат решения за климата

3. Как може да се опишат някои решения, които се показват в предаването?

- А) Логични
- Б) Изненадващи
- В) Скъпи
- Г) Опасни за околната среда

4. Какво се казва за малките, местни инициативи?

- А) Те използват местни знания и доброволци
- Б) Те са по-малко важни от големите климатични проекти
- В) Те могат напълно да заместят проектите на учените
- Г) Те нямат никакъв ефект върху климата

5. Какъв е основният въпрос в този епизод?

- А) Как да спрем климатичните промени
- Б) Дали местните инициативи са по-ефективни от големите проекти
- В) Могат ли обикновени хора да помогнат за справяне с климата
- Г) Колко средства са нужни за адекватни климатични решения

Праг II

Сценарий:

Екологична организация подготвя информационна кампания за климатичните промени и опазването на околната среда. Преди материалът да бъде публикуван, е необходимо всички ключови екологични понятия да бъдат ясно и точно дефинирани. Системата няма да позволи публикуването, докато термините не бъдат свързани с правилните им определения.

Термини	Определения
1. Климатични промени	А)
2. Замърсяване	Б)
3. Глобално затопляне	В)
4. Възобновяема енергия	Г)

Определения:

- А) Постепенно повишаване на средната температура на Земята, причинено главно от човешка дейност.
- Б) Енергия от природни източници като слънце, вятър и вода, които не се изчерпват.
- В) Дългосрочни промени в температурите и времето на Земята, които влияят на природата и живота на хората.
- Г) Внасяне на вредни вещества във въздуха, водата или почвата, което е опасно за човешкото здраве и околната среда.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Как университетът може да помогне за справяне с климатичните промени

Б. I. Четене с разбиране

1. Прочетете текста за справяне с климатичните промени. Обяснете как тези два подхода се допълват.

Справяне с изменението на климата: смекчаване и приспособяване

Смекчаването и приспособяването са два важни начина за борба с климатичните промени. Смекчаването се опитва да намали газовете, които затоплят Земята. Приспособяването помага на хората и общностите да се справят с последиците от изменението на климата. Заедно тези стратегии помагат да се предотвратят най-тежките щети и да се подготвим за проблеми, които не може да се избегнат.

Смекчаването: намаляване на причините

Смекчаването се фокусира върху намаляване на парниковите газове от човешката дейност. Един от начините е да се използва чиста енергия вместо въглища, нефт и газ. Други начини включват опазването на горите и улавянето на газовете чрез нови технологии. Тези методи, обаче, са скъпи и не могат да заменят нуждата от намаляване на емисиите. Експертите казват, че намаляване на парниковите газове е необходимо, за да се избегнат най-лошите последици от климатичните промени.

Приспособяване: подготовка за последиците

Дори ако емисиите намалее, Земята все пак ще усеща последиците от замърсяването в миналото. Температурите ще се повишават, валежите може да се променят, а нивото на морето ще продължи да се повишава. Затова приспособяването към климатичните промени е толкова важно.

Приспособяването може да включва изграждане на по-добра канализация, възстановяване на зелени площи или промяна на културите, които се засаждат, за да издържат на по-високи температури и суша. Приспособяването е по-ефективно, когато се прави преди бедствията. Например, град Монгла в Бангладеш строи по-здрави диги, за да подобри системите за контрол на наводненията. Приспособяването, което се прави само като реакция след бедствия, е по-малко ефективно.

Смекчаването и приспособяване днес

Целта на смекчаването е да намалим парниковите газове, които затоплят Земята. Парижкото споразумение за климата (подписано на 12 декември 2015 г.) приканва страните да намалят емисиите и да ограничат глобалното затопляне до 2°C. Но глобалните емисии все още се увеличават, а напредъкът е бавен.

Тъй като мерките за смекчаване на последиците не са достатъчно ефективни, приспособяването става все по-важно. Но по-голямата част от парите се дават за смекчаването, а приспособяването получава по-малко финансиране, въпреки че общностите спешно се нуждаят от помощ.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Каква е основната цел на смекчаването на климатичните промени?

- А) Да помогне на хората да се справят с последиците от климатичните промени
- Б) Да намали парниковите газове, които затоплят Земята
- В) Да изгради по-добра канализация и диги
- Г) Да се реагира само след природни бедствия

2. Кое от следните е пример за смекчаване според текста?

- А) Изграждане на по-здрави диги срещу наводнения
- Б) Промяна на културите, които се засаждат
- В) Използване на чиста енергия вместо въглища и газ
- Г) Подобряване на канализационните системи

3. Защо приспособяването е важно, дори ако емисиите намалеят?

- А) Защото Земята ще усеща последиците от миналото замърсяване
- Б) Защото всички проблеми могат да се решат само с нови технологии
- В) Защото климатът ще спре да се променя
- Г) Защото природните ресурси ще се увеличат

4. Кое твърдение за приспособяването е вярно според текста?

- А) Не е толкова важно, колкото смекчаването
- Б) Най-ефективно е, когато се прави след бедствията
- В) Включва действия като по-добра канализация и промяна на културите
- Г) Не е необходимо, ако се намалят емисиите

5. Какво се казва за смекчаването и приспособяването днес?

- А) И двете получават еднакво финансиране
- Б) Приспособяването става по-важно, но получава по-малко пари
- В) Смекчаването е напълно успешно и приспособяването не е нужно
- Г) Няма международни споразумения по темата

Б.ІІ. Граматика

1. Прочетете отговора и напишете въпрос, който може да бъде част от анкета за местни мерки срещу климатичните промени.

1. Въпрос:

Отговор:

Климатичните промени поставят под риск здравето на хората.

2. Въпрос:

Отговор:

Най-големият климатичен проблем е замърсяването на въздуха.

3. Въпрос:

Отговор:

Местните власти могат да намалят емисиите, като използват чиста енергия.

4. Въпрос:

Отговор:

Хората трябва да се подготвят за горещини и наводнения.

5. Въпрос:

Отговор:

Да, важно е хората да участват в местни климатични инициативи.

2. Поставете думите в скоби в правилната им форма.

Днес университетите имат важна роля в борбата с (1) _____ (климат) промени. Много висши училища правят кампусите по-зелени и използват (2) _____ (чист) енергия. Те искат да намалят въглеродните емисии и да се грижат за природата. Все повече университети въвеждат енергоспестяващи системи и насърчават транспорта с ниски емисии. Старите сгради се (3) _____ (ремонт), а зелените площи на кампуса се увеличават. Университетите помагат и чрез образование и (4) _____ (изследвам). Студентите учат за климатичните промени и намират нови (5) _____ (решавам). Правителства подкрепят тези инициативи със специални програми. Това прави университетите по-силни и по-добре подготвени да смекчават и да се приспособяват към климатичните промени.

Праг III

Според смисъла на изреченията изберете от списъка глагола в правилна форма (несвършен или свършен вид).

Списък:

въвеждат • да предотвратим • намалят • спрат • засадят • събират

1. Ако хората _____ използването на пластмаса, природата ще бъде по-чиста.
2. Когато студентите _____ отпадъците, кампусът става по-чист.
3. Ако в градовете _____ повече дървета, въздухът ще се подобри.
4. Когато правителствата _____ нови закони за околната среда, обществото се променя.
5. Ако хората _____ да изхвърлят боклук в реките, водата ще бъде по-чиста.
6. С новите контейнери можем _____ замърсяването на града.

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте епизод на предаването „Климатични решения“, в който е представен проектът ASRI, Индонезия, и отговорете на следните въпроси:

- Защо хората в Борнео изсичат дървета?
- Как проектът ASRI помага едновременно на хората и на гората?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Защо хората в Борнео често изсичат дървета?

- А) Защото изсичането е позволено
- Б) Защото горите са твърде гъсти
- В) Защото имат нужда от пари
- Г) За да направят място за животновъдството

2. Каква е основната цел на проекта ASRI?

- А) Да помага на хората да получат медицинска помощ
- Б) Да учи хората как да се грижат за гората
- В) Да строи нови болници
- Г) Да насърчава отглеждането на фиданки у дома

3. Каква награда получават селата, които пазят гората?

- А) Получават повече земя

- Б) Плащат по-малко за лекар
- В) Могат да секат дървета по-рядко
- Г) Получават фиданки за засаждане

4. Как могат хората да платят, ако нямат пари?

- А) С работа в клиниката
- Б) С малки дръвчета
- В) С храна от своите градини
- Г) С доброволчески труд за проекта

5. Какъв е резултатът от проекта ASRI?

- А) Климатът става по-добър
- Б) Животните напускат района
- В) Гората започва да се възстановява
- Г) Хората получават по-добра медицинска помощ

3. Преди да изслушате следващия епизод на предаването „Климатични решения: проект за плаващи соларни панели“, отговорете на следните въпроси:

- Виждали ли сте или чували ли сте за необичайни решения за справяне с климатичните промени (например вятърна, слънчева или водна енергия)? Кое ви направи впечатление?
- Какви мерки за опазване на околната среда предприемате вие и вашето семейство? (например разделно събиране на отпадъци, използване на електрически коли и велосипеди, засаждане на дървета)

4. Слушайте епизод на предаването „Климатични решения: проект за плаващи соларни панели“, в който е представен проектът за плаващи соларни панели, и отговорете на следните въпроси:

1. Какво представлява технологията „плаващи соларни панели“?
2. Как изглеждат платформите със соларни панели в проекта в Албания?
3. С какво плаващите соларни панели се отличават от тези на покривите на къщи?
4. Какво е предимството на плаващите соларни панели спрямо тези, които се поставят на сушата?
5. Какво е предимството на плаващите вятърни турбини в морето?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

- Мислите ли, че климатичните промени вече засягат живота ни? Какви промени забелязвате във времето или природата около вас?
- Кои климатични проблеми според вас са най-сериозни за нашия град или регион? Защо мислите така?
- Какви малки действия могат да правят хората всеки ден, за да помагат на природата? Вие правите ли нещо такова?

- Трябва ли училищата и университетите да участват по-активно в борбата с климатичните промени? Какво могат да направят според вас?
- Кое е по-важно според вас – да намаляваме причините за климатичните промени или да се подготвяме за техните последици? Защо?

2. Ролеви игри

Университетът Новаленд наскоро се включи в инициативата „Хора, които променят света“. Това е инициатива, която цели предлагане на креативни решения на глобалните проблеми. Някои от мерките помагат да се приспособим към климатичните промени, а други имат за цел да намалят причините за тях. Разиграйте сценариите по двойки.

Сценарий 1: Пестене на енергия в университета

А: Представител на администрацията: „Искаме да спестим електричество в университета, като сложим LED лампи и датчици за движение.“

Б: Студент: „Но дали това няма да направи някои зали по-неудобни?“

Помощни фрази:

„Може би можем да...“

„Според мен е важно...“

„Какво ще кажете за...“

Сценарий 2: Соларни панели на покрива

А: Студент от инженерния факултет: „Можем да сложим соларни панели на покрива, за да произвеждаме енергия.“

Б: Представител на администрацията: „Звучи интересно, но колко ще струва и колко е ефективно?“

Помощни фрази:

„Това ще помогне, защото...“

„Разходите може да се покриват чрез...“

„Мисля, че това е добра идея, защото...“

Сценарий 3: Залесяване на кампуса

А: Студент от екологичния клуб: „Да засадим дървета и цветя, за да направим кампуса по-зелен.“

Б: Студент по архитектура: „Но дали дърветата няма да блокират слънцето за соларните панели?“

Помощни фрази:

„Можем да направим компромис, като...“

„Според мен можем да решим това, като...“

„Какво мислите за...“

Сценарий 4: Кампания за по-екологичен живот

А: Студент активист: „Да направим кампания за пестене на вода и енергия.“

Б: Представител на студентския съвет: „Но как ще накараме повече студенти да се включат?“

Помощни фрази:

„Може да направим плакати или видео...“

„Според мен можем да организираме...“

„Ще бъде полезно, ако...“

Сценарий 5: Идеи за устойчиви проекти

А: Представител на университета: „Искаме да инвестираме в зелени проекти – соларни панели, електрически коли, зелени покриви.“

Б: Студент: „Важно е проектите да включват и мнението на студентите.“

Помощни фрази:

„Може да направим анкета сред студентите...“

„Според мен е важно да...“

„Това ще помогне на всички, защото...“

Праг IV

За да отключите следващата част, трябва да решите загадките.

Планът на университета за намаляване на екологичния отпечатък е заключен. За да го отключите, трябва да откриете трите ключови фрази, които показват как академичното ръководство може да насърчи екологично отговорно поведение. Първата буква на всяка правилна мярка образува 3-буквена парола, с която се „отключва“ файлът.

ЧЕНЛИ МЕИРПР →

(Подсказка: Преподавателите сами спазват екологичните правила.)

СЯНИ ВИПАЛРА →

(Подсказка: Университетът въвежда мерки за спазването на екологични норми.)

НОВАКТИ ЧАСТУИЕ →

(Подсказка: Университетът включва в екологични инициативи голям брой студенти и служители.)

Въведете кода: [_ _ _]

Г. Писане

1. Пост за социални мрежи “#ДействайМестно в Новаленд”

Като част от Младежката лаборатория за климатични действия, участвате в университетската кампания #ДействайМестно. Целта е да покажете как климатичните промени влияят на вашия град, регион или държава и да вдъхновите хората да действат.

Напишете пост за социални мрежи (Instagram, Facebook или LinkedIn), 50–70 думи, с приятелски и мотивиращ тон.

Изберете един от трите варианта:

Вариант 1 – Разкажете за последиците от климатичните промени

- Разкажете как климатичните промени вече влияят на вашия град, регион или държава.
- Опишете конкретен ефект (например горещи вълни, наводнения, липса на зелени площи).
- Завършете с въпрос към читателите (Какво забелязвате?)

Вариант 2 – Популяризирайте вече направена мярка

- Разкажете за мярка за смекчаване или приспособяване към измененията на климата, която вече съществува.
- Обяснете как помага.
- Завършете с покана за действие (Присъедини се!)

Вариант 3 – Вдъхнови за нова мярка

- Предложете нова идея (например засаждане на дървета, седмица на зелен транспорт).
- Обяснете защо е нужна и как може да помогне.
- Завършете с покана за действие (Бъди част от промяната!).

2. Прочетете следния пример. Той ще ви даде идеи за вашия пост.

 #ЗелениПокриви – По-прохладен кампус, по-щастливи студенти!

Нашият университет направи зелени покриви на няколко сгради. Растенията охлаждат аудиториите и правят кампуса по-хубав. Студенти от Катедрата по екология помогнаха за проектирането и поддръжката. Този проект показва, че можем да се справяме с повишаването на температурите. Какви други зелени идеи бихте искали да видите при нас?
#ДействайМестно за по-чиста и по-хладна околна среда!

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Като членове на Младежката лаборатория за климатични действия, вашата задача е да изследвате какво мислят студентите за климатичните промени, какви местни ефекти забелязват и какви действия предприемат (или биха искали да предприемат), за да помогнат.

Съберете данни чрез анкета в Google Forms или чрез интервю, анализирайте резултатите и ги представите визуално чрез инфографика, която може да се сподели в социалните мрежи като част от кампанията #ДействайМестно.

1) Стъпка 1: Подгответе анкета

- Подгответе 5-6 въпроса за:
 - Възприятие за климатичните промени
 - Местни последици от климатичните промени
 - Лични, семейни или университетски действия за смекчаване на последиците и приспособяването към климатичните промени
 - Идея за местни действия
 - Демографски данни (възраст и пол)
- Използвайте различни видове въпроси:
 - Множествен избор
 - Скала на Ликерт (например 1-5, от „напълно съгласен“ до „напълно несъгласен“)
 - Кратък отговор
- Напишете кратко въведение – целта на вашата анкета.

2) Стъпка 2 – Направете проучването

- Споделете вашата Google Form със студентите.
- Съберете отговори (поне 10-15).
- Анализирайте отговорите

3) Стъпка 3 – Създайте инфографика

- Използвайте Canva, Piktochart, или PowerPoint, за да създадете инфографика: Мнения за климата в нашия университет.

Инфографиката трябва да включва:

- Заглавие
- Резултати от проучването
- Препоръки
- Визуални средства

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

- Какво ново научихте за връзката между местните действия и глобалните климатични промени?
- Коя дейност (четене, слушане, разказване на истории, анкета или инфографика) ви мотивира най-много да действате за опазване на околната среда?
- Как работата с групата ви помогна да разберете различни мнения за климатичните промени?
- Какви умения и нагласи придобихте, докато работехте по този урок?
- След като завършихте този урок, какво действие за климата (малко или голямо) бихте искали да предприемете? Защо е важно за вас?

Урок 8

Справедливостта е в нашите ръце: Етично поведение в ежедневието

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Да опишат функциите на законите и правилата за поддържане на справедливост, честност и обществен ред в демократичните общества.
- Да идентифицират ключови принципи, свързани с гражданската отговорност, върховенството на закона и достъпа до правосъдие.

Умения:

- Да използват български език, за да изразяват, обосновават и критично оценяват позиции, свързани със справедливост, закон и граждански задължения, устно и писмено (например в ситуация на спор, писмено изразяване, кампании)
- Да анализират реални правни или етични колебания и да предлагат добре обосновани, демократични решения, използвайки подходяща правна и гражданска терминология.

Нагласи:

- Да демонстрират откритост, справедливост и отговорност при обсъждане на спорни или чувствителни въпроси, свързани със справедливостта, като показват уважение към различни мнения и демократични ценности.

Ценности:

- Да насърчават гражданската активност, да уважават върховенството на закона и равнопоставеността в университета или местната общност чрез смислени граждански ориентирани действия и комуникация.

Предистория: На фокус

В демократичното общество изказването на мнение не е само право, а и отговорност. Думите могат да оспорват несправедливостта, да предлагат решения или да вдъхновяват за колективни действия, въпреки че публичното говорене никога не е лесно – особено когато емоциите са силни и мненията се различават.

Напоследък университетската общност се сблъсква с противоречиви предложения – от училищни правила до политики за младежта: някои студенти останаха мълчаливи, други изразиха мнението си, а полемиката се разпространи и в социалните медии.

Сега е ваш ред. Като членове на *Екипа за гражданско говорене на Новаленд*, вие ще изследвате реален проблем и ще подготвите убедителна реч, базирана на факти, примери и демократични ценности. Вашето послание ще бъде представено на *Форума за граждански дебат на Новаленд*, където трябва да предизвика хората да мислят, да чувстват и, може би, да действат.

Това е повече от практика – това е вашият глас в действие. Демокрацията започва, когато проговаряте.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Смелостта да говорим: Младите хора в защита на демократичните ценности

1. Прочетете текста и обсъдете:

- Какво означава за вас справедливостта?
- Можете ли да си спомните случай в университета, когато нещо ви се е струвало несправедливо или нечестно?
- Как преподавателите или колегите ви биха могли да помогнат животът в университета да бъде по-справедлив?

Как да насърчим студентите да се застъпват за справедливост и равенство?

В демократичните общества е важно гражданите да мислят критично, като поставят под въпрос статуквото. Възниква въпросът: Искаме ли младите хора пасивно да приемат пропагандата и несправедливостта в системата, или да ги учим да се запитват защо тези неща се случват?

В един елитен европейски университет студентите се обучават чрез дискуссионни методи на преподаване, при които преподавателите насочват разговора, а студентите активно участват, обменят идеи и се сблъскват с различни гледни точки. Този подход развива у тях инициативност, смелост да предлагат идеи, внимание към мненията на другите и истинско любопитство към ученето.

Макар студентите да изграждат силно чувство за отговорност и взаимна подкрепа помежду си, то е насочено основно към връстниците от тяхната университетска среда. Те рядко пренасят това отношение към хора извън своята общност, което показва, че не развиват критично мислене, насочено към справедливостта.

Според изследователите Джоел Уестхаймър и Джоузеф Кан има три вида граждани:

- Лично отговорни – спазват правила и участват в малки инициативи.
- Участващи – организират дейности в полза на общността.
- Ориентирани към справедливост – критично анализират социални и политически проблеми и работят за промяна чрез колективни стратегии.

В наблюдавания университет повечето студенти бяха лично отговорни – те се държаха коректно, участваха активно в лекциите и чувстваха морална отговорност да допринасят за дискусиите. Това е важно постижение, но следващата стъпка е университетът да помогне студентите да мислят по-критично за социалните проблеми и да се ангажират с реалните въпроси на справедливостта.

В рамките на изследването бяха открити само два примера за активни граждани – ученици, включени във феминистки клуб – и само един пример за гражданска активност, ориентирана към справедливостта. В този случай една студентка разказа как е се е противопоставила на предубедено стереотипно мнение при посещение у семеен приятел.

Смелост в образованието

Обучението, основано на дискусии и активно участие на студентите, има огромен потенциал. Въпреки това то не е напълно достатъчно, за да подготви младите хора да бъдат граждани с активна позиция, ориентирани към справедливостта и способни да се справят със сложните и постоянно променящи се предизвикателства на съвременния свят.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. *В демократичните общества е желателно младите хора пасивно да приемат съществуващото статукво и пропагандата.*

А) Вярно Б) Грешно

2. *Дискусионните методи на преподаване насърчават инициативност, обмен на идеи и уважение към различни гледни точки.*

А) Вярно Б) Грешно

3. *Студентите от наблюдавания университет често пренасят чувството си за отговорност и солидарност извън своята университетска общност.*

А) Вярно Б) Грешно

4. *Според Уестхаймър и Кан гражданите, ориентирани към справедливостта, критично анализират социални и политически проблеми и работят за промяна.*

А) Вярно Б) Грешно

5. *Обучението, основано на активни дискусии, е напълно достатъчно, за да подготви студентите за справяне със сложните предизвикателства на съвременния свят.*

А) Вярно Б) Грешно

А. II. Лексика

1. Свържете ключовите термини с техните определения.

Термини	Определения
---------	-------------

1. Критично мислене	А) Морален принцип и идеал за безпристрастно прилагане на истината, закона и моралните норми
2. Справедливост	Б) Способност и желание да предприемаш действия самостоятелно, да предлагаш нови идеи и да проявяваш активност
3. Гражданска ангажираност	В) Умишлен и систематичен опит за манипулиране на мнения, възприятия и поведение на хора или групи
4. Инициативност	Г) Обективен анализ и оценка на проблем или ситуация
5. Пропаганда	Д) Активно участие в обществения живот и демократичните процеси

2. Попълнете пропуските, като използвате правилните думи от списъка по-долу. Всяка дума може да се използва само веднъж.

Думи за попълване:

върховенство на правото • дискриминация • критично мислене •
справедливост • гражданска ангажираност

1. Справедливият процес е от съществено значение, за да се гарантира, че всеки получава _____.
2. Гражданите показват своя ангажимент към демокрацията чрез активна _____ в живота на общността.
3. Когато хората са подложени на несправедливо третиране поради раса или пол, това се нарича _____.
4. Преподавателят насърчава учениците да развиват _____, за да оценят различните решения на даден проблем.
5. В демократичните общества никой не е над закона: този принцип е известен като _____.

Отговори:

1. справедливост
2. гражданска ангажираност
3. дискриминация
4. критично мислене
5. върховенство на правото

Праг I

Разбиране на справедливостта и етиката

Сценарий: Членовете на студентския „Хъб за идеи на активните граждани“ притежават уникален код за достъп. За да го получите и да станете член, трябва правилно да отговорите на твърденията по-долу. Всеки правилен отговор по-долу разкрива една цифра.

Въпрос 1: (Цифра 1)

Гражданска активност е...

- А) Участие в обществения живот и отстояване на общия интерес – 4
- Б) Пълно безразличие към обществените проблеми – 7
- В) Само гласуване на избори без друга ангажираност – 2
- Г) Изразяване на мнение само в социалните мрежи – 5

Въпрос 2: (Цифра 2)

Принципът, залегнал в основата на равноправието е...

- А) предимство на определени групи хора – 6
- Б) равни права и възможности за всички – 8
- В) подчинение на по-слабите – 3
- Г) разделение на хората по произход – 1

Въпрос 3: (Цифра 3)

За справедливото общество е характерно, ...

- А) че законите важат само за някои хора – 2
- Б) липсват правила и отговорности – 4
- В) равно прилагане на закона и защита на правата – 9
- Г) че решения се вземат само от малка група хора – 6

Въпрос 4: (Цифра 4)

Младите хора могат да допринесат за положителна промяна в обществото...

- А) като игнорират обществените проблеми – 1
- Б) като участват в инициативи и доброволчество – 7
- В) като разпространяват омраза и стереотипи – 5
- Г) като се интересуват само от личната си изгода – 3

Въведете кода: [_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте запис 1 „Как да постигнем справедливост?“ и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Какво означава за вас думата справедливост? Помислете за университета, дома или общността.

- Можете ли да дадете пример от ежедневието си, в който справедливостта е била спазена или нарушена?
- Какви лични качества според вас трябва да притежава справедливият човек?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Справедливостта съществува единствено като принцип, записан в законите.

А) Вярно Б) Грешно

2. Честността и прозрачността помагат за изграждането на доверие в обществото.

А) Вярно Б) Грешно

3. Справедливостта се изразява само в наказване на хората, които нарушават правилата.

А) Вярно Б) Грешно

4. Критичното мислене е важно за разбирането и преодоляването на неравенствата.

А) Вярно Б) Грешно

5. Всеки човек има лична отговорност да допринася за по-справедлива общност.

А) Вярно Б) Грешно

3. Слушайте запис 2 „Силата на общите усилия“ и отговорете на следните въпроси:

- Какво според вас мотивира хората да преминат от говорене към реални действия в една общност?
- Как участието на младите хора променя отношението на останалите жители към общите пространства?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво е било състоянието на обществения парк в началото на текста?

- А) Поддържан и модерен
- Б) Мръсен и опасен
- В) Новоизграден
- Г) Закрит за посетители

2. Как реагираха жителите на квартала първоначално?

- А) Подадоха жалба веднага
- Б) Започнаха сами да почистват
- В) Говореха за проблема, но не действаха

Г) Напуснаха квартала

3. Кой пое инициативата за промяна?

- а) Местната полиция
- б) Училището в квартала
- в) Възрастните жители
- г) Група млади хора

4. Какво направиха хората след почистването на парка?

- а) Затвориха парка
- б) Въведоха правила и доброволци ги следяха
- в) Оставиха парка без надзор
- г) Поставиха ограда около него

5. Какво послание носи текстът?

- а) Правилата не са важни
- б) Само властите носят отговорност
- в) Справедливостта изисква активно участие
- г) Промените са невъзможни

Праг II

Лексика

Свържете всеки от термините по-долу с неговото определение, за да преминете по-нататък.

Термини:	Определения
Справедливост	А)
Гражданска активност	Б)
Общност	В)
Доброволчество	Г)

Определения

- А) Група от хора, които живеят на едно място или споделят общи интереси и работят заедно за подобряване на средата си.
- Б) Принцип на честно и равно отношение към хората, при който правилата се прилагат еднакво за всички и се зачитат правата на всеки.
- В) Дейност, при която хората отделят време и усилия без заплащане, за да помагат за общото благо.
- Г) Участие на хората в решаването на проблеми в общността чрез инициативи, доброволчество и сътрудничество с институциите.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: По какво правото се различава от правосъдието?

Б. I. Четене с разбиране

1. Четене. Прочетете текста и помислете върху приликите и разликите между справедливост и право

- Може ли едно решение да бъде законно, но несправедливо? Дайте примери от живота.
- Кое е по-важно за едно общество – стриктното спазване на закона или стремежът към справедливост? Защо според вас?

Право и справедливост

Правото и справедливостта са тясно свързани, но не напълно еднакви понятия. Правото представлява система от закони и правила, които се създават от държавата и са задължителни за всички членове на обществото. Неговата основна цел е да поддържа ред, сигурност и предвидимост в отношенията между хората.

Справедливостта, от своя страна, е морален принцип. Тя се основава на усещането за честност, равнопоставеност и уважение към човешкото достойнство. Докато правото казва какво е позволено и какво е забранено, справедливостта ни кара да се замислим дали едно решение е правилно и честно.

Разликата между право и справедливост често се проявява в ситуации, в които законът е спазен, но резултатът не изглежда справедлив за всички. Понякога законите изостават от промените в обществото или не отчитат конкретните обстоятелства на даден случай. Тогава хората усещат напрежение между това, което е законно, и това, което е справедливо.

Въпреки различията си, правото и справедливостта се допълват. Справедливостта вдъхновява създаването на по-добри и по-човечни закони, а правото дава конкретни рамки, чрез които справедливостта може да бъде приложена на практика. Когато законите са справедливи и се прилагат еднакво за всички, обществото става по-стабилно и по-доверчиво.

В крайна сметка целта на правото е да служи на справедливостта, а справедливостта има нужда от правото, за да не остане само абстрактна идея.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво представлява правото според текста?

- А) Лично усещане за честност
- Б) Морално правило без задължителна сила
- В) Система от закони и правила, създадени от държавата
- Г) Обичай в обществото

2. Как е описана справедливостта в текста?

- А) Като вид наказание
- Б) Като морален принцип за честност и равнопоставеност
- В) Като писан закон
- Г) Като съдебна институция

3. Кога може да възникне напрежение между право и справедливост?

- А) Когато няма закони
- Б) Когато всички закони се спазват
- В) Когато законът е справедлив
- Г) Когато законът е спазен, но резултатът изглежда несправедлив

4. Каква е ролята на справедливостта по отношение на правото?

- А) Да замени законите
- Б) Да накаже нарушителите
- В) Да вдъхновява създаването на по-добри закони
- Г) Да премахне правилата

5. Каква е основната идея на текста?

- А) Правото е по-важно от справедливостта
- Б) Справедливостта е излишна в обществото
- В) Правото и справедливостта са напълно еднакви
- Г) Правото и справедливостта се различават, но се допълват

В. II. Граматика

1. Преобразувайте изреченията от пряка в непряка реч, като спазвате правилата за промяна на лице, време и словоред.

1. Преподавателят каза: „Законът е еднакъв за всички.“
→ _____.

2. Един студент попита: „Справедливостта винаги ли съвпада със закона?“
→ _____.

3. Лекторът обясни: „Когато правилата се спазват, обществото е по-справедливо.“
→ _____.

4. Младите хора заявиха: „Ние ще участваме активно в промяната на общността.“
→ _____.

5. Съдията каза: „Решението трябва да бъде справедливо.“
→ _____.

2. Попълнете празните места с подходящите по смисъл относителни местоимения: *които, както, когато, което, където*.

1. Законът е правилото, _____ всички граждани трябва да се съобразяват.
2. Има случаи, _____ законът е спазен, но резултатът не изглежда справедлив.
3. Животът в обществото е като игра, _____ правилата трябва да се уважават от всички.
4. Справедливите закони са тези, _____ се прилагат еднакво за всички.
5. Той постъпи, _____ беше обещал.

Праг III

За да продължите напред, от списъка със степенувани в сравнителна и превъзходна форма прилагателни и наречия изберете подходящите по смисъл и граматична форма. Съгласувайте по род и число, където е необходимо.

Списък с думи:

по-смело • най-справедливото • най-отговорни • най-важна • по-честният • по-добра

1. Да защитиш слабия е _____ постъпка от това да останеш безразличен.
2. В трудни моменти _____ избор е да кажем истината.
3. _____ решение е това, което защитава правата на всички.
4. От всички качества на човека _____ е честността.
5. _____ студенти са онези, които винаги изпълняват задачите си навреме.
6. Понякога е _____ да постъпиш правилно, отколкото да следваш тълпата.

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Когато диалогът решава проблема“ и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Как разбирате, че се отнасят справедливо към вас, когато работите в екип?
- По какъв начин обсъждането на проблемите помага на хората да работят по-добре заедно?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какъв е основният проблем в групата по време на проекта?

- А) Студентите не знаят как да започнат проекта
- Б) Един от студентите взема всички решения сам
- В) Преподавателят не дава инструкции

Г) Проектът твърде труден

2. Как се чувстват повечето студенти по време на конфликта?

- А) Чувстват се вдъхновени
- Б) Чувстват се удовлетворени
- В) Чувстват се спокойни
- Г) Чувстват се несправедливо игнорирани и недооценени

3. Как групата решава да разреши конфликта?

- А) Студентите да напуснат проекта
- Б) Студентите да се разделят на отделни проекти
- В) Студентите да обсъдят проблема с преподавателя
- Г) Студентите да игнорират конфликта

4. Какво прави преподавателят по време на срещата?

- А) Преподавателят съобщава за нови правила за университета
- Б) Организира среща и напомня правилата за работа в екип и равнопоставено участие
- В) Наказва студента, който взема еднолично решения
- Г) Прекратява проекта

5. Какъв е резултатът от срещата и разпределянето на отговорностите?

- А) Проектът е спрял
- Б) Студентите са скарани още повече
- В) Проектът продължава в по-добра атмосфера, основана на уважение, доверие и сътрудничество
- Г) Никой не изпълнява задачите си

3. Преди да изслушате записа „Равенство и справедливост: етични принципи в университетската общност“ отговорете на следните въпроси:

- Каква е разликата между равенство и справедливост в университетската среда? Дайте примери от обучението, оценяването или достъпа до ресурси.
- Възможна ли е справедливост без равенство?
- Как студентите могат активно да допринасят за по-справедлива и уважителна академична общност?

4. Слушайте аудиозапис 4 „Равенство и справедливост: етични принципи в университетската общност“ и отговорете на следните въпроси:

- Каква е основната разлика между равенство и справедливост според текста?
- Какво означава равенството в университетската среда? Дайте пример.
- Как справедливостта отчита индивидуалните различия и нужди на студентите?

- Защо е важно студентите да разбират разликата между равенство и справедливост?
- Как справедливостта помага за по-добра атмосфера и участие в учебния процес?

В. Говорене

1. Отговорете на следните въпроси:

- Как разбирате справедливостта в университета?
- Според вас правилата трябва ли да важат еднакво за всички? Защо?
- Как обикновено реагирате, когато някой не спазва правилата?
- Каква роля имат преподавателите за създаването на ред и справедлива среда в аудиторията?
- Има ли случаи, в които нарушаването на правило може да бъде оправдано? Споделете пример

Ролеви игри: Справедливостта започва от теб

2. Ролеви игри. Работете по двойки. Прочетете ситуацията и интерпретирайте роли А и Б. В края намерете решение.

1. Конфликти между връстници

А: Чувате, че ваш връстник разпространява лъжа за друг студент и се опитва да му се присмива.

Б: Обяснявате на А, че е важно да бъде честен, да уважава другите и да постъпва справедливо.

2. Споделени ресурси

А: Използвате учебните материали на свой колега, без да сте поискали разрешение.

Б: Обяснявате на А, че е важно да уважава собствеността на колегите си и винаги да иска разрешение.

3. Вземане на решения в екип

А: Стремите се сами да вземате всички решения като лидер на екипа в проект.

Б: Предлагате на А да обсъди идеите с всички членове на екипа и заедно да вземат справедливо решение.

4. Поемане на отговорност

А: Допускате грешка при предаването на информация на колегите си и искате да я скриете.

Б: Казвате на А, че е по-правилно да признае грешката си и да поеме последствията.

5. Подкрепа при несправедливост

А: Забелязвате, че към ваш състудент в групата се отнасят несправедливо.

Б: Предлагате да говорите с преподавател или отговорно лице и да съдействате за по-справедливо отношение.

Праг IV

Ситуация: Вие сте студенти в университета. За да отключите залата за дебати, трябва да декодирате термините по-долу. Когато ги откриете, с първата буква от всяка дума ще получите 3-буквен код, който отключва следващия етап.

1. Да постъпваме честно и да се отнасяме еднакво и с уважение към всички хора се нарича **СТРАВЕДВОСПЛИ**.

Пренаредете тези букви, за да откриете първата буква от кода:

2. Човек поема **НОГРОВОСТОТ** за последствията от своите действия и решения.

Пренаредете тези букви, за да откриете втората буква от кода:

3. Всички членове на групата да имат равни възможности да участват в проекта и да изразят мнението си. Това означава **ПОСТОСТАВЕНРАВНО**.

Пренаредете тези букви, за да откриете третата буква от кода:

Въведете кода: [_ _ _]

Г. Писане. Справедливост и етика в университета

Студентският съвет и университетското ръководство организира дебат и кани студентите за участие. Отговорете на поканата по-долу чрез имейл.

Уважаеми студенти,

Каним ви да участвате в дебата „Правила и справедливост в ежедневието“. По време на събитието ще обсъдим значението на правилата, личната отговорност и начините, по които можем да реагираме правилно в трудни ситуации. Дебатът е насочен към студенти, които желаят да разберат по-добре демократичните ценности и своята роля в общността.

Събитието ще се проведе в сряда, 20 март, от 16:00 ч. в стая 105. За участие е необходимо да се регистрирате, като изпратите имейл до понеделник.

Очакваме ви!

Насоки за писане на имейла

Структура:

- Поздрав: започнете с „Уважаеми организатори“ или „Уважаеми членове на Студентския съвет“.
- Потвърждение на участието: ясно посочете, че ще участвате.
- Причина за интерес: обяснете защо темата за справедливостта и правилата е важна за вас.
- Пример: споменете кратка ситуация от университетската среда, в която правилата са необходими.
- Въпрос към организаторите: добавете въпрос за събитието или темата.
- Заключение и поздрав: завършете учтиво („Благодаря и очаквам с нетърпение дебата“, „С уважение, [Вашето име]“).

2. Стил и език:

- Използвайте ясен и учтив тон.
- Изреченията да са кратки и прости

3. Съдържание:

- Обяснете с едно-две изречения защо справедливостта и правилата са важни за студенти.
- Дайте конкретен пример, например групов проект, библиотечни правила или достъп до ресурси.
- Може да зададете един въпрос, свързан с организацията на дебата или обсъжданите теми.

4. Дължина:

- Напишете имейл около 80–100 думи.
- Не е нужно да описвате много примери – един ясен пример е достатъчен.

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Гледайте отново уводното видео. Представете си, че сте част от университетска общност, в която възниква несправедлива ситуация, свързана със спазването на правилата.

Напишете принципно становище от името на Студентския съвет на Новаленд по казус с използването на телефони по време на тест.

Въведение / обяснение на казуса

Кратко представяне на ситуацията

Оценка на ситуацията

Изразяване на становището на студентския съвет.

Препоръка / решение

Предложения какво да се направи или какво би било справедливо.

Заключение / призив към бъдещи действия

Предложения за предотвратяване на подобни ситуации в бъдеще.

Подпис от името на органа

Кой е изпращачът на становището.

Резултат: създаване на писмен текст - Становище

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

- Как дейностите в този раздел ви помогнаха да разберете по-добре какво означава справедливост в ежедневието?
- Кой според вас са най-важните правила в една общност и защо?
- Как можете да реагирате, когато видите несправедлива ситуация?
- Защо е важно да се спазват правилата, дори когато никой не наблюдава?
- Как можем да насърчаваме отговорно и честно поведение сред приятели и колеги?

Урок 9

Когато световите се сблъскват: Межкултурна комуникация и конфликти

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Да разбират основните понятия на межкултурната комуникация, включително конфликти, възникващи поради езикови бариери, културни норми, свързани с учтивост и директност, както и предизвикателства при включването в група.
- Да разпознават как граматиката функционира на прагматично ниво в общуването, за да се избегне грубо или неучтиво звучене, чрез използване на модални глаголи, смекчаващи изрази, индиректни форми и структури за учтиво несъгласие.

Умения:

- Да идентифицират межкултурни и езикови комуникационни бариери в ежедневни ситуации.
- Да използват подходящо модални глаголи за учтивост и смекчаване (*бих могъл / бих искал, може би / възможно е, налага се / трябва*) в устната комуникация.
- Да прилагат смекчаващ и предпазлив език (*Може би / Вероятно...*), за да намалят прекалено директното общуване.
- Да формулират индиректни молби и въпроси (*Дали ще имате нещо против..., Чудех се дали би могъл/могла да...*), за да поддържат учтив тон.
- Да упражняват учтиво несъгласие, използвайки изрази като: *„Разбирам твоята гледна точка, но...“; „Не съм сигурен/сигурна, че...“; „Не би ли било по-добре, ако...?“*

Нагласи:

- Да развиват откритост и емпатия към колеги от различни езикови и културни среди, които срещат комуникационни трудности.
- Да ценят търпението и устойчивостта при недоразумения, неудобство или изключване поради межкултурни различия.
- Да проявяват готовност да се учат от грешките си и да

Ценности:

- Да се ангажират със създаването на приобщаваща, уважителна и подкрепяща среда в многоезични общности.
- Да поставят етичната отговорност и взаимното разбирателство като приоритет във всяка форма на межкултурна комуникация.

подкрепят другите в
преодоляването на езиковите
бариири.

Предистория: Какво се случи?

Университетът на Новаленд започна нова международна програма. Целта ѝ е да помага на студентите от различни страни да се разбират и да работят заедно. Тази година в университета дойдоха много чуждестранни студенти. Те свикват да живеят и учат в нова среда с различен език и култура.

В началото се появиа някои недоразумения. Чуждестранните студенти понякога не разбират местните навици и начин на общуване. Това понякога създава напрежение или чувство на изолация. Местните студенти и преподаватели също понякога не знаят как да общуват правилно.

Ръководството на университета иска да помогне на всички да се чувстват приети. То иска да промени начина на преподаване и комуникация, за да има повече уважение и разбиране между студентите. Това означава да се учим на емпатия, откритост и уважение към различията.

Вие, като част от академичната общност, ще помогнете да се създаде стратегия за приобщаваща комуникация.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Езикова дилема

А. I. Четене

1. Прочетете текста и разсъждавайте върху следните въпроси:

- С какви трудности могат да се сблъскат чуждестранните студенти, когато общуват на пазар в чужда държава?
- Как езиковите бариири могат да повлияят на чувството за приобщаване или изключване в ежедневни ситуации?

Срещата на Елена на пазара: език и учтивост в ежедневието

Елена е гръцка студентка, която наскоро е започнала обучението си по медицина в България. Тя иска да упражнява чуждия език в реални ситуации. Една сутрин отива на пазара, за да си купи плодове за общежитието. Тя е развълнувана, но и притеснена, защото хората говорят бързо.

Елена поздравява продавача на български и учтиво моли да ѝ премери килограм ябълки. Продавачът ѝ отговаря бързо и с непозната интонация. Тя не разбира всичко, кимва несигурно и се притеснява да го помоли да говори по-бавно.

Когато Елена опитва да повтори поръчката си, един български клиент решава да ѝ помогне и започва да говори на английски. Това улеснява

ситуацията, но Елена се чувства разстроена. Тя предпочита да говори на български език и да се почувства част от средата, но усилията ѝ сякаш не са напълно оценени.

По-късно тя споделя случая със своите състуденти от други държави. Те също разказват за подобни преживявания – в лекарския кабинет, в общежитието или на различни обществени места. Всички се съгласяват, че езиковите различия и различните норми на учтивост често водят до недоразумения.

Студентите разбират, че начинът, по който говорим, е също толкова важен, колкото и думите. В някои езици се използват по-меки и учтиви форми, като *може ли, ако обичате, възможно ли е*, за да звучим вежливо. Учтивите изрази и търпението помагат за по-добро общуване.

Елена решава да продължава да учи български език, като обръща внимание не само на думите, но и на учтивостта. Тя разбира, че добрата комуникация изисква търпение, уважение и желание да се разбираме.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

- Елена е гръцка студентка, която учи медицина в България.
А) Вярно Б) Грешно
- Елена се чувства спокойна и уверена, когато продавачът говори бързо.
А) Вярно Б) Грешно
- Български клиент решава да помогне и започва да говори на английски.
А) Вярно Б) Грешно
- Елена предпочита да говори на английски, защото ѝ е по-лесно.
А) Вярно Б) Грешно
- В края на текста Елена решава да спре да учи български език.
А) Вярно Б) Грешно

А. II. Лексика

1. Свържете думите с техните определения

Дума	Определение
1. Недоразумение	А. Способността да изчакаме спокойно и да проявим разбиране
2. Учтивост	Б. Трудност при разбирането поради различен език
3. Езикова бариера	В. Обмен на информация и идеи между хора
4. Търпение	Г. Учтиво и уважително поведение към другите
5. Общуване	Д. Ситуация, в която хората не се разбират правилно

2. Попълнете празните места с думи от списъка

Списък с думи:

езикова бариера / интонация / директно / приобщаване / недоразумение

1. Когато говорим твърде _____, другите могат да се почувстват обидени или разтревожени.
2. Липсата на общ език между хората се нарича _____.
3. Грешното разбиране на думите или поведението на другия води до _____.
4. Правилната _____ на гласа и използването на учтиви изрази помагат да избегнем конфликти.
5. Чувството на приемане и уважение в разговор се свързва с понятието _____.

Праг I

Сценарий: Файл със заглавие „Межкултурни срещи: недоразумение или прозрение?“ е заключен с 4-цифрен код. Всеки правилен отговор разкрива една цифра от кода.

Въпрос 1 (Цифра 1)

Кое от следните твърдения най-добре описва учтивостта в различни култури?

- А. Винаги следване на едни и същи правила – 3
- Б. Проявяване на уважение според културните традиции – 8
- В. Винаги официалното говорене – 5
- Г. Никога не казваме „не“ – 2

Въпрос 2 (Цифра 2)

Кога най-често възниква недоразумение между хора от различни култури?

- А) Когато всички мислят еднакво – 6
- Б) Когато хората разбират различно мълчанието или индиректния начин на говорене – 9
- В) Когато хората казват само буквално това, което мислят – 1
- Г) Когато хората използват картинки или жестове – 4

Въпрос 3 (Цифра 3)

Какво помага да се избягват конфликти между хора от различни култури?

- А. Да правим стереотипи за групите – 3
- Б. Да мислим, че нашата култура е по-добра – 2
- В. Да се опитваме да разбираме другите и да сме внимателни – 7
- Г. Да избягваме хора от други култури – 5

Въпрос 4 (Цифра 4)

Кое е пример за положителна учтивост?

- А. Игнориране на другия, за да не се караме – 6
- Б. Проявяване на интерес и използване на включващи думи – 4
- В. Мълчание по време на разговор – 8
- Г. Критикуване на другия пред всички – 1

Въведете 4-цифрения код: [_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Когато културите се срещат: конфликти в межкултурната комуникация” и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Можете ли да си спомните за ситуация, в която разлика в стиловете на комуникация е станала причина за конфликт или недоразумение?
- Защо според вас директното общуване се цени в някои култури, но се възприема като грубо в други?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Межкултурната комуникация винаги води до конфликти и проблеми.

- А) вярно Б) грешно

2. Директното говорене може да се възприеме като грубо в някои култури.

- А) вярно Б) грешно

3. Езиковите трудности могат да създадат недоразумения между хора от различни култури.

- А) вярно Б) грешно

4. Учтивите фрази като „Може би можем да опитаме друг подход” помагат за намаляване на конфликти.

- А) вярно Б) грешно

5. Межкултурната комуникация не изисква уважение и търпение.

- А) вярно Б) грешно

3. Слушайте записа „Международен панаир в университетския кампус” и отговорете на следните въпроси:

- Как Ана реагира, когато разбира, че един от студентите не я разбира?
- Какво според вас е важно за успешното межкултурно общуване в подобни ситуации?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Къде се провежда международният панаир?

- А) В центъра на града
- Б) В университета „Новаленд“
- В) В общежитията
- Г) В музея

2. Какво представят студентите на панаира?

- А) Само национални носии
- Б) Спортни игри
- В) Учебни проекти
- Г) Своята култура и традиции

3. Какво приготвя Ана?

- А) Десерт с плодове
- Б) Месно ястие
- В) Традиционно ястие със зеленчуци и сирене
- Г) Супа

4. Защо един студент моли Ана да говори по-бавно?

- А) Защото музиката е много силна
- Б) Защото говори на друг език
- В) Защото говори много бързо и използва непознати думи
- Г) Защото тя е уморена

5. Какво прави панаира приятно преживяване за всички?

- А) Спокойната и уважителна комуникация
- Б) Безплатната храна
- В) Големият брой посетители
- Г) Дългата програма

Праг II

Сценарий на играта „Изход от културното недоразумение“:

Вие сте група чуждестранни студенти, заключени във виртуална стая, пълна с межкултурни ситуации. За да излезете, трябва да разгадате скритото значение на думите, като свържете термина с определението.

Термини	Определения
1. Култура	А)
2. Комуникация	Б)
3. Културни различия	В)
4. Конфликт	Г)

- А) Разлики в начина, по който хората мислят, говорят и се държат в различни култури
- Б) Начинът на живот на дадена група хора – традиции, ценности, език и обичаи.
- В) Спор или неразбирателство между хора, често породено от различия в мненията или културата.
- Г) Обмен на информация между хора чрез говорене, писане или жестове.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Разбирайте и се свързвайте

Б. I. Четене

1. Прочетете текста за опита на чуждестранна студентка в Новаленд и помислете за начините, по които нейните перспективи за комуникация са се променили.

Межкултурното пътешествие на Анастасия в университета

Когато Анастасия пристигна в Новаленд, тя беше едновременно развълнувана, но и несигурна. Започна нов етап от живота ѝ в чуждата страна – сред нов език, нови хора и различни навици. Тя очакваше университетът да бъде място за лекции и учене, но скоро разбира, че трябва да се научи и как да общува с хората от други култури.

Още по време на първия семинар Анастасия се изненадва. Студентите говореха смело, прекъсваха се и не се притесняваха да изразяват несъгласие с преподавателя. В Украйна тя беше свикнала, че учтивостта означава да слушаш внимателно и да не спориш директно. Тук обаче несъгласието беше нормална част от разговора. Анастасия имаше мнение, но не знаеше как да го изрази, без да прозвучи грубо.

След часа тя събра смелост и каза на един свой колега: *„Чудех се дали не можем да запазим част от първоначалния план на проекта.“*

Колегата я изслуша и се съгласи. Анастасия почувства облекчение – беше говорила учтиво и беше чута.

По-късно, по време на срещата в студентското кафене, разговорите бяха шумни и накъсани. Студентите говореха на различни езици, шегуваха се и често се прекъсваха. Анастасия се колебаеше дали да се включи. Накрая каза:

„Може би въпросът може да се разгледа и по друг начин...“ Групата я изслуша с интерес, което ѝ даде увереност.

Разбира се, имаше и недоразумения. В един групов проект Анастасия не разбра задачата правилно. Вместо да мълчи, тя учтиво попита: *„Възможно ли е да уточним сроковете и задачите?“*. Това ѝ помогна да избегне напрежението. Тя осъзна, че да питаш не е слабост, а проява на отговорност.

С времето Анастасия забелязва различните начини на общуване. Някои студенти бяха много директни, а други използваха по-меки изрази като „може би“, „възможно ли е“, „мисля, че“. Този по-учтив стил ѝ допадна, защото позволяваше изразяване на различни мнения без конфликти.

В края на семестъра Анастасия разбира, че межкултурната комуникация изисква търпение, уважение и готовност да се учим от грешките си. Успешното общуване не означава само да владееш езика, а и да разбираш хората.

2. Изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. *Защо Анастасия се чувства несигурна, когато пристига в Новаленд?*
 - А) Защото не харесва университета
 - Б) Защото започва нов живот в чужда страна с различен език и култура
 - В) Защото няма приятели в родината си
 - Г) Защото не иска да учи
2. *Как се държат студентите в първия семинар според Анастасия?*
 - А) Мълчат и слушат внимателно
 - Б) Говорят тихо и не изразяват мнение
 - В) Говорят смело и изразяват несъгласие
 - Г) Пишат, но не говорят
3. *Как Анастасия изразява мнението си, без да звучи грубо?*
 - А) Като говори много директно
 - Б) Като се изразява учтиво и внимателно
 - В) Като мълчи и не участва
 - Г) Като повишава тон
4. *Какво прави Анастасия, когато не разбира задачата в груповия проект?*
 - А) Предава грешната работа
 - Б) Спира да участва в проекта
 - В) Учтиво моли за уточнение
 - Г) Обвинява другите студенти
5. *Какъв е основният извод на Анастасия в края на семестъра?*
 - А) Че ученето в чужбина е твърде трудно
 - Б) Че езикът не е важен за общуването
 - В) Че межкултурната комуникация изисква търпение и уважение
 - Г) Че е по-добре да не се говори много

Б. II. Граматика

1. Преработете изреченията, като запазите смисъла, но промените граматичната форма, както е указано.

1. Александра се притесняваше да говори, затова мълчеше по време на дискусията.

→ Поради _____ .

2. Студентите изразяват мненията си открито, което понякога води до конфликти.

→ Когато _____ .

3. Александра се колебаеше дали да се включи в разговора.

→ Въпреки че _____ .

4. Недоразуменията често възникват, когато хората не разбират културните различия.

→ Ако _____ .

5. Александра започна да се чувства по-уверена, след като се включи в разговорите.

→ Едва когато _____ .

2. Попълнете празните места с подходящите думи или изрази от списъка в правилната форма:

Списък:

би било добре • учтиви • директни • недоразумение • търпение

Анастасия започна първия си семинар в университета. Тя се чувстваше малко несигурна, защото студентите бяха много (1) _____ и изразяваха мненията си смело.

Когато тя искаше да предложи промяна в груповия проект, тя каза: “(2)_____ да запазим част от първоначалния план?” – учтив начин да изрази мнението си.

По време на групови дискусии често възникват (3)_____ поради различни културни норми на студентите от други култури.

Анастасия научи, че е важно да използва (4)_____ изрази и да проявява (5)_____ в разговорите, за да избегне конфликти.

Праг III

В изреченията поставете подходящите по смисъл съюзи / фрази, изразяващи цел.

Списък:

за да • с оглед на • с намерение да • да • с цел да • за целите на

1. _____ различните културни норми, преподавателят адаптира методите на обучение, за да избегне недоразумения между студентите.

2. _____ подобрят межкултурната комуникация, студентите участваха в ролеви игри, които симулират различни ситуации.

3. Модераторът задаваше въпроси, които стимулират участниците да споделят своите мнения, _____ се насърчи открит диалог.

4. Студентите анализираха казуси _____ открият причините за межкултурни конфликти.
5. На лекцията обсъждаха различни подходи към конфликтите, _____ намерят общо решение, приемливо за всички участници.
6. _____ межкултурната комуникация компаниите често организират семинари за **културна адаптивност**.

Б. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Разнообразие на изразенията на лицето и културните различия“ и отговорете на въпросите:

- Как вниманието към изразенията на лицето може да помогне за по-ясна комуникация между студентите?
- Какви елементи на общуването, освен изразенията на лицето, допринасят за уважително и ефективно взаимодействие между хора от различни култури

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какво може да означава усмивката според записа?

- А) Само радост
- Б) Дружелюбие или учтивост, а понякога емоция
- В) Винаги нервност
- Г) Липса на интерес

2. Какво може да покаже повдигането на вежди?

- А) Гняв
- Б) Умора
- В) Изненада или неразбиране
- Г) Срамежливост

3. Защо някои студенти избягват директен зрителен контакт?

- А) Защото са гладни
- Б) Защото са срамежливи или уважителни
- В) За да покажат гняв
- Г) За да се забавляват

4. Какво не винаги означава намръщеното лице?

- А) Гняв
- Б) Концентрация
- В) Размисъл
- Г) Забавление

5. Коя комбинация помага за по-ясна и уважителна комуникация?

- А) Спокойна реч и търпение към културните различия

- Б) Висок тон и бърза реч
- В) Игнориране на изразенията на лицето
- Г) Само писмена комуникация

3. Преди да изслушате следващия запис „Зрителен контакт и ефективна комуникация“, отговорете на следните въпроси:

- Как зрителният контакт може да промени начина, по който другите възприемат нашите думи или настроение?
- Мислите ли, че невербалните сигнали могат да бъдат по-важни от думите в някои ситуации? Защо?

4. Слушайте записа „Зрителен контакт и ефективна комуникация“ и отговорете на следните въпроси:

- Какво е зрителният контакт и защо е важен за ефективната комуникация?
- По какъв начин зрителният контакт помага на другите да разбират нашите емоции и намерения?
- Как зрителният контакт може да подобри атмосферата при групови дискусии или презентации в университета?
- Какво може да се случи, ако зрителният контакт е твърде кратък или твърде дълъг?
- Как можете сами да използвате зрителен контакт, за да покажете внимание и уважение към другите в учебна среда?

В. ГОВОРЕНЕ

1. Отговорете на следните въпроси:

- Как студентите могат да подобрят комуникацията си в мултикултурна среда като университета „Новаленд“?
- Как разбирането и уважението към различията допринасят за подобри взаимоотношения и по-ефективно сътрудничество между хората?
- Как търпението и активното слушане помагат за изграждането на уважение в мултикултурна среда?
- Кои умения за общуване са най-важни за успешна комуникация в международна академична общност?
- Трябва ли уважението към културните различия да бъде основен принцип в общуването между хората и защо това е важно?

2. Ролеви игри: Межкултурно общуване

Инструкции:

- Във всяка ситуация има двама участници: Студент А и Студент Б.

- Прочетете ситуацията и ролята си.
- Използвайте примерните изрази, за да водите диалога.
- Време за игра: 2–3 минути.

1. Проблем с шега

Ситуация:

А се чувства засегнат/а, защото съученик направи шега за неговата култура. Б се опитва да разбере чувствата на А и да обясни на групата, че шегата е неподходяща.

Студент А (чужденец)

Полезни изрази:

Чувствам се обиден/а.

Това е чувствителна тема за мен.

Не знам как да реагирам.

Студент Б (състудент)

Полезни изрази:

Разбирам те.

Нека говорим с групата за това.

Съжалявам, не исках да те засегна.

2. Трудности с езика

Ситуация:

А трудно разбира лекцията и се страхува да задава въпроси. Б помага на А да участва.

Студент А (чужденец)

Полезни изрази:

Не разбирам всичко.

Страхувам се да говоря.

Искам да участвам, но е трудно.

Студент Б (местен студент)

Полезни изрази:

Мога да ти обясня.

Говори бавно, аз ще слушам.

Можеш да зададеш въпрос на всеки етап.

3. Различни хранителни навици

Ситуация:

А има специална диета по религиозни или здравословни причини. Б помага групата да се организира, така че А да се чувства комфортно.

Студент А

Полезни изрази:

Не мога да ям това.

Имам специална диета.

Моля, разберайте това.

Студент Б

Полезни изрази:

Разбирам.

Ще намерим подходяща храна.

Нека всички се чувстват комфортно.

4. Празнуване на национален празник

Ситуация:

А иска да разкаже за празник от своята страна. Б показва интерес и насърчава диалога.

Студент А

Полезни изрази:

В моята страна празнуваме ...

Това е важен ден за нас.

Искам да споделя традицията.

Студент Б

Полезни изрази:

Интересно!

Може ли да ми разкажеш повече?

Как го празнувате с вашето семейство?

5. Проблем с групово дискусия

Ситуация:

А се чувства изключен от дискусията, защото всички говорят бързо и използват думи, които не разбира. Б му помага да се включи.

Студент А (чужденец):

Полезни изрази:

Не разбирам всичко.

Чуствам се изключен/а.

Искам да говоря, но е трудно.

Студент Б (местен студент):

Полезни изрази:

Ела, седни при нас.

Говори бавно, ще слушаме.

Разкажи ни своята идея.

Праг IV

Предизвикателство за решаване на межкултурни проблеми

Сценарий:

Група студенти от различни държави работят по семестриален проект. В процеса на работа възникват недоразумения, защото участниците имат различен стил на комуникация. За да отключите „Ръководството за стратегии за межкултурно сътрудничество“, трябва да декодирате думите / фразите, като преди това отговорите на три въпроса. Когато ги откриете, вземете първата буква от всяка дума / фраза, за да получите 3-буквен код, който отключва следващия етап.

1. Какво трябва да проявявате, когато слушате хора от различни култури?
НИЕПЕТЪР →

2. Как се нарича способността внимателно да разбирате другите?
ТИВАКНО НЕШАСЛУ →

3. Какво показвате, за да покажете уважение към различните гледни точки?
ЖЕНИЕУВА →

Въведете кода: [_ _ _]

Г. Писане

Задача за писане: „Писмо до състудент от друг чуждестранен университет“

Описание:

Представете си, че сте част от международна студентска група за разработване на проект. Един от вашите състуденти от друга държава е направил предложение, което не разбирате напълно или с което не сте съгласни. Трябва да напишете кратък имейл до него, за да изясните ситуацията учтиво и да предложите своя вариант.

Инструкции:

1. Представете накратко в началото на писмото себе си и ситуацията.
2. Учтиво опишете, че не разбирате напълно предложението или имате съмнения.
3. Помолете учтиво за разяснение: „Бихте ли могли...“, „Може ли да обясните...“.
4. Предложете своята идея или алтернатива по учтив начин: „Може би можем да...“, „Бих предложил/а...“.
5. Използвайте поне 3 думи/израза от речника на урока: *учтивост, сътрудничество, уточнение; търпение; културни норми; стереотипи; приобщаване; недоразумение, разбиране.*
6. Включи поне 2 свързващи думи: „но“, „затова“, „и“, „обаче“.
7. Обем: 150–200 думи.

Примерни начала и фрази:

- „Здравей, [име на състудента]! Искам да обсъдим предложението ти за...“
- „Не съм сигурен/на дали разбрах напълно...“
- „Бих искал/а да предложа малка промяна...“
- „Мисля, че така ще е по-лесно за всички...“
- „Благодаря ти за търпението и сътрудничеството!“

ОСНОВНА ЗАДАЧА

1. Създайте етичен кодекс за студентите

Описание на задачата:

Гледайте отново въвеждащото видео. Спомнете си, че от университета очакват всички студенти да се държат етично, справедливо и с уважение към другите в академичната среда – по време на тестове, дискусии, групови проекти и ежедневни разговори.

Вие сте член на международна студентска група. Вашата задача е да създадете етичен кодекс за общуване на студентите, който да включва ясни правила и препоръки за учтиво, отговорно и справедливо поведение във всички академични ситуации. Кодексът ще помогне на всички членове на университета да се разбират по-добре, да избягват недоразумения и да работят заедно в приятелска и подкрепяща среда.

Инструкции:

1. Въведение:

Напишете едно-две изречения за целта на кодекса (например: „Този кодекс помага на студентите да се разбират и уважават по време на учебните занятия и в свободното време в университета.“).

2. Правила и препоръки:

Изберете 5–6 правила за учтиво и етично поведение. Примерни идеи:

- Спазвайте правилата на университета.
- Говорете учтиво и слушайте другите.
- Използвайте честни методи при тестове и задачи.
- Решавайте конфликтите спокойно и с уважение.
- Помагайте на състудентите и бъдете отворни към различни гледни точки.

3. Заключение:

Напишете кратко изречение защо етичното и учтиво общуване е важно за приятелска и справедлива академична среда.

Обем: 150–200 думи

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

1. Какви недоразумения могат да възникнат при общуване между хора от различни култури?
2. Защо един и същ начин на говорене може да се приеме като учтив в една култура и като груб в друга?
3. Как можем да реагираме учтиво, когато не разбираме другия човек?
4. Какви стратегии помагат за предотвратяване на конфликти в межкултурна среда?

5. Какво научаваме за себе си, когато общуваме с хора от различни култури?

Урок 10

Вашият глас, вашата сила

Предвидени резултати от обучението

Знания:

- Разбиране на основните принципи на гражданския дебат, коректната аргументация и уважителното несъгласие.
- Разграничаване между факти, мнения и логически заблуди в публичния дискурс и гражданската комуникация и тяхното критично оценяване.

Умения:

- Разработване и представяне на ясни, структурирани публични изказвания по граждански и социално значими теми, като се използват ефективни реторични стратегии, дискурсни маркери и модулация на гласа.
- Участие в структурирани граждански дебати на български език, като се прилагат техники на аргументация за убедително и уважително представяне и защита на гледна точка.

Нагласи:

- Демонстриране на гражданска ангажираност, емпатия и откритост към разнообразни гледни точки по време на дискусии и дебати.
- Проявяване на толерантност към неопределеността и готовност за участие в конструктивен диалог въпреки различията.

Ценности:

- Осъзнаване на значението на гласа на обществото и коректната комуникация за насърчаване на социалната отговорност, демократичните ценности и смислената обществена промяна.

Предистория: Изрази своята позиция

В студентската общност в последно време някои нови предложения предизвикаха дебати – едни хора запазват мълчание, докато други надигат глас. Като член на Екипа на ораторите на гражданското общество на Новаленд вие имате задачата да проучите реален граждански проблем и да подготвите убедителна реч. Думите ви трябва да бъдат точни, справедливи и основани на демократични ценности, подкрепени с реални примери и доказателства. На Форума за обществени дебати на Новаленд вие ще застанете в защита на справедливостта, с цел да промените нагласите и да

вдъхновите за действие. Това не е просто упражнение – това е вашият глас в действие.

А. Четене с разбиране, лексика и слушане с разбиране: Езикова дилема

А. I. Четене

1. Прочетете текста и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Изнасяли ли сте някога публична реч, за да подкрепите идея или промяна (например в университета или в своята общност)? За какво беше тя?
- Какво ви идва наум, когато чуете понятието застъпничество?
- Защо според вас публичното говорене е важно в едно демократично общество?

Публичното говорене и гражданската ангажираност

Публичното говорене е тясно свързано с гражданската ангажираност и застъпничеството. Още в Древна Гърция философът Аристотел определя реториката като изкуството да убеждаваме. Той смята, че умението да говорим убедително е много важно за участието в обществения живот. Затова реториката е основна дисциплина за хора, които искат активно да се включват в обществото.

Днес гражданската ангажираност означава не само да говорим, но и да умеем да слушаме. Хората могат да изразяват мнението си на обществени срещи, форуми или пред институции, когато защитават важни за тях каузи.

Когато хората говорят открито и защитават идеи, те развиват своята гражданска активност. Това означава да работят заедно с други хора, дори когато имат различни мнения, културен или социален опит, за да решават общи проблеми.

Личната ангажираност влияе върху начина, по който говорим. Когато даден проблем не ни засяга лично, говорим по-спокойно и без силни емоции. Но когато въпросът засяга директно нашия живот, ние говорим по-убедено и защитаваме своята позиция по-ясно.

Гражданската реч има за цел да убеждава, да насърчава диалог и да подтиква към действие. Един добър оратор мисли за своята аудитория и се старае да използва ясни аргументи и примери, които хората могат лесно да разберат.

Публичното говорене ни помага да бъдем активни граждани и да допринасяме за по-справедливо и отворено общество.

2. Отбележете твърденията, свързани с текста, като верни или грешни.

1. *Аристотел смята, че публичното говорене е важно за участието в обществения живот.*

А) Вярно Б) Грешно

2. Днес гражданската ангажираност означава само да изразяваме личното си мнение.

А) Вярно Б) Грешно

3. Хората могат да използват публичното говорене, за да защитават важни каузи.

А) Вярно Б) Грешно

4. Личната ангажираност не влияе върху начина, по който говорим.

А) Вярно Б) Грешно

5. Един добър оратор мисли за своята аудитория.

А) Вярно Б) Грешно

А. II. ЛЕКСИКА

1. Свържете ключовите термини с техните определения

Дума	Определение
1. Публично говорене	А. Подкрепа и защита на определена кауза или идея
2. Застъпничество	Б. Изкуството да говориш убедително и ефективно
3. Реторика	В. Промяна в обществото, която засяга начина на живот, права или ценности
4. Аргумент	Г. Умението да изразяваш идеи и мнения пред аудитория ясно и убедително)
5. Социална промяна	Д. Довод или доказателство, което подкрепя мнение

2. Изберете правилната дума/фраза от списъка, за да попълните празните места. Всяка дума/фраза може да се използва само веднъж.
Списък с думи:

активен гражданин • застъпничество • аргумент • публично говорене • гражданска ангажираност

1. Умението да изразяваме идеи ясно и убедително пред аудитория се нарича _____.

2. Когато студентите участват в доброволчески инициативи и обществени дебати, те показват _____.
3. Подкрепата и защитата на определена кауза или идея се нарича _____.
4. Причина или доказателство, с което защитаваме своето мнение, е _____.
5. Човек, който участва активно в обществения и граждански живот, е _____.

Праг I

Сценарий: Вие участвате в Националния младежки форум „Гласът ни има значение“. В края на събитието трябва да изнесете кратка реч пред публиката и журито. Но има проблем – достъпът до залата е заключен с електронен код.

Кодът ще се отключи само ако покажете, че разбирате какво означава активно и отговорно публично говорене. Всеки правилен отговор разкрива една цифра от 4-цифрения код. Само така ще можете да излезете на сцената и да представите своята кауза.

Въпрос 1 (Цифра 1)

Как Аристотел определя реториката?

- А. Като начин да печелим спорове на всяка цена – 3
- Б. Като изкуството да убеждаваме – 8
- В. Като писане на закони – 5
- Г. Като умение да говорим много дълго – 1

Въпрос 2 (Цифра 2)

Какво включва гражданската ангажираност днес?

- А. Само участие в избори – 4
- Б. Говорене без да слушаме другите – 2
- В. Изразяване на мнение и умение да слушаме – 9
- Г. Избягване на обществени теми – 6

Въпрос 3 (Цифра 3)

Какво се случва, когато даден проблем ни засяга лично?

- А. Говорим по-убедено и емоционално – 7
- Б. Мълчим, за да няма конфликт – 3
- В. Променяме темата – 5
- Г. Оставаме другите да говорят вместо нас – 1

Въпрос 4 (Цифра 4)

Каква е целта на гражданската реч?

- А. Да впечатли аудиторията със сложни думи – 2

- Б. Да убеждава, да насърчава диалог и действие – 6
В. Да покаже превъзходство – 4
Г. Да критикува без аргументи – 8

Код: [_ _ _ _]

А. III. Слушане с разбиране

1. Слушайте записа „Смелостта да говориш: как да преодолеем страха от публично изказване” и разсъждавайте върху следните въпроси:

- Случвало ли ви се е да говорите публично (напр. в аудиторията, на събитие, по време на презентация)?
- Как се чувствахте преди и по време на речта си?
- Защо според вас публичното говорене се счита за трудно или стресиращо за много хора?
- Какво според вас прави някого уверен оратор?

2. Слушайте записа отново и отбележете твърденията като верни или грешни.

1. Емоциите по време на публично говорене са лоши и трябва да ги потискаме.

- А) Вярно Б) Грешно

2. Подготовката включва планиране на това, което ще кажем, и упражнения с гласа и тялото.

- А) Вярно Б) Грешно

3. Започването на реч с пример, история или въпрос не е важно за вниманието на публиката.

- А) Вярно Б) Грешно

4. Публичното говорене е полезно само за личното ни развитие, а не влияе на обществото.

- А) Вярно Б) Грешно

5. С практиката страхът от говорене пред публика намалява, а увереността расте.

- А) Вярно Б) Грешно

3. Слушайте записа „Как да говорим уверено пред публика” и отговорете на следните въпроси:

- Опишете как бихте използвали ръцете и езика на тялото си, за да направите речта по-интересна и убедителна.

- Какво бихте направили, ако по време на речта се появи неочаквана ситуация (например технически проблем или въпрос от публиката), за да останете спокойни и уверени?

4. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Защо е нормално хората да се страхуват да говорят пред публика?

- А) Защото не знаят темата
- Б) Защото е естествена човешка реакция
- В) Защото публиката винаги критикува
- Г) Защото не им е позволено да говорят

2. Как могат емоциите да помогнат на говорещия?

- А) Като скриват притеснението
- Б) Като направят речта по-дълга
- В) Като помогнат да звучи по-истински и да се свърже с публиката
- Г) Като разсеят аудиторията

3. Какво е ключово за успешното публично говорене според текста?

- А) Импровизацията
- Б) Подготовката
- В) Дългата реч
- Г) Използването на сложни думи

4. С какво е полезно да започне една реч?

- А) С извинение
- Б) С дълго обяснение
- В) С цитат на известна личност
- Г) С кратък пример, история или въпрос

5. Какво се случва с времето и практиката?

- А) Страхът намалява, а увереността расте
- Б) Публиката намалява
- В) Темата става по-трудна
- Г) Емоциите изчезват

Праг II.

Термин	Определение
1. Убедителна реч	
2. Гражданска инициатива	
3. Обратна връзка	
4. Емоционално изразяване	

Определения

- А) Реакция на публиката, която помага да се подобри речта.
- Б) Способност да показваш чувства чрез глас и поведение.
- В) Способността да говорим така, че другите да ни разберат и да ни повярват.
- Г) Действие или проект, чрез който хората участват активно в обществото.

Б. Четене с разбиране, граматика и слушане с разбиране: Твоят глас в действие

Б. I. Четене

1. Прочетете текста „Граждански диалог в действие“ и отговорете задавали ли сте си въпроса какво означава за вас „граждански диалог“? Как студентите могат да допринесат за решаването на проблеми в своята общност?

Гражданският диалог в действие

Гражданският диалог е процес, при който хората обсъждат важни обществени въпроси, споделят мнения и търсят решения за общото благо. Той е основен елемент на демократичното общество и помага на гражданите да участват активно в живота на своята общност.

В университетите студентите често се включват в граждански диалози чрез дискусии, семинари или срещи с преподаватели. Такива разговори могат да обхващат теми като образование, екология, социални проекти или култура.

Пример 1: Студенти и преподаватели организират среща за подобряване на университетската библиотека. Студентите предлагат повече места за учене и нови книги, а преподавателите обясняват бюджета и правилата за закупуване на материали. В диалога всички участници слушат внимателно и обсъждат възможни решения. В края на срещата се взема общо решение, което удовлетворява както студентите, така и преподавателите.

Пример 2: Друг пример е гражданският диалог за екологията в града. Студентите се срещат с представители на общината и обсъждат как да се намали боклукът в парковете. Те предлагат поставяне на повече кошчета, организиране на кампании за почистване и обучение на ученици. Общината изслушва предложенията и създава план за действие, който включва идеите на студентите.

Гражданският диалог учи студентите на уважение към различни гледни точки, търпение и умение да аргументират своето мнение. Той също така развива умения за решаване на проблеми, работа в екип и отговорност към общността.

Активното участие в такива диалози показва, че студентите могат да влияят върху решенията в университета и в обществото. Така те стават по-информирани и по-ангажирани граждани.

2. Изберете правилния отговор – А, Б, В или Г.

1. *Какво е гражданският диалог според текста?*
 - А) Събиране на хора за празнуване
 - Б) Обсъждане на обществени въпроси и търсене на решения
 - В) Писане на академични трудове
 - Г) Преподаване на курсове
2. *Кой пример НЕ е даден в текста като граждански диалог?*
 - А) Подобряване на библиотеката в университета
 - Б) Организиране на кампания за чистота в парковете
 - В) Изследване на нови технологии в лабораторни условия
 - Г) Среща на студенти с общината за екология
3. *Какво показва активното участие на студентите в диалози?*
 - А) Че те могат да влияят на решенията в университета и обществото
 - Б) Че студентите трябва да се състезават помежду си
 - В) Че преподавателите решават всичко сами
 - Г) Че студентите са пасивни
4. *Кое е важно умение, което студентите развиват чрез граждански диалог?*
 - А) Да решават всички задачи сами
 - Б) Да пишат повече бележки
 - В) Да избягват срещи с преподаватели
 - Г) Работа в екип и отговорност към общността
5. *Кой елемент е основен за успешен граждански диалог?*
 - А) Уважение към различни гледни точки
 - Б) Изпращане на имейли без обсъждане
 - В) Игнориране на мнението на другите
 - Г) Лично състезание между участниците

Б.ІІ. Граматика

1. Трансформирайте изреченията, като замените глагола със съществително име (напр. *обсъждат* → *обсъждане*).

1. Студентите обсъждат важни обществени въпроси.
→ _____ на важни обществени въпроси е част от гражданския диалог.
2. Участниците изразяват своето мнение свободно.
→ Свободното _____ е основен принцип на диалога.
3. Хората решават проблемите чрез разговор.
→ _____ на проблемите чрез разговор е ефективен подход.
4. Общината подкрепя студентските инициативи.

→ _____ на студентските инициативи от общината е важна за успеха им.

5. Студентите участват активно в срещите.

→ Активното _____ в срещите показва ангажираност.

2. Попълнете празните места с глагол в подходящо глаголно време от списъка.

Списък с глаголи:

бъда • участвам • организирам • развивам • каня • поканя

1. Вчера студентите __ среща за попълване на фонда на библиотеката.
2. Миналата година университетът __ студенти и преподаватели на конференция за граждански инициативи.
3. Ако всички студенти __ активно в обсъжданията, резултатите ще бъдат по-добри.
4. В бъдеще студентите __ още умения за работа в екип чрез граждански диалог.
5. До края на семестъра всички предложения __ обсъдени и взети предвид.

Праг III

Вие сте част от екип студенти, които участват в граждански диалог с представители на университета за подобряване на условията в градската среда. Важно е вашият глас да бъде чул. На празните места поставете подходящите местоимения.

Списък с местоимения:

нашата • своето • всички • своите • тези • твоят

1. _____ студенти обсъждат новите правила за межкултурната комуникация.
2. Това е инициатива на _____ младежка организация.
3. Всеки член на клуба изразява _____ мнение по темата.
4. Гражданите подкрепят инициативата на _____ съседи.
5. Важно е да говориш открито и ясно, защото _____ глас има значение.
6. Младите хора работят активно, за да информират останалите за проблема, защото това е важно за _____.

Б. III. Слушане

1. Слушайте записа „Гласът, който промени спирката“ и отговорете на въпросите:

- Защо според вас хората често се оплакват от даден проблем, но не предприемат действия?

- Каква роля играят социалните мрежи в решаването на обществени проблеми?
- Смятате ли, че всеки човек може да предизвика промяна? Защо?
- Какви са рисковете и ползите от публичното изразяване на мнение?

2. Слушайте записа отново и изберете правилния отговор (А, Б, В или Г) на всеки въпрос.

1. Какъв е основният проблем в началото на текста?

- А) Автобусите закъсняват често
- Б) Спирката няма навес и хората чакат на открито
- В) Университетът е далеч от града
- Г) Студентите нямат транспортни карти

2. Как реагират хората преди Мария да предприеме действие?

- А) Организируют протест
- Б) Пишат писмо до общината
- В) Оплакват се, но не правят нищо
- Г) Събират пари за нова спирка

3. Какво прави Мария, за да привлече внимание към проблема?

- А) Организира протест пред университета
- Б) Подписва петиция
- В) Изпраща официално писмо
- Г) Публикува пост със снимка в социалните мрежи

4. Какъв е резултатът от нейната публикация?

- А) Нищо не се променя
- Б) Общината поставя нов навес
- В) Университетът премества спирката
- Г) Автобусната линия е закрыта

5. Какво е основното послание на текста?

- А) Социалните мрежи са опасни
- Б) Само журналистите могат да решават проблеми
- В) Публичното изразяване на мнение може да доведе до промяна
- Г) Проблемите трябва да се приемат такива, каквито са

3. Преди да изслушате записа „Стартира проектът „Гласът на младите българи“, отговорете на следните въпроси:

- Какви проекти биха мотивирали младите хора да участват повече в обществото?
- Може ли фондация да помогне повече на младите хора от държавата? Защо?

4. Слушайте записа „Зрителен контакт и ефективна комуникация“ и отговорете на следните въпроси:

- Каква е основната цел на проекта „Гласът на младите българи“?
- Какви методи използва проектът, за да мотивира младите хора?

- Как проектът подпомага развитието на социална отговорност и национална идентичност у младите хора?
- Защо включването на изкуство и творчески инициативи е важно за проекта?
- Как младите хора могат да участват активно в проекта?

В. ГОВОРЕНЕ

1. Обсъдете в групата следните въпроси:

- Защо е важно гражданите да изразяват своето мнение по обществени въпроси?
- В какви ситуации мълчанието може да бъде проблем за обществото? Дайте пример.
- Какви качества са необходими на човек, за да защитава публично своята позиция?
- По какъв начин младите хора могат да участват активно в обществения живот?
- Как гражданската активност може да допринесе за положителна промяна в една общност?

2. Ролеви игри: Гражданското участие и силата на публичния глас

Инструкции:

- Във всяка ситуация има двама участника: Студент А и Студент В.
- Прочетете ситуацията и ролята си.
- Използвайте примерните изрази, за да водите диалога.
- Време за игра: 2–3 минути.

Сценарий 1: „Да публикувам ли?“

Ситуация:

Студент забелязва сериозен проблем в университета – лоши условия в общежитието – и иска да публикува пост в социалните мрежи. Негов приятел го съветва да не го прави.

Роли:

Участник А: Иска публично да изрази мнение.

Участник Б: Смята, че това може да създаде проблеми.

Задача:

Обсъдете плюсовете и рисковете от публичното изразяване на позиция.

Полезни изрази:

Според мен...

Смятам, че...

От една страна..., от друга страна...

Рискът е, че...

Сценарий 2: „Протест или диалог?“

Ситуация:

В града се планира застрояване на детска площадка. Двама младежи обсъждат как да реагират.

Роли:

Участник А: Подкрепя организирането на протест.

Участник Б: Предпочита среща и диалог с общината.

Задача:

Защитете своята позиция и се опитайте да стигнете до общо решение.

Полезни изрази:

Не съм напълно съгласен, защото...

Разбирам твоята позиция, но...

Може би можем да...

Предлагам да...

Сценарий 3: „Гласът на младите“

Ситуация:

Общината създава Младежки съвет. Един студент вярва, че това е добра възможност, а друг е скептичен.

Роли:

Участник А: Смята, че участието ще доведе до реална промяна.

Участник Б: Смята, че мнението на младите няма да бъде чуто.

Задача:

Аргументирайте позициите си.

Полезни изрази:

Това е възможност да...

Няма гаранция, че..., но...

Ако не участваме, тогава...

Убеден/убедена съм, че...

Сценарий 4: „Истина или спокойствие?“

Ситуация:

Студент установява, че в университета определени студенти получават предимство при разпределянето на стаи в общежитията. Колебае се дали да подаде официален сигнал или да говори публично по темата. Обсъжда това с приятел.

Роли:

Участник А: Смята, че трябва да се подаде сигнал и при нужда да се говори публично, защото мълчанието поддържа несправедливостта..

Участник Б: Смята, че това може да доведе до лични проблеми и е по-добре да не се намесват.

Задача:

Обсъдете моралната отговорност и личния риск.

Полезни изрази:

Ако не реагираме, ...

Въпросът е дали...

Морално е да...

Страхувам се, че...

Сценарий 5: „Социалните мрежи – инструмент или опасност?“

Ситуация:

Двама студенти обсъждат дали социалните мрежи са ефективен начин за гражданска активност.

Роли:

Участник А: Смята, че социалните мрежи дават силен глас на хората.

Участник Б: Смята, че те създават повече шум, отколкото реална промяна.

Задача:

Дайте примери и защитете тезата си.

Полезни изрази:

Например...

Един аргумент в полза на... е...

Проблемът е, че...

В крайна сметка...

Праг IV

„Твоят глас, твоята сила“

Ситуация:

Във нашия град предстои важно обществено обсъждане за изграждането на нов търговски център на мястото на един парк. Много млади хора са недоволни, но малко от тях участват активно в процеса.

Вашата задача е да отключите „Наръчника на активния гражданин“, за да го разпространите. За целта трябва да декодирате три ключови думи, свързани с гражданската активност.

Преди това отговорете на трите въпроса. Всеки верен отговор ще ви насочи към дума. Вземете първата буква от всяка дума, за да получите **3-буквен код**, който отключва следващия етап.

1. Когато човек открито казва какво мисли по важен обществен въпрос, той изразява своето: ЕМЕНИН →

2. Как се нарича процесът, при който гражданите участват, като изразяват волята си чрез гласуване?
РИЗБОИ →

3. Как наричаме организирани действия, чрез които хората популяризират кауза или искат да привлекат внимание към обществен проблем?
ПАКАЯМНИ →

Кутия за код: [_ _ _]

РАЗДЕЛ Г. ПИСАНЕ

Като част от студентската общност в УНСС дайте **писмено мнение** по въведената в края на 2025 г. от ръководството **система за автоматична идентификация на студенти**. Прочетете публикуваното съобщение:

Системата за автоматична идентификация заработи в тестовите центрове

Университетът за национално и световно стопанство (УНСС) направи ключова стъпка в модернизацията на учебния процес, като въведе система за автоматична идентификация на студенти. Иновативната технология ще бъде използвана за първи път още по време на настоящата изпитна сесия.

Системата е внедрена в Тестовите центрове на висшето училище и има за основна цел да улесни процедурите и да подобри контрола при провеждането на изпитите.

Новата технология вече премина успешно първите проби, като беше тествана лично от ректора на университета проф. д-р Димитър Димитров. Ръководството на учебното заведение определя внедряването на системата като ключов момент в стратегията за дигитализация на университета.

Според информация от УНСС, новата мярка не само ще повиши сигурността и честността по време на изпитните сесии, но и ще модернизира значително административното обслужване на студентите в тестовите центрове.

В отговора си следвайте следната схема:

Лично мнение (2–3 изречения)

- Харесва ли ви новата идея?
- Защо?

Полезни фрази:

- *Според мен...*
- *Смятам, че...*
- *Мисля, че това е важно, защото...*

Аргументи / Ползи (2–3 изречения)

- Какви са положителните страни?
- За кого е полезно? (студенти, преподаватели, университет)

Полезни фрази:

- *Това ще помогне за...*
- *Системата ще улесни...*
- *Това ще подобри...*
-

Заклучение (1 изречение)

- Обобщение на мнението

Полезни фрази:

- *В заключение...*
- *Като цяло смятам, че...*
- *Това е добра стъпка към...*

ОСНОВНА ЗАДАЧА

Напишете кратка реч за Форума за обществени дебати

Задача:

Гледайте отново въвеждащото видео. Вашата задача е да произнесете подобна кратка реч (100–120 думи) от името на Студентския съвет на тема: Въвеждане на нова система за административно обслужване в университета.

Ситуация:

Вашият университет планира да въведе нова система за административно обслужване – например онлайн платформа за записване на курсове, подаване на документи и получаване на справки. На Форума за обществени дебати на Новаленд трябва да представите мнението на Студентския съвет по темата.

Изисквания за речта:

1. Изразявате мнение относно въвеждането на системата.
2. Посочвате поне две ползи от използването на дигитални технологии в университета.
3. Споменавате едно възможно притеснение или предизвикателство (например свързано със сигурност, лични данни или организация).
4. Правите кратко заключение, в което обобщавате позицията си.

Съвети:

- Говорете ясно и спокойно.
- Давайте примери за ползите и възможните проблеми.
- Бъдете убедителни и ентусиазирани.

Задължителни елементи:

- Първо лице, множествено число
- Най-малко 3 свързващи думи: *според нас, смятаме, изразяваме мнение, защото, освен това, в заключение*
- Ясен академичен и неутрален стил

Подпомагащи въпроси (за ориентация):

- Как новата система помага на студентите и преподавателите?

- Защо модернизацията е важна за университета?
- Как дигитализацията може да промени учебния процес?

ДИСКУСИЯ И РАЗМИСЪЛ

- Какво означава за вас изразът „*твоят глас*“?
- Имало ли е ситуация, в която сте се колебали да изразите мнението си? Защо?
- Смятате ли, че студентите имат достатъчно възможности да изразяват позицията си в университета?
- По какъв начин университетът може да насърчи по-активното участие на студентите?
- Защо е важно младите хора да участват в обществения и гражданския диалог?
- Как можете лично да използвате гласа си, за да допринесете за положителна промяна?
- Вярвате ли, че един глас може да промени нещо? Дайте пример.

Digitally-Enhanced Foreign Language Education
For Active European Citizenship and Democratic
Culture

Project No. 2024-1-RO01-KA220-HED-000249951

GEORGE EMIL PALADE
UNIVERSITY OF MEDICINE,
PHARMACY, SCIENCE, AND
TECHNOLOGY OF TARGU MURES

UNIVERSITY
of NICOSIA

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union